



Sociaal-culturele accommodaties in de gemeente Haarlemmermeer



Een onderzoek naar het gebruik van sociaal-culturele accommodaties en de behoefte hieraan van inwoners van een nieuwe stadswijk (Toolenburg), een oude stadswijk (Pax) en een klein dorp (Lisserbroek).



Door:
M.J. Roorda
Studentnr.: 3327868

Opleiding:
Master Stadsgeografie
Fac. Geowetenschappen
Departement SGPL
Universiteit Utrecht

Begeleider:
Prof. Dr. R. van Kempen

Inleverdatum:
19 juli 2010

Samenvatting

Sociaal-culturele accommodaties zijn al decennia lang een onderdeel van de Nederlandse maatschappij. Begin 20^e eeuw werd het treffen van sociale voorzieningen en het aanvullen van culturele tekorten steeds belangrijker. De ontwikkeling, beschaving en het levensgeluk van de arbeidende klasse moesten worden verhoogd. De zogenoemde ‘Volkshuizen’ moesten dit verzorgen. In de jaren zeventig zijn deze Volkshuizen geleidelijk aan omgedoopt tot sociaal-culturele accommodaties, en werd de doelgroep en taak van dit type voorziening uitgebreid. De accommodaties werden een middel ten behoeve van de samenlevingsopbouw: de maatschappij moest er nader tot elkaar komen.

Anno 2010 zijn de sociaal-culturele accommodaties nog steeds met deze achtergrond in gebruik. De accommodaties worden gezien als ruimten voor sociale activiteiten en ontmoetingen tussen buurtbewoners. De afgelopen jaren is het gebruik van deze accommodaties echter flink afgenomen. Zij lijken niet meer goed aan te sluiten bij de behoefte van de bevolking. Door processen als individualisering, schaalvergroting en het veranderen van bindingen en leefstijlen, is zowel het activiteitenpatroon als de ruimtelijke oriëntatie van de bevolking flink veranderd. Men weegt steeds vaker de voor- en nadelen tegen elkaar af voordat men daadwerkelijk tot het gebruik van voorzieningen over gaat. Lokale voorzieningen als sociaal-culturele accommodaties worden hier duidelijk door beïnvloed. In 2008 is de gemeente Haarlemmermeer daarom een onderzoek gestart naar de effectiviteit en efficiëntie rondom de sociaal-culturele accommodaties. Dit onderzoek had vooral betrekking op het eigenaarschap, beheer en de exploitatie. Naar aanleiding van dit onderzoek is besloten om ook een onderzoek te doen onder de inwoners van deze gemeente. Hierbij staat het gebruikspatroon van de inwoners en de behoefte aan de sociaal-culturele accommodaties centraal, evenals het aanbod van en de bekendheid met dit type voorziening.

Voor dit onderzoek zijn er drie gebieden geselecteerd op basis van stedelijkheid en bouwjaar. Zo is er gekozen voor Toolenburg: een nieuw-stedelijk gebied in Hoofddorp, Pax: een ouder stedelijk gebied in Hoofddorp en Lisserbroek: een kleine kern aan de rand van de gemeente. Op die manier kan worden gekeken in hoeverre er verschillen of overeenkomsten zijn tussen de verschillende gebiedstypen als wordt gekeken naar de gebruikers en niet-gebruikers van sociaal-culturele accommodaties. De probleemstelling die in het onderzoek centraal staat, luidt:

- ❖ In hoeverre sluit het aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten aan bij de behoefte van de bevolking? En in hoeverre verschilt dit per gebiedstype?

Om deze probleemstelling te kunnen beantwoorden, zijn er vijf deelvragen gesteld. Deze vragen zijn beantwoord door middel van een schriftelijke enquête, die onder 1760 inwoners van de drie onderzoeksgebieden is verspreid. Door middel van een aselechte steekproef uit de gemeentelijke basisadministratie zijn er per onderzoeksgebied 500 adressen geselecteerd die de enquête per post hebben ontvangen. Ook zijn er 65 enquêtes per accommodatie uitgedeeld om het aantal gebruikers in het onderzoek te waarborgen. Met een representatieve respons van 24%, wat neer kwam op ten minste 125 teruggestuurde enquêtes per gebied, zijn er vervolgens analyses gemaakt.

De bevindingen van dit onderzoek laten zien dat het aanbod van accommodaties en activiteiten per gebied vooral verschilt op doelgroep, functie en aantal activiteiten dat wordt aangeboden. In nieuwere en meer stedelijke wijken lijkt het aanbod meer specifiek toegespitst te zijn op slechts een deel van de wijkbewoners, omdat het draagvlak onder de overige

wijkbewoners lijkt te ontbreken. Het aanbod is op die manier per gebiedstype duidelijk anders en beïnvloedt de gebruikspatronen en behoeften. Het aanbod wordt echter ook weer beïnvloed door deze patronen van gebruik en behoefte. Dit is ook nodig, omdat elk gebied wordt gekenmerkt door een bepaalde populatie met een specifieke, maar veranderlijke behoefte.

De bekendheid met sociaal-culturele accommodaties blijkt niet optimaal te zijn. Een aanzienlijk deel van de niet-gebruikers is niet op de hoogte van het bestaan van het wijkgebouw of dorps huis in de directe omgeving. Maar ook onder de gebruikers bestaat een zekere mate van onbekendheid: zo bezoekt men het wijkgebouw of dorps huis vaak voor één specifieke activiteit en blijft de rest van het activiteiten aanbod onbekend. Er zal dus betere communicatie moeten plaatsvinden tussen de gemeente en sociaal-culturele accommodaties en de inwoners van de verschillende wijken en kernen. Een positieve imagocampagne moet er tevens voor zorgen dat het huidige imago van wijkgebouwen en dorps huizen wordt verbeterd.

Als wordt gekeken naar het gebruik van de sociaal-culturele accommodaties, dan kunnen er vooral verschillen worden gevonden voor de bezoekfrequentie en de reden van het bezoek. Zo is de groep gebruikers in het stedelijk gebied niet groot, maar zijn er relatief veel mensen die het wijkgebouw wekelijks bezoeken. De dorps huizen in kleine kernen hebben aanzienlijk meer bezoekers, maar zij bezoeken de accommodatie minder frequent. Daar blijkt men de accommodatie overigens vaak voor niet sociaal-culturele activiteiten te gebruiken. Hoge bezoekcijfers van een accommodatie geven dus niet aan of men hier daadwerkelijk voor sociaal-culturele activiteiten komt. De grote groep niet-gebruikers, die qua persoonlijke achtergrond een tegenstelling vormt van de gebruikers, moet niet worden gepasseerd bij het ontwikkelen van de accommodaties en het activiteiten aanbod. Een aanzienlijk deel van hen ziet zichzelf namelijk wel als doelgroep, en wenst zelfs meer betrokken te worden.

De behoefte aan sociaal-culturele accommodaties blijkt te worden beïnvloed door de ruimtelijke oriëntatie, de bindingen die men in en met de buurt heeft, en de mate waarin men onderdeel is van sociale netwerken. Hoe groter de ruimtelijke oriëntatie, hoe minder de bindingen in de buurt en hoe kleiner de kans dat men onderdeel is van een sociaal netwerk waar het gebruik van sociaal-culturele accommodaties tot het activiteiten patroon behoort. Mede hierdoor lijkt men geen behoefte aan het wijkgebouw of dorps huis te ontwikkelen. Er lijkt echter wel een verschuiving van de behoefte plaats te gaan vinden in de verschillende gebiedstypen. De verwachting is dat met name in de kleine kernen de behoefte steeds kleiner wordt, omdat nieuwe generaties op een andere manier met de accommodaties opgroeien. Het draagvlak voor wijkgebouwen en dorps huizen wordt hier naar verwachting steeds kleiner. In nieuwere en meer stedelijke gebieden zal de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties en activiteiten naar verwachting juist toenemen. De bevolking wordt hier ouder en veel mensen zien zichzelf dan wel gebruik maken van het wijkgebouw. De lokale overheden zullen dit nauwlettend in de gaten moeten houden, om het aanbod hierop aan te passen.

Uiteindelijk kan worden geconcludeerd dat sociaal-culturele accommodaties nog niet goed geborgd zijn in de huidige maatschappij. De bekendheid is niet optimaal en de accommodaties worden gestigmatiseerd: men heeft de perceptie dat zij vooral voor senioren en minder mobiele bestemd zijn. Door het verbeteren van de communicatie rondom deze accommodaties en het interactief ontwikkelen van de programmering en het gebruik, kan de positie van de wijkgebouwen en dorps huizen in de maatschappij worden verstevigd. Ook kan men het aanbod zo beter laten aansluiten op de behoefte vanuit de bevolking. De toekomst moet uitwijzen hoe de lokale overheden en de maatschappij samen tot deze ontwikkelingen kunnen komen.

Voorwoord

Van maart 2008 tot oktober 2009 was ik woonachtig in Hoofddorp, gemeente Haarlemmermeer. De diversiteit die deze gemeente kent, sprak mij direct aan. De gemeente is landelijk en uitgestrekt over een groot aantal hectare, maar tegelijkertijd ook het toonbeeld van drukte en bedrijvigheid met Schiphol vlakbij en veel industrie in het stedelijke gebied. De omgeving waar ik woonde, lijkt hier het toppunt van te zijn: tegenover het centraal station van Hoofddorp, op een terrein dat is omringd door grote kantoorpanden. Zodra ik echter onder het station door liep, kwam ik terecht in een open landschap met schapen, eenden en roofvogels en kon ik zo de hele Geniedijk over lopen richting de Haarlemmermeerse Ringvaart bij Aalsmeerderbrug, zie figuur A en B.



Figuur A en B: De kantoorpanden naast het centraal station van Hoofddorp (links), die mij het zicht op de Geniedijk (rechts) net ontnamen. **Bron:** Wikipedia, 2008, online.

Terwijl ik deze lange en groene Geniedijk in de zomer van 2008 eens bewandelde met mijn mp3-speler op, zong mijn favoriete zangeres: “The city is a living creature all on its own. And we all push like blood through its veins. So close together, so alone”. Daarna zong zij in een ander lied: “You don't change the city, the city changes you” (Tina Dico, 2008; 2006). Deze songteksten inspireerden mij om mijzelf wat meer te verdiepen in de verandering van de maatschappij, die de afgelopen decennia heeft plaatsgevonden.

Doordat ik voor mijn stage bij de gemeente Haarlemmermeer werd gekoppeld aan Herman Vreeburg, beleidsadviseur sociaal-culturele accommodaties en bezig met een onderzoek naar de effectiviteit en efficiëntie van de wijkgebouwen en dorpshuizen in de gemeente Haarlemmermeer, leek het mij interessant om de invloed van de veranderende maatschappij op het gebruik van en de behoefte aan deze accommodaties te onderzoeken. Op welke manier is men tegenwoordig geïnteresseerd in of betrokken bij deze accommodaties? Verschilt dit per gebiedstype: nieuwe stadswijk, oude stadswijk of klein dorp?

Voor het tot stand komen van de scriptie die nu voor u ligt, wil ik een aantal mensen bedanken. Allereerst Ronald van Kempen, die mij twee jaar lang heeft begeleid, mijn stukken steeds heeft nagekeken en altijd weer een positief gevoel wist mee te geven. Herman Vreeburg, die mij tijdens de stage een goed inzicht heeft gegeven van de sociaal-culturele accommodaties in de gemeente Haarlemmermeer. Mijn vriend Erik, mijn ouders en studiegenootjes Esther en Mirthe: voor het geïnteresseerd blijven in mijn bezigheden en het steunen tijdens de scriptiedipjes. En collega wijkbeheerder Joyce Prins voor het laatste nakijkwerk tot in de late uurtjes.

Inhoudsopgave	Pagina
Samenvatting	p. 2
Voorwoord	p. 4
1. Inleiding	p. 7
1.1 Aanleiding	p. 7
1.2 Probleemstelling en subvragen	p. 7
1.3 Definiëring van de centrale begrippen	p. 9
1.4 Onderzoeksgebieden	p. 10
1.5 Opbouw van de scriptie	p. 11
2. De invloed van maatschappelijke processen op het voorzieningengebruik	p. 13
2.1 Verandering van de maatschappij	p. 13
2.1.1 Individualisering	p. 14
2.1.2 Schaalvergroting	p. 16
2.1.3 Invloed van bindingen en leefstijl	p. 17
2.2 Voorzieningen binnen de veranderde maatschappij	p. 19
2.2.1 Totstandkoming van voorzieningengebruik	p. 20
2.2.2 Lokaal voorzieningengebruik door verschillende groepen	p. 20
2.3 Conceptueel model	p. 23
3. Beschrijving van de gebieden, accommodaties en hun aanbod	p. 25
3.1 Gemeente Haarlemmermeer: feiten en cijfers	p. 25
3.2 Geschiedenis van sociaal-culturele accommodaties	p. 26
3.3 Situatie in de gemeente Haarlemmermeer	p. 27
3.4 Onderzoeksgebieden en hun accommodaties	p. 28
3.4.1 Hoofddorp Toolenburg – Wijkgebouw De Veste / De Amazone	p. 29
3.4.2 Hoofddorp Pax – Wijkgebouw De Boerderij	p. 30
3.4.3 Lisserbroek – Dorpshuis De Meerkoet	p. 31
3.5 Aanbod van de vier accommodaties met elkaar vergeleken	p. 31
3.6 Conclusie	p. 33
4. Methodologie en representativiteit	p. 34
4.1 Onderzoek	p. 34
4.2 Gekozen steekproef en verspreiding	p. 34
4.3 Opzet van de enquête	p. 35
4.4 Respons en representativiteit	p. 36
4.5 Conclusie	p. 39
5. Bekendheid met en gebruik van de accommodaties: wie komt er wel en wie niet?	p. 40
5.1 Bekendheid met de accommodaties en activiteiten	p. 40
5.1.1 Begripsdefiniëring en percentages	p. 41
5.1.2 Persoonlijke kenmerken	p. 42
5.1.3 Kennis, houding en gedrag: drie groepen	p. 44
5.2 Niet-gebruikers vergeleken met gebruikers	p. 44
5.2.1 Persoonlijke kenmerken	p. 45
5.2.2 Redenen voor wegblijven bij de sociaal-culturele accommodaties	p. 46

5.3 Gebruikers van sociaal-culturele accommodaties	p. 48
5.3.1 Bezoek aan de accommodaties	p. 48
5.3.2 Logistische regressie	p. 51
5.3.3 Deelname aan de activiteiten	p. 56
5.4 Conclusie	p. 59
6. Behoeftte aan en tevredenheid met de sociaal-culturele accommodaties	p. 62
6.1 Behoeftte aan sociaal-culturele accommodaties	p. 62
6.1.1. Waarom wel en waarom geen behoefte?	p. 63
6.1.2. Interactie tussen behoefte en gebruik	p. 67
6.2 Tevredenheid met de sociaal-culturele accommodaties	p. 68
6.2.1 Waardering van de accommodaties	p. 69
6.2.2 Waardering van het activiteitenaanbod	p. 70
6.2.3 Gemis van activiteiten of faciliteiten	p. 70
6.2.4 Opmerkingen van de respondenten	p. 71
6.3 Conclusie	p. 72
7. Conclusies en aanbevelingen	p. 74
7.1 Opzet van het onderzoek	p. 74
7.2 Aanbod van en bekendheid met de accommodaties en activiteiten	p. 75
7.3 Gebruik en niet-gebruik van de sociaal-culturele accommodaties	p. 76
7.4 Behoeftte aan en tevredenheid met de sociaal-culturele accommodaties	p. 77
7.5 Aanbevelingen	p. 79
7.5.1 Aanbevelingen voor het gemeentelijk beleid	p. 80
7.5.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	p. 81
Slotwoord	p. 83
Bronvermelding	p. 84
Bijlage 1 Brief aan besturen	p. 88
Bijlage 2 Begeleidende brief bij enquête	p. 89
Bijlage 3 Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties	p. 91
Bijlage 4 Overzicht met stellingen en gemiddelde scores (Hfst. 6)	p. 101
Bijlage 5 Opmerkingen van de respondenten	p. 102

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Haarlemmermeer is in september 2008 een beleidsonderzoek gestart naar de mogelijkheden om het gebruik van de 36 sociaal-culturele accommodaties in haar gemeente te vergroten. Aanleiding voor dit onderzoek is de uitkomst van het laatst gehouden Omnibusonderzoek (Gemeente Haarlemmermeer, 2005). Hieruit blijkt dat het gemiddelde bezoek van de dorps- en wijkbewoners aan sociaal-culturele accommodaties in de Haarlemmermeer wel hoger is dan landelijk, namelijk 30% tegenover 20%, maar dat binnen de gemeente het bezoek wat terugloopt ten opzichte van 2002. Ook is het bezoek aan de accommodaties in de stedelijke gebieden van Hoofddorp en Nieuw Vennep aanzienlijk lager dan het bezoek aan de dorpshuizen in de overige kernen. Dit contrast tussen de stedelijke en landelijke gebieden binnen de gemeente, en het verschil in betrokkenheid op gemeenschapsvoorzieningen tussen beide gebieden, is interessant om te bekijken. Een veranderende behoefte aan sociaal-culturele accommodaties kan immers invloed hebben op het toekomstige beleid van de gemeente ten aanzien van deze voorzieningen, en dus ook op de toekomst van de bestaande accommodaties.

De gemeente heeft nu als doel om het gebruik van en het bezoek aan de sociaal-culturele accommodaties te vergroten. Zij zien deze accommodaties als één van de voorzieningen die op basisniveau sterk aanwezig moet zijn. De accommodaties zijn een middel om verschillende functies te realiseren, bijvoorbeeld: ontwikkeling, ontplooiing, ontmoeting, ontspanning, informatie en advies (I&O Research en Gemeente Haarlemmermeer, 2009, p. 20). Deze functies zijn belangrijk voor de verschillende maatschappelijke domeinen die het gemeentelijk beleidsplan, op basis van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), onderscheidt: welzijn en sociale samenhang, jongeren, senioren, mensen met een beperking en chronisch zieken, en andere kwetsbare groepen (Ibid.).

In de stedelijke kernen is het blijkbaar moeilijker dan in de landelijke kernen om de verschillende functies via deze accommodaties voor de bewoners te realiseren, gezien de sterker teruglopende behoefte. Vragen die door dit contrast naar boven komen, luiden: Wat zijn de belangrijkste factoren die het verschil in gebruik van en de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties kunnen verklaren? Wat zijn de mogelijke gevolgen van dit verschil in gebruik en behoefte? Hoe kan hier het beste op worden ingespeeld?

1.2 Probleemstelling en subvragen

De voorgaande paragraaf maakte duidelijk dat de sociaal-culturele accommodaties, het gebruik hiervan en de behoefte hieraan, centraal staan. Vooral het verschil tussen het nieuwe en oudere stedelijke gebied en het meer landelijke gebied zal worden onderzocht. De probleemstelling luidt daarom:

❖ In hoeverre sluit het aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten aan bij de behoefte van de bevolking? En in hoeverre verschilt dit per gebiedstype?

Deze probleemstelling kan niet direct worden beantwoord, maar door het stellen van meerdere deelvragen kan wat specifiekier op onderdelen van deze hoofdvraag worden ingegaan. Zo zal niet alleen het verschil in aanbod van voorzieningen en activiteiten van belang zijn, maar ook het verschil in gebruik en behoefte van de bewoners van de onderzoeksgebieden. De deelvragen zullen hieronder één voor één worden besproken, evenals de methodes waarmee deze vragen zullen worden beantwoord.

1] In hoeverre zijn er verschillen tussen de onderzoeksgebieden in het aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten?

Door het stellen van deze vraag, moet duidelijk worden hoe het aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten in de verschillende gebieden eruit ziet. Deze deelvraag zal worden beantwoord aan de hand van informatie van de verschillende sociaal-culturele accommodaties zelf. Zij hebben ten behoeve van het gemeentelijk beleidsonderzoek in 2008 een activiteitenoverzicht gemaakt. Hierin staat zowel het aantal ruimten waaruit de accommodatie bestaat, als de activiteiten die daar per dag plaatsvinden, vermeld.

2] In hoeverre is de bevolking bekend met het lokale aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten?

Om deze en de volgende deelvragen goed te kunnen beantwoorden, is ervoor gekozen een schriftelijke enquête uit te zetten. In deze enquête staat het gebruik van en de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties centraal. Ook de tevredenheid van de bevolking betreffende dit type voorziening komt aan bod. Hoofdstuk vier zal dieper ingaan op de opzet van deze enquête, de steekproef die hiervoor is getrokken en de manier waarop deze enquête is verspreid.

Deelvraag twee zal door middel van een aantal enquêtevragen worden beantwoord, en moet duidelijk maken of de bewoners van de verschillende onderzoeksgebieden op de hoogte zijn van het bestaan van de sociaal-culturele accommodaties en de daar aangeboden activiteiten en faciliteiten. Gezien het teruglopende percentage bezoekers, wordt verwacht dat een aanzienlijk aantal respondenten niet bekend is met het wijkgebouw of dorpshuis.

3a] Hoe wordt er gebruik gemaakt van de sociaal-culturele accommodaties in de onderzoeksgebieden, en door wie?

3b] In hoeverre zijn er verschillen en/of overeenkomsten tussen de gebruikersgroepen en de niet-gebruikersgroepen van deze accommodaties?

Deze deelvragen zullen ook worden beantwoord met behulp van de zojuist genoemde schriftelijke enquête. Door middel van vragen over de vrijetijdsbesteding, en dan specifiek over het bezoek aan sociaal-culturele accommodaties, kan vraag 3a worden beantwoord. Vragen over meer algemene zaken, zoals leeftijd, huishoudensamenstelling, woonduur, opleiding, arbeid, inkomen, etc., helpen vervolgens om een beeld te schetsen van de mensen die gebruik maken van de sociaal-culturele accommodaties, maar ook van de mensen die hier niet komen.

Door vragen te stellen over het huidige activiteitenpatroon van mensen, moet duidelijk worden in hoeverre sociaal-culturele accommodaties daar een rol in spelen. Enquêtevragen die deze vraag helpen beantwoorden, luiden: hoe ver is de accommodatie van het eigen woonadres (zowel qua tijd als qua afstand) en in hoeverre is men bereid om verder te reizen voor hetzelfde doel? Hierdoor wordt duidelijk of de actieradius en de bereidheid tot reizen van bewoners ten aanzien van dit type voorziening per gebied verschillen. In dat geval zou er in het ene gebied meer behoefte kunnen zijn aan lokale voorzieningen dan in het andere gebied.

Door vervolgens de persoonlijke achtergrondkenmerken van de gebruikersgroepen en niet-gebruikersgroepen te analyseren, bijvoorbeeld leeftijd, inkomen, opleidingsniveau en

huishoudensamenstelling, kan worden bekeken of deze groepen van elkaar verschillen of overeenkomsten vertonen. Zo kan de groep gebruikers bijvoorbeeld ouder en lager opgeleid zijn dan de groep niet-gebruikers, of zien beide groepen er qua huishoudensamenstelling juist gelijkwaardig uit. Op deze manier zal vraag 3b worden beantwoord.

4a] Hoe tevreden is men met de lokale sociaal-culturele accommodaties en de daar aangeboden activiteiten? Verschilt deze tevredenheid per onderzoeksgebied?

4b] In hoeverre heeft men behoefte aan lokale sociaal-culturele accommodaties? Verschilt deze behoefte per onderzoeksgebied?

Door in de enquête ook te vragen naar de tevredenheid, aan de hand van een aantal geschaalde vragen, zal duidelijk worden hoe positief of negatief men is over de lokale sociaal-culturele voorzieningen en activiteiten. Ook kan de respondent, door het stellen van een open vraag in de enquête, aangeven wat er eventueel wordt gemist in de accommodatie. Bijvoorbeeld een bepaalde activiteit of faciliteit. Door deze vraag aan alle respondenten te stellen, wordt ook de behoefte van de niet-gebruikers van de sociaal-culturele accommodaties duidelijk. De mening en behoefte van deze bewoners blijft vaak onduidelijk, omdat zij zich niet in het wijkgebouw of dorpshuis vertonen. Hierdoor blijft voor de gemeente en de accommodaties onduidelijk wat deze groep eventueel mist, wat hen wel naar de accommodaties zou trekken of waarom zij juist niet willen komen.

Met het stellen van vraag 4b wordt er verder ingegaan op de behoefte van de bewoners aan wijkgebouwen of dorpshuizen. Deze vraag staat in verband met vraag 3a en moet duidelijk maken of lokale sociaal-culturele accommodaties voor de bewoners van belang zijn. Vervolgens worden de onderzoeksgebieden op dit punt met elkaar vergeleken.

5] Welke conclusies kunnen er naar aanleiding van dit onderzoek worden getrokken ten aanzien van de beleidvoering rondom de sociaal-culturele accommodaties?

De gemeente Haarlemmermeer heeft plannen om de huidige beleidvoering rondom de sociaal-culturele accommodaties te veranderen, en heeft zelf al een onderzoek ingesteld om te bepalen hoe dit het beste kan plaatsvinden (I&O Research en Gemeente Haarlemmermeer, 2009). Door te kijken naar de staat van de gebouwen, de huidige vormen van eigenaarschap, exploitatie en beheer, en de gang van zaken in andere gemeenten ('best practices'), hoopt de gemeente tot nieuw beleid te komen.

Deze laatste deelvraag zal worden beantwoord aan de hand van de uitkomsten van de voor dit onderzoek uitgevoerde enquête. Hieruit moet blijken op welke manier één van de belangrijkste partijen in het geheel - de bewoners van de gemeente Haarlemmermeer - omgaan met de sociaal-culturele accommodaties en activiteiten in hun omgeving, en op welke manier het nieuwe beleid hier rekening mee kan houden. Omdat ook de niet-gebruikers in dit onderzoek zijn opgenomen, kunnen hieruit belangrijke punten naar voren komen die in het gemeentelijk onderzoek nog ontbreken.

1.3 Definiëring van de centrale begrippen

Begrippen die in deze scriptie centraal zullen staan, zijn onder andere: sociaal-culturele accommodaties, aanbod, bekendheid, gebruik en behoefte. Hieronder zullen deze begrippen worden gedefinieerd.

Met de 'sociaal-culturele accommodaties' worden in deze scriptie alleen de dorpshuizen en

wijkgebouwen bedoeld. Deze accommodaties worden sociaal-cultureel genoemd, omdat zij niet alleen een ontmoetingsplek zijn voor de lokale bevolking maar ook een plek waar bewoners ter ontspanning of voor de algemene ontwikkeling aan allerlei spellen, cursussen en andere activiteiten kunnen deelnemen. Sociaal-culturele accommodaties bieden dus onderdak aan allerlei welzijnsfuncties, zoals ontmoeting en ontspanning, ontwikkeling en ontplooiing en informatie en advies, voor wijk- en dorpsbewoners in het algemeen, ouderen, jongeren en mensen met een beperking (Gemeente Haarlemmermeer, 2009). De gemeente Enkhuizen stelt dat het accommodaties zijn 'die geheel of gedeeltelijk beschikbaar zijn voor verenigingen met niet-commerciële doeleinden', of 'accommodaties die betrekking hebben op het welzijn en de leefbaarheid (op cultureel en sociaal gebied) binnen de gemeente' (Gemeente Enkhuizen, 2004, p. 4). Sporthallen, jeugdcentra en lokale cafés zouden ook onder deze laatste definitie kunnen vallen, maar deze worden in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten, omdat de focus in deze scriptie ligt op het gebruik van niet-commerciële sociaal-culturele overheidsaccommodaties door dorps- en wijkbewoners, en de behoefte die zij hieraan hebben.

Het begrip 'aanbod', dat onder andere in hoofdstuk 3 ter sprake zal komen, refereert niet alleen aan het aanbod van sociaal-culturele accommodaties in het algemeen, maar ook aan de diverse sociaal-culturele activiteiten die hier plaatsvinden. Het gaat dus zowel om de hoeveelheid accommodaties als om de hoeveelheid cursussen, bijeenkomsten, trainingen en andere activiteiten die daar worden aangeboden. De 'bekendheid' met de accommodaties en activiteiten wordt onderzocht, omdat wordt verwacht dat veel mensen niet weten dat er een wijkcentrum of dorpshuis in de nabije omgeving is. In dat geval kan onbekendheid, door bijvoorbeeld beperkte verspreiding van informatie, ertoe leiden dat men deze voorziening niet bezoekt. Hoofdstuk 5 gaat hier dieper op in.

Het begrip 'gebruik', dat ook in hoofdstuk 5 centraal zal staan, slaat vooral op de bezoekfrequentie van de bewoners aan de sociaal-culturele accommodaties, maar ook op de aard van het bezoek. Wat komt men doen in de accommodatie en hoe vaak doet men dat? Bewoners die geen activiteiten bezoeken in het lokale dorps huis of wijkgebouw en dus geen gebruik maken van deze sociaal-culturele accommodatie, de zogenoemde 'niet-gebruikers', zijn in het kader van dit onderzoek ook interessant om naar te kijken. Het begrip 'behoefte', waar hoofdstuk 6 zich op zal richten, refereert vooral aan wat de bewoners graag willen, met het oog op sociaal-culturele accommodaties: hebben zij deze het liefst in de directe omgeving, reizen zij hiervoor naar andere wijken of plaatsen af, of komen zij er helemaal niet? En in dat laatste geval: waarom komt men hier niet? De tevredenheid zal in dit hoofdstuk ook aan bod komen. Hoe waardeert men de accommodaties en de activiteiten? Worden er bepaalde activiteiten gemist?

Aan de hand van bovenstaande begrippen zal in de loop van deze scriptie duidelijk worden gemaakt hoe de bewoners van de gekozen gebieden omgaan met de sociaal-culturele accommodaties in hun omgeving en in hoeverre dit type voorziening aansluit bij hun behoeften. Om welke gebieden het in deze scriptie precies draait, wordt in de volgende paragraaf besproken.

1.4 Onderzoeksgebieden

Vanwege de grote diversiteit aan wijken en kernen in de gemeente Haarlemmermeer is ervoor gekozen om in dit onderzoek drie verschillende gebieden te onderzoeken: een nieuwere stadswijk, een oudere stadswijk en een klein dorp. De sociaal-culturele accommodaties in deze gebieden zullen in dit onderzoek met elkaar worden vergeleken op het gebied van aanbod, gebruik en behoefte. Met de keuze voor deze drie gebieden is een representatieve

afspiegeling van de gemeente ontstaan, en zal duidelijk worden op welke manier de sociaal-culturele accommodaties in het dagelijks leven van de bewoners een rol vervullen.

In de nieuwere stadswijk Toolenburg zijn twee goed functionerende sociaal-culturele accommodaties gevestigd: De Amazone en De Veste. De bevolking van deze nieuwere Hoofddorpse wijk is min of meer vergelijkbaar met die van beide Vinex-wijken; modern, stedelijk georiënteerd en hoger opgeleid dan gemiddeld (Gemeente Haarlemmermeer, 2007a, p. 60-61). De uitkomst van het onderzoek in Toolenburg kan daarom als voorbeeld of toekomstbeeld dienen voor de Vinex-wijken.

Behalve de nieuwere wijken, bezit Hoofddorp uiteraard ook een ouder stedelijk gebied. Deze 'eerste grootschalige wijken', zoals zij worden genoemd door de gemeente zelf, zijn gebouwd vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw (Ibid., p. 20-21). Onder andere Graan voor Visch en Pax behoren tot deze categorie. Voor dit onderzoek is de Hoofddorpse wijk Pax uitgekozen, omdat dit een stabiele wijk is met een goed bezocht wijkcentrum: De Boerderij. De gemiddelde woonduur ligt hier rond de 15 jaar en het wijkgebouw heeft een enorm aanbod aan activiteiten. In Graan voor Visch is er pas sinds kort een sociaal-culturele accommodatie gevestigd (eind 2008), wat het lastig maakt om daar nu al onderzoek te doen naar het gebruik hiervan.

De gemeente Haarlemmermeer kent ook veel kleine dorpen, voornamelijk gelegen aan de rand van de gemeente, langs de Haarlemmermeerse ringvaart. In veel van deze dorpen staan het dorps huis en de andere lokale voorzieningen centraal. Men ontmoet elkaar hier en doet er de dagelijkse boodschappen. Voor dit onderzoek is de keuze gevallen op het dorp Lisserbroek, gelegen in het zuidwestelijke deel van de gemeente. Dit dorp heeft een levendig dorps huis: De Meerkoet. Veel bewoners van Lisserbroek zijn geboren en getogen Haarlemmermeesters (Ibid., p. 70-71), wat het tot een hechte kern maakt.

1.5 Opbouw van de scriptie

Nu duidelijk is wat de probleemstelling en de subvragen zijn, welke begrippen er in deze scriptie centraal staan en welke gebieden er worden onderzocht, zal er aandacht worden besteed aan de verdere opbouw van de scriptie.

Het volgende hoofdstuk zal beginnen met het beschrijven van de theorie over dit onderwerp, en in bredere zin over de ontwikkelingen die de maatschappij de afgelopen decennia heeft doorgemaakt. Voor het beschrijven van deze ontwikkelingen, zal een aantal belangrijke publicaties naast elkaar worden gelegd. De invloed van individualisering en schaalvergroting op het voorzieningengebruik zal hierbij centraal staan. Deze beschrijvingen zullen vervolgens in verband worden gebracht met het lokale voorzieningengebruik en de sociaal-culturele accommodaties. In de laatste paragraaf zal een conceptueel model worden getoond, waarin de causaliteit tussen de belangrijkste begrippen duidelijk wordt gemaakt.

Hoofdstuk 3 geeft vervolgens een beschrijving van de geschiedenis van sociaal-culturele accommodaties en de gebieden waar het in deze scriptie om draait. Allereerst wordt uitgelegd hoe de gemeente Haarlemmermeer eruit ziet. Feiten en cijfers staan hier centraal, evenals de spreiding van de vele kernen over het grondgebied. Daarna wordt er meer specifiek beschreven hoe de drie onderzoeksgebieden eruit zien en hoe de sociaal-culturele accommodaties in deze gebieden zijn ontstaan en tegenwoordig functioneren.

Het vierde hoofdstuk zal daarna ingaan op het technische gedeelte van het onderzoek. Er zal worden uitgelegd hoe het onderzoek is opgezet, hoe de enquête tot stand is gekomen, welk type vragen er is gesteld, welke steekproef er is getrokken uit de onderzoeksgebieden en wat de respons is geweest. Ook de representativiteit van de resultaten komt ter sprake.

Hoofdstuk vijf en zes analyseren vervolgens de uitkomsten van de enquête. Allereerst wordt in hoofdstuk vijf de bekendheid met en het gebruik van de sociaal-culturele voorzieningen en activiteiten in de gebieden beschreven. Hoe ziet de gebruikersgroep van de accommodaties eruit, en in hoeverre verschilt deze met de groep niet-gebruikers? Vervolgens zal hoofdstuk zes uitleggen hoe de bewoners van de onderzoeksgebieden oordelen over de sociaal-culturele accommodaties in hun omgeving. Dus in hoeverre zij hier behoefte aan hebben en tevreden mee zijn. In deze twee hoofdstukken zal steeds een vergelijking worden gemaakt tussen de drie onderzoeksgebieden.

Uiteindelijk zal er in de conclusie aandacht worden geschonken aan de centrale probleemstelling, de hieruit voortvloeiende subvragen en de beantwoording hiervan. Ook de resultaten van het onderzoek van de gemeente Haarlemmermeer zelf, en de conclusies ten aanzien van het beleid rondom de sociaal-culturele accommodaties, komen hier ter sprake. Vervolgens zullen er aanbevelingen worden geformuleerd, waarin duidelijk wordt op welke manier het gemeentelijk beleid en eventueel vervolgonderzoek rekening dienen te houden met de onderzochte sociaal-culturele accommodaties.

2. De invloed van maatschappelijke processen op het voorzieningengebruik

In dit hoofdstuk zal een aantal belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen decennia kort worden beschreven: individualisering, schaalvergroting en de verandering van leefstijlen en bindingen. Deze processen hebben een grote invloed op de ruimtelijke oriëntatie en op de leefwijze van mensen, en indirect dus ook op het (lokale) voorzieningengebruik. Op die manier wordt ook het voortbestaan van sociaal-culturele accommodaties en andere lokale voorzieningen beïnvloed.

Eerst zal er aandacht worden geschonken aan algemene veranderingen in de maatschappij. Ook de ruimtelijke oriëntatie komt hier aan bod. Vervolgens zal de invloed van deze maatschappelijke veranderingen op het voorzieningengebruik worden beschreven. Daartoe wordt eerst geschetst hoe het voorzieningengebruik in de maatschappij tot stand komt. Daarna zal ook het lokale voorzieningengebruik van verschillende groepen in de maatschappij worden weergegeven. Uiteindelijk zal er een conceptueel model worden getoond, dat de causale relatie weergeeft tussen de belangrijkste begrippen in dit onderzoek.

2.1 Verandering van de maatschappij

Iedere maatschappij is onderhevig aan veranderingen, zo ook de Nederlandse. In een enorm tempo heeft het transformatieproces van een industriële naar een postindustriële samenleving plaatsgevonden (Engbersen, 2002, p. 155). Onder andere door globalisering, welvaartstoenname en het ontstaan van verschillende technologische innovaties, vooral op het gebied van (tele-)communicatie en mobiliteit, is de Nederlandse samenleving de afgelopen decennia steeds minder traditioneel en meer heterogeen geworden. Men krijgt via kranten, televisie en internet steeds meer informatie toegespeeld, ook voortdurend over gebeurtenissen in het buitenland. Men verplaatst zich steeds gemakkelijker over de aardbol, zowel fysiek als via communicatiemiddelen zoals MSN en Skype. Onder invloed van deze processen hebben globalisering en Europese integratie zich voltrokken (Ibid.). Door dit alles worden mensen op meerdere manieren beïnvloed; zowel hun manier van denken, als hun manier van handelen verandert. Lokale voorzieningen lijken daardoor aan betekenis te verliezen.

Ook binnen de maatschappij zijn er verschijnselen aan te wijzen die tot verandering en vernieuwing kunnen leiden. Nederland is een multiculturele of multi-etnische samenleving geworden (Ibid.). Door de komst van de gastarbeiders in de jaren '60 en '70, maar ook door de meer recente Europese integratie en de uitbreiding van het aantal Europese lidstaten, zijn er verschillende etnische gemeenschappen binnen de Nederlandse maatschappij ontstaan. Andere verschijnselen zijn bijvoorbeeld de vergrijzing, de stijging van het percentage alleenstaanden met een factor 2,5 in de laatste 25 jaar, een toename van de wekelijks gewerkte tijd met ruim zes uur, sinds de helft van de jaren '80 (Breedveld et al, 2006, p. 14), en de overgang naar een anderhalfverdieners- en koopwoningensamenleving (Engbersen, 2002, p. 155). Dit alles leidt tot veranderende percepties, houdingen, normen en waarden en gedragingen.

Voor het sociale leven is hierdoor veranderd. De maatschappij lijkt aan samenhang te verliezen. Men is steeds vaker carrièrericht en houdt op die manier minder vrije tijd over. Ook wordt er minder tijd besteed aan contact met derden. Breedveld (2006) beschrijft zijn bevindingen als volgt: "De grootste verandering in de vrije tijd tussen 2000 en 2005, is dat de tijd voor sociale contacten afneemt met één uur per week. Die daling zit geheel in visites. In het eigen huis ontvangt men minder anderen, c.q. men bezoekt minder anderen bij hen thuis" (Breedveld et al, 2006, p. 51-52).

De zojuist beschreven verandering van het sociale leven, is niet alleen op de Nederlandse maatschappij van toepassing. Al in de jaren '80 van de vorige eeuw wees de Oostenrijker Illich er op, dat mensen in de Westerse wereld zich leken te vervreemden van hun omgeving. Volgens hem lag dit vooral aan de voortgaande arbeidsverdeling, de fragmentatie van rolpatronen en de groeiende welvaart. Hierdoor zouden mensen steeds afhankelijker worden van grote, anonieme instituties, in plaats van de maatschappij of mensen uit de directe omgeving (van Deth en Leijenaar, 1994, p. 115). De sterk teruglopende bezoekersaantallen van sociaal-culturele accommodaties kunnen hierdoor worden verklaard. Voor de bevolking lijkt het belang van een sociaal-culturele accommodatie af te nemen. Als overheidsinstrument blijft het echter wel een belangrijk middel: het is belangrijk om een neutrale plek te hebben waar men elkaar vrijblijvend kan ontmoeten, en waar allerlei activiteiten kunnen worden gedaan. Dit kan verschillende groepen binnen de maatschappij, die elkaar anders niet of nauwelijks zouden ontmoeten, toch met elkaar in contact brengen. De vraag is nu echter of het aanbod van deze maatschappelijke voorziening nog voldoende aansluit op de behoefte van de bevolking, die door belangrijke processen als individualisering en schaalvergroting zichtbaar aan het veranderen is. De volgende drie subparagrafen zullen deze processen en de invloed van de leefstijl en bindingen van de bevolking wat uitvoeriger beschrijven.

2.1.1 Individualisering

Individualisering is een historisch, sociaal en cultureel proces dat al sinds eeuwen in de Westerse samenleving werkzaam en merkbaar is (Schnabel, 1999, p. 7). Het is een zeer langzaam en geleidelijk proces met verschillende snelheden, op diverse levensterreinen (Felling, 1994, p. 33). De afgelopen decennia is er dan ook veel over individualisering geschreven. De definitie van het begrip is in de loop der tijd steeds breder geworden, en veel auteurs verschillen van mening. Molenaar (1998, p. 23) merkt terecht op dat individualisering als een verzamelbegrip moet worden gezien, dat vele facetten in het menselijk leven beïnvloedt, zoals normen en waarden, leefvormen, leefstijlen en vrijetijdsbesteding.

Het overgrote deel van de auteurs ziet het begrip echter niet zo breed en beschrijft individualisering als een proces waarbij de individuele keuzevrijheid van mensen steeds meer toeneemt en waarbij mensen steeds onafhankelijker worden van elkaar en zich aansluiten in steeds meer nieuwe netwerken (Elliott en Lemert, 2006; Felling, 2004; Breedveld en van den Broek, 2003; Schnabel, 1999; Snel en Engbersen, 1999; van Deth en Leijenaar, 1994). Dit betekent dat mensen meer vrijheid hebben bij het vormgeven van hun dagindeling. De keuzes die mensen maken, staan steeds vaker los van keuzes die anderen in hun omgeving maken, en men laat zich steeds minder leiden door de traditionele normen, verbanden en instituties. Kunneman (1996, p. 12) heeft het in dit verband over de opkomst van een 'walkman-ego' dat is aangesloten op een mondiale consumptiecultuur en onder concurrentie- en prestatiedruk staat. Deze beschrijving zal voor velen herkenbaar zijn. Steeds meer mensen hebben tegenwoordig een mp3-speler die zij, overal waar het maar even kan, aan hebben staan. Zij zitten vaak in hun eigen wereld, al luisterend naar zelf gekozen muziek en volgen hun eigen dagindeling waarbij werk en presteren vaak centraal staat. Naar andere mensen wordt wel gekeken, maar verder contact wordt niet gezocht. Dit walkman-ego, dat nu wellicht is om te dopen tot 'mp3-ego', kan gezien worden als een wereldwijd fenomeen. Elliot en Lemert (2006) trekken het wat breder en beschouwen de huidige maatschappij als een 'do-it-yourself society', waarin men 'ondernemer' is van zijn of haar eigen leven.

Tijdens het individualiseringsproces is er meer aandacht gekomen voor zelfontplooiing, zelfstandigheid en emancipatie (van Deth en Leijenaar, 1994, p. 111). De nadruk is komen te liggen op het individu en hiermee lijkt het belang van een 'wij-gevoel' met een groep, een

familie, of de samenleving als geheel, af te nemen. Volgens Brinkgreve (1999, p. 63-64) is dit de kern van individualisering: mensen vinden hun eigen verlangens, behoeften en gevoelens belangrijker dan het belang van het gezin, de familie, of de andere groepen waartoe ze behoren.

Er zijn echter ook auteurs die het niet eens zijn met voorgaande beschrijvingen. Zo schrijven Wilterdink en van Heerikhuizen (2003, p. 27-28) dat mensen juist níet minder afhankelijk van elkaar worden. Volgens hen hangt de individualiseringstendens juist samen met het omvangrijker worden van netwerken van onderlinge afhankelijkheid. Mensen met problemen of vragen zullen misschien niet zo snel als vroeger om hulp vragen aan naasten, maar zoeken daarentegen steeds vaker adviezen of oplossingen via televisieprogramma's, chat-groepjes of via verschillende fora op internet. Men blijft dan dus afhankelijk van anderen, alleen deze zijn fysiek verder van hen verwijderd. De afhankelijkheid tussen mensen is niet meer zo zichtbaar als vroeger, maar deze blijft wel degelijk bestaan. Op affectief, cognitief, economisch en politiek gebied blijven mensen van elkaar afhankelijk (Ibid.). En door de arbeidsmarkt, verzorgingsstaat en instituties blijven mensen ook met elkaar verbonden in een netwerk (Beck en Beck-Gernsheim, 2002, p. 2).

Van der Veen (1999, p. 97) is het zowel met de eerste, als met de tweede beschrijving van individualisering eens. Hij beschrijft dat het proces twee kanten heeft. Enerzijds kan er een verzwakking van sociale banden zijn: het ontstaan van vrij sterke affectieve bindingen met burens en collega's is niet meer zo vanzelfsprekend, maar eerder een kwestie van toeval, afhankelijk van overeenkomsten in persoonlijkheid en belangstelling (Wilterdink en van Heerikhuizen, 2003, p. 142). Anderzijds kan er ook een verruiming van sociale netwerken zijn (Van der Veen, 1999, p. 97). Dit heeft te maken met een ruimere, anoniemere vorm van solidariteit die ontstaat. Mensen maken tegenwoordig liever geld over naar een goed doel, dan dat zij daadwerkelijk hulp bieden of spullen geven aan mensen in hun directe omgeving. Een proces van individualisering op microniveau is zo de tegenhanger van een proces van solidariseren op macroniveau (Wilterdink en van Heerikhuizen, 2003, p. 142). Men lijkt dus in een steeds groter wordende context te leven, waardoor dingen dicht bij huis of dicht bij het persoonlijk leven voor lief worden genomen, of als té confronterend worden beschouwd.

Ook de vrije tijd raakt op die manier geïndividualiseerd. De komst van televisie en internet brengt de wereld dichterbij, maar vergroot tegelijkertijd de onderlinge afstand tussen mensen (SCP, 2006, p. 14). De verwachting is dan ook dat mensen voor sociaal-culturele activiteiten eerder naar grotere, anoniemere voorzieningen zullen gaan die wat verder weg zijn, dan dat zij deze activiteiten met hun dorp- of buurtbewoners dichtbij huis zullen doen.

Een derde groep auteurs zet echter vraagtekens bij voorgaande beschrijvingen (Duyvendak en Hurenkamp, 2004; De Beer, 2004). Het individualiseringsproces is volgens hen een mythe. Mensen maken niet per se andere keuzes dan zij normaal hadden gedaan, maar voelen enkel dat er minder beperkingen worden opgelegd. De auteurs hebben eerder het idee dat er sprake is van 'modern sociaal kuddegedrag'. Zij maken dan ook het volgende statement: "Individualisering zit tussen de oren: dit komt tot uitdrukking in het feit dat steeds meer mensen op strikt individuele gronden dezelfde keuzes maken" (Duyvendak en Hurenkamp, 2004, p. 34). Hier valt wat voor te zeggen, maar wat voor naam je er ook aan geeft: het is zeker dat mensen steeds meer waarde hechten aan aspecten als autonomie, zelfontplooiing en privacy. Deze individualiseringstrend gaat ook aan het platteland niet voorbij, want daar richt men het leven ook steeds meer in aan de hand van deze begrippen (SCP, 2007, p. 11).

2.1.2 Schaalvergroting

Niet alleen de samenstelling van de maatschappij en de percepties en gedragingen van de mens zijn veranderd, ook fysiek is Nederland er anders uit gaan zien. Zo is het gezicht van stad en platteland op veel plaatsen drastisch veranderd (Engbersen, 2002, p. 155). Beide gebieden gaan steeds meer op elkaar lijken, en door het proces van schaalvergroting zal dit alleen maar toenemen. De grenzen tussen stad en platteland zijn op die manier poreus geworden (Bakker, 2008, p. 44). Waar vroeger nog een heldere afbakening was te maken van het landelijke en stedelijke gebied, is nu duidelijk dat beide gebieden steeds meer naar elkaar toe zijn gegroeid. Schaarse aspecten als rust, ruimte, identiteit en natuurschoon kunnen op het platteland nog wel worden gevonden, maar deze komen steeds meer onder druk te staan van de verstedelijking (Daalhuizen en Heins, 2001, p. 11). De bevolking ontgroent en vergrijsst, en steeds meer stedelingen zoeken de rust en de ruimte van het platteland op. Ondertussen zijn de levens van plattelanders steeds minder lokaal gebonden en meer verstrengeld geraakt met de stad. Voor de economische, sociale en culturele verzorging oriënteren de plattelanders zich in toenemende mate op de regionale en stedelijke centra. Dit komt mede door de toegenomen automobilititeit en door de schaalvergroting van voorzieningen (SCP, 2007, p. 11). De belangrijkste lokale voorziening, het dorps huis, lijkt hierdoor aan betekenis te verliezen.

Ook stedelingen oriënteren zich op een steeds hoger schaalniveau. Waar eerst een buurtsupermarkt met postkantoor nog voldoende was, wil de nieuwe stedeling nu liever een groot winkelcentrum op een wat grotere afstand, waar alle nodige boodschappen gehaald kunnen worden. Door het algemene proces van schaalvergroting, op het gebied van communicatie, verkeersstructuren en verzorging, vindt er dus een verbreding van de horizon plaats: een steeds groter deel van de activiteiten van een individu vindt plaats buiten het plaatselijke territorium (Groot, 1972, p. 14-15). Het wijkcentrum kan hierdoor een steeds minder prominente plaats innemen in het activiteitenpatroon van de bevolking.

Schaalvergroting lijkt voor het platteland echter grotere gevolgen te hebben, omdat daar het aanbod van voorzieningen beperkter is. In verschillende dorpen zijn sommige voorzieningen al volledig verdwenen en waar dat niet is gebeurd, staat het nog aanwezige voorzieningenapparaat flink onder druk (SCP, 2006, p. 244-245; Molenaar, 1998, p. 10). Het spreidingspatroon van voorzieningen heeft zich over het algemeen genomen dus duidelijk ten gunste van de grote kernen gewijzigd (Groot, 1974, p. 78). Om die reden is het interessant om te bekijken hoe de sociaal-culturele accommodaties en activiteiten in de verschillende gebieden worden gebruikt. Deze typisch lokale voorziening lijkt flink onder druk te staan door het schaalvergrotingsproces.

Het is belangrijk om te weten dat schaalvergroting op verschillende manieren plaatsvindt. Zo schrijft Groot (1972, p. 14-15) over drie soorten schaalvergroting:

- (1) Fysieke schaalvergroting: een verandering in de omvang van sociale en ruimtelijke eenheden. Van Doorn (1960) noemt dit ook wel aantalsgroei. Dit kan zowel het toenemen van de bevolking zijn, als het uitbreiden van een stad of dorp door het plaatsen van nieuwbouw.
- (2) Structurele schaalvergroting: individuen en sociale systemen worden opgenomen in een aantal steeds groter wordende interactie- en communicatiepatronen. Een voorbeeld hiervan is het gebruik van internet, Skype en het toenemende gebruik van mobiele telefoons.
- (3) Mentale schaalvergroting: veranderingen in de cultuur van een historisch-geografische groep (een dorp, buurt, stad, etc.), waardoor de emotionele verbondenheid van de leden met de groep afneemt en men toenadering zoekt tot historisch-geografische groepen van een 'hogere' orde. Van Doorn (1960) noemt dit ook wel structuurverandering. Hierbij valt te

denken aan een dorp dat steeds afhankelijker wordt van stedelijke voorzieningen en daardoor meer toenadering zoekt tot een stedelijke cultuur.

Op het gebied van voorzieningen betekent schaalvergroting dat er sprake is van een afnemend aantal voorzieningen bij een gelijkblijvend aantal gebruikers. Dit heeft zowel gevolgen voor het spreidingspatroon van voorzieningen, als voor het bereik van de individuele voorzieninggebruikers. Meer mensen moeten immers van minder voorzieningen gebruik maken (Van Dam, 1995, p. 15). Het ziet ernaar uit dat deze vorm van schaalvergroting vooralsnog niet stopt (SCP, 2006, p. 260).

Op het platteland wordt voor de sociaal-culturele accommodaties echter minder snel gevreesd dan voor de overige voorzieningen. Een onderzoek van het SCP laat zien dat dorpshuizen vaak hun functie als samenbindend element voor de plaatselijke gemeenschap behouden (Ibid., p. 249). Dorpsbewoners vinden hun dorpshuis belangrijker dan een basisschool of een verbinding met het openbaar vervoer (Abrahamse en Kok, 2003, p. 20). Daarom wordt ook vaak besloten om andere (bedreigde) voorzieningen onder te brengen in het dorpshuis, bijvoorbeeld een kinderopvang, consultatiebureau of gezondheidspraktijk (huisarts/fysiotherapeut). Hierdoor blijft het haalbaar om op de kleine schaal van het dorp voorzieningen te hebben. Het enige wat door de schaalvergroting echter wel verandert, is de aard van het activiteitsaanbod in de dorpshuizen. Deze wordt vaak iets beperkter, mede door het samengaan van meerdere voorzieningen in dit centrale dorpsgebouw, waardoor de ruimte op andere manieren moet worden benut.

Een belangrijk element dat het voortbestaan van dorpshuizen kan verklaren, is de sterke emotionele verbondenheid die de bewoners met de lokale samenleving in een dorp hebben (Groot, 1974, p. 171). Dorpsbewoners hebben vaak een sterke identificatie met hun woonomgeving en de mensen die hier wonen. Dit kan op een negatieve manier worden beïnvloed door schaalvergroting, omdat men steeds meer op het regionale of stedelijke gebied georiënteerd is, maar dit is geen noodzakelijk gevolg. De schaalvergroting van het dagelijks leven roept op het niveau van de straat of de buurt vaak nieuwe relaties op en doet ook nieuwe vormen van collectiviteit ontstaan. "Niet alleen om de eigen identiteit vorm te geven heeft men anderen nodig, hetzelfde geldt voor de ongemakken die het gevolg zijn van individualisering; de kinderen moeten worden opgevangen en er moet van alles worden geregeld voor het huis" (Reijndorp, 1998, p. 265).

Individualisering en schaalvergroting leiden zo tot vernieuwde vormen van samenleven, waarin sociaal-culturele accommodaties steeds minder belangrijk lijken. Ook de leefstijl en bindingen van mensen zijn door deze twee omvangrijke processen aanzienlijk beïnvloed. Mensen zijn steeds mobieler en voegen zich gemakkelijk in een nieuwe woonsetting, zolang men maar gemakkelijk weg kan naar andere plaatsen en nergens aan vast zit. In het stedelijke gebied zou een nieuw type mens zijn ontstaan: vervreemd en altijd onderweg (Karsten en De Stigter-Speksnijder, 2006, p. 7-8). Toch blijven er altijd bindingen bestaan, zowel tussen mensen als tussen mens en plaats. De volgende paragraaf zal hier verder op ingaan.

2.1.3 Invloed van bindingen en leefstijl

Individualisering en schaalvergroting kunnen worden gezien als sterke krachten die maken dat mensen steeds grotere gebieden bestrijken (Karsten en de Stigter Speksnijder, 2006, p. 8). De afstanden die mensen afleggen voor hun sociale leven en om voorzieningen te bezoeken, groeien nog steeds. De reisbereidheid van veel mensen neemt hierbij toe. Dit heeft zowel consequenties voor de betekenis van de woonomgeving voor mensen, als voor de bindingen

die daar tot stand komen. De veronderstelling is dat gedrag en binding samen gaan. Als bewoners regelmatig ergens komen, dan zullen ze met die plek en met de mensen daar een bepaalde band ervaren (Ibid., 2006, p. 41). Ook kunnen netwerken van omringende personen bepalend zijn voor de mate waarin men aan culturele, maatschappelijke en politieke activiteiten deelneemt (van Deth en Leijenaar, 1994, p. 75).

Door de toenemende mobiliteit en veranderde tijdsindeling van mensen, is de aard van bindingen tussen bewoners en buurten de afgelopen jaren echter sterk veranderd (Karsten en de Stigter Speksnijder, 2006, p. 9). De bindingen zijn losser en vrijblijvender geworden, en mensen wegen tegenwoordig eerst de voor- en nadelen af, voordat zij een bepaald type binding aan gaan (Molenaar, 1998, p. 24; Duyvendak en Hurenkamp, 2004). Het verbreken van bindingen gaat mensen daardoor gemakkelijker af. Volgens Molenaar (1998) geldt dit niet alleen voor sociale bindingen, maar ook voor het gebruik van voorzieningen. De binding met voorzieningen, en dus ook met sociaal-culturele accommodaties, wordt zwakker.

Dit alles betekent niet automatisch dat mensen enkel nog op zichzelf gericht zijn, of dat zij zich afkeren van de maatschappij, maar dat er vluchtigere banden en uitgebreidere connecties tot stand komen. Duyvendak (2004) noemt dit ook wel 'lichte gemeenschappen'. Doordat de binding met plaats en mens losser wordt, en dus minder tijd in beslag neemt, kan men zich verbinden met meerdere netwerken tegelijkertijd (Ibid.). Deze netwerken bevinden zich niet alleen in de eigen woonomgeving, maar ook daarbuiten. Hierdoor wordt de ruimtelijke oriëntatie van mensen groter. Ook het voorzieningengebruik verplaatst zich naar een hoger schaalniveau.

Voor plattelandsbewoners betekent dit dat het lokale leven gemakkelijker is te combineren met netwerken buiten het dorp. Toch blijft ook de binding met het lokale van belang. Van een neergang van het gemeenschapsgevoel is dus geen sprake (SCP, 2007, p. 16). De dorpsbinding blijft sterk aanwezig. Een analyse van Groot (1972) laat zien dat dorpsbinding het sterkst aanwezig is onder een bepaald type bewoner: de oudere plattelandsbewoners, die al lange tijd in hun dorp wonen, een klein dorp als vorige woonplaats hadden, geen voortgezet onderwijs hebben gevolgd, een traditionalistische instelling hebben en alleen omgaan met mensen in hun eigen woonplaats (Ibid., p. 259). Deze combinatie van persoonskenmerken zal in de huidige maatschappij niet snel worden teruggevonden, maar de analyse geeft aan dat verschillende kenmerken of variabelen bepalend zijn voor de sterkte van de binding met het dorp. En hoe sterker deze dorpsbinding, hoe sterker de participatiegraad in het verenigingsleven vervolgens zal zijn (Ibid., p. 220).

In het stedelijke gebied ligt het wat gecompliceerder, vanwege de meer anoniemere vorm van samenleven. Hier wordt gesproken over 'lokale binding'. Deze bestaat grofweg uit vier verschillende aspecten: (1) de economische binding: het werk dat iemand doet; (2) functionele binding: het gebruik van voorzieningen; (3) sociale binding: de contacten en netwerken van mensen; (4) politieke binding: bijvoorbeeld jezelf inzetten voor het verbeteren van de woonomgeving, de stad of de maatschappij, etc. Deze bindingen zijn onderling allemaal met elkaar verbonden, en draaien grotendeels om de tijdruimtelijke binding aan de woonplek (Karsten en de Stigter Speksnijder, 2006, p. 26-27). Behalve deze bindingen kan er ook een symbolische binding zijn met 'het lokale'. Dit is de identificatie die men met de woonomgeving en de mensen heeft (Ibid.). Deze is vergelijkbaar met de dorpsbinding die in de kleine kernen kan worden gevonden. Volgens Engbersen (2002) is identificatie met de woonomgeving echter steeds vaker naar de achtergrond verschoven. Mensen identificeren zich volgens hem meer met verhalen over een plek, of beelden die hierbij horen, dan met de

plek en de mensen zelf (Ibid., p. 155). Dit kan een negatieve invloed hebben op de sterkte van de verschillende soorten bindingen.

De zojuist beschreven bindingen worden omvat door het begrip leefstijl. Dit is een set van voorkeuren, houdingen en gedragingen op het gebied van werk, gezin, wonen, consumptie en vrije tijd (Pinkster en van Kempen, 2002, p. 11), welke typerend is voor verschillende groepen mensen. Volgens Molenaar (1998, p. 48) kan leefstijl worden gezien als een soort leidraad voor de manier waarop mensen hun leven leiden. Iemands maatschappelijke positie is hierbij van groot belang. Opleiding, besteedbaar inkomen, beschikbare tijd en leeftijd of levensfase blijken namelijk de belangrijkste dimensies te zijn die aan de verscheidenheid van leefstijlen ten grondslag liggen (Ibid., p. 49). Het voorzieningengebruik van mensen heeft dan ook zelden een geïsoleerd karakter: het is slechts een onderdeel in een keten van activiteiten die samen één aspect van iemands leefstijl vormen (Ibid., p. 50). Ook het gebruik van sociaal-culturele accommodaties moet passen in iemands leefstijl, zo niet: dan laat men deze voorziening links liggen.

De leefstijlen van mensen veranderen tegenwoordig steeds sneller en men begeeft zich daardoor tegelijkertijd in verschillende sociale groepen. Mobiliteit en het kiezen van eigen arrangementen, soms op grote afstand van de eigen woning, worden hierbij steeds belangrijker (Molenaar, 1998, p. 50). In minder tijd moet men meer fysieke en sociale behoeften bevredigen. De plaats van voorzieningen binnen de maatschappij is daarom ook aan verandering onderhevig. Aangezien de toekomst onvoorspelbaar is, zullen flexibiliteit en clustering van accommodaties steeds belangrijker worden (van Dijk en van Soomeren, 2000, p. 9). De volgende paragraaf zal dieper ingaan op de plaats van voorzieningen binnen de context van de veranderde maatschappij die hiervoor is geschetst.

2.2 Voorzieningen binnen de veranderde maatschappij

Vroeger werden er vanuit de wijkgedachte nog kleinschalige buurtwinkelcentra gebouwd, maar tegenwoordig geven mensen meer de voorkeur aan grote winkelcentra met alle nodige voorzieningen bij elkaar. Lokale voorzieningen staan hierdoor onder druk. Steeds vaker zijn er dorpen zonder supermarkt en postkantoor. Ook medische en onderwijsvoorzieningen worden vaker gecentraliseerd. De lokale overheid en aanbieders van voorzieningen hebben hierbij vaak de voorkeur voor multifunctionele accommodaties. Dit komt door het samenvallen van enkele maatschappelijke ontwikkelingen: centralisatie van onafhankelijke instellingen en bedrijven en de steeds sterker wordende behoefte van een aanzienlijk aantal bewoners/consumenten aan snelle, centrale en integrale dienstverlening op uiteenlopende terreinen in verband met hun eigen dagindeling en (beperkte) mobiliteit (PRIMO, 2004, p. 4).

Wijkcentra en dorpshuizen worden ook door deze veranderingen beïnvloed. Het bezoek aan dit type voorziening nam tussen 1994 en 2002 af met 7 procentpunten in de niet-stedelijke en met 10 procentpunten in de weinig stedelijke gebieden (SCP, 2006, p. 243). In de stedelijke gebieden ligt dit percentage nog iets hoger. Er is dus een landelijke teruggang in de bezoekersaantallen van sociaal-culturele accommodaties zichtbaar.

De volgende twee subparagrafen zullen beschrijven hoe (lokaal) voorzieningengebruik tot stand komt en hoe het gebruikspatroon van verschillende bevolkingsgroepen eruit ziet. Paragraaf 2.3 zal vervolgens in een conceptueel model de relatie tussen de belangrijkste begrippen van dit onderzoek weergeven.

2.2.1 Totstandkoming van voorzieningengebruik

Door het samenspel van 'vraag naar' en 'aanbod van' bepaalde producten, diensten en faciliteiten, is het huidige voorzieningenapparaat ontstaan. 'Voorzieningen' omvatten een veelheid van diensten waarvan mensen, al naar gelang hun behoeften en voorkeuren, gebruik maken. Ze zijn aanwezig op verschillende schaalniveaus, voor verschillende doeleinden en in verschillende maatschappelijke sectoren. Zo voorziet het winkelaanbod in de dagelijkse levensbehoeften en voorzien onderwijsinstellingen in de mogelijkheid kennis en vaardigheden aan te leren en uit te breiden (Molenaar, 1998, p. 1). Op het terrein van cultuur, ontspanning, sport en recreatie, is ook een verscheidenheid aan voorzieningen aanwezig waarmee mensen zich verder kunnen ontplooiën, of enige afleiding van andere zaken kunnen hebben: theaters, bioscopen, wijkcentra en dorpshuizen, sportaccommodaties, parken, etc. (Ibid., p. 2).

Door gewijzigde opvattingen, houdingen en voorkeuren is de vraag naar voorzieningen de afgelopen decennia drastisch veranderd. Ook bevolkingsverdunding, veranderingen in samenstelling van de bevolking (explosieve groei van kleine huishoudens, vergrijzing, groei van allochtone bevolking, etc.) en veranderingen in het gedrags- en verplaatsingspatroon van de bevolking hebben hiertoe bijgedragen (Den Draak en Verhoeff, 1997, p. 8; Van Dam, de Groot en Verwest, 2006, p. 85-86). De toegenomen welvaart en mobiliteit, en de veranderende leefstijlen, zijn volgens Van Dam e.a. echter veel belangrijker geweest dan de demografische ontwikkelingen voor het gebruik, draagvlak en de levensvatbaarheid van lokale voorzieningen (Van Dam, de Groot en Verwest, 2006, p. 85-86).

Meer dan vroeger wordt het gebruik van voorzieningen buiten het eigen woongebied gecombineerd met andere activiteiten, zoals het bezoeken van familie of de reis naar het werk (Ibid., p. 9). Leefstijlverschillen tussen gebieden (stad en platteland), of tussen verschillende categorieën gemeenten, en verschillen in samenstelling van de bevolking, spelen volgens Molenaar (1998, p. 65) ook een belangrijke rol bij de veranderde vraag naar voorzieningen. Verschillende aspecten van de leefomgeving en woonsituatie, bijvoorbeeld het stedelijke of landelijke karakter ervan, of de grootte, zijn volgens hem medebepalend voor het activiteitenpatroon dat mensen hebben (Ibid.). Hieronder valt ook het voorzieningengebruik.

Het voorzieningengebruik van verschillende individuen leidt tot een collectief patroon in het gebruik van voorzieningen. We doen allemaal ergens onze boodschappen en moeten bijna allemaal wel eens naar de dokter. Dit collectieve patroon wordt door de aanbieders van voorzieningen als randvoorwaarde gezien, en dit vormt dan het uitgangspunt voor beleidsmaatregelen zoals bijvoorbeeld uitbreiding, inkrimping of verplaatsing van het aanbod, veranderingen in de toegankelijkheid, etc. (Molenaar, 1998, p. 38). Deze maatregelen hebben vervolgens weer invloed op het individuele voorzieningengebruik, waardoor ook het collectieve patroon weer langzaam verandert. Op deze wijze staan de gebruikers en de aanbieders van voorzieningen in een dynamische relatie tot elkaar. Ook het gebruik van sociaal-culturele accommodaties moet op deze manier worden geanalyseerd: niet alleen het bezoekende publiek, maar ook de aanbieders (exploitant, beheerder, organisatie) zijn van belang in dit onderzoek.

2.2.2 Lokaal voorzieningengebruik door verschillende groepen

Elke wijk of kern heeft een standaardpakket aan voorzieningen: een winkelcentrum, een paar scholen, kinderopvang en een wijkcentrum of een dorpshuis. Meer kan niet, want daarvoor is niet altijd voldoende draagvlak en minder mag niet van de lokale overheid, want dat bevordert de mobiliteit van de bewoners en brengt de minder mobiele bewoners al snel in een sociaal isolement (Reijndorp, 1998, p. 265). Dit geldt vooral voor kleine kernen.

Voor stedelijke gebieden ziet de realiteit er iets anders uit. De stadsbewoner wisselt bijna per voorziening van schaalniveau, en begeeft zich daarom sneller in meerdere gebieden buiten de eigen woonwijk (Ibid.). Het concentreren van lokale voorzieningen lijkt daarmee voor deze groep niet per se nodig, maar het kan er wel toe bijdragen dat het dagelijks leven van de bewoners van de stedelijke gebieden gemakkelijker wordt. Men kan dan gebruik maken van meerdere voorzieningen op één plek en hoeft zo minder te reizen voor het voorzieningengebruik, waardoor tijd over blijft voor andere activiteiten. De vraag is echter of deze groep zich zo makkelijk laat sturen.

Het voorzieningengebruik moet niet zo zeer als een aparte activiteit worden gezien, omdat het onderdeel is van een leefwijze. Vanuit dit perspectief kan een hoge of lage participatiegraad worden verklaard. Het gebruik van een bepaalde voorziening past misschien niet bij de levensfase. Variabelen als leeftijd en huishoudensamenstelling spelen een belangrijke rol bij het matchen van voorzieningen met behoeften en levensfasen (Molenaar, 1998, p. 128). Iemand voelt zich bijvoorbeeld te oud voor een bepaalde voorziening, of niemand van het huishouden behoort tot de doelgroep van de voorziening, bijvoorbeeld een kinderopvang of verzorgingshuis.

Het gebruik van voorzieningen hangt ook samen met bepaalde ontwikkelde vaardigheden, waardoor ook op grond van het opleidingsniveau een verschil in voorzieningengebruik kan worden waargenomen (Ibid.). Ten slotte zijn ook de kosten van het voorzieningengebruik belangrijk om naar te kijken. Mensen met een laag inkomen of mensen die ver van voorzieningen af wonen, zullen sneller afwegen of het nut van het voorzieningengebruik opweegt tegen de kosten, dan mensen met een hoger inkomen of mensen die dichtbij voorzieningen wonen. Het verschil in inkomen en woonplaats leidt zo dus ook tot diverse patronen van voorzieningengebruik (Ibid.).

Uit voorgaande beschrijving blijkt dat de persoonlijke achtergrondkenmerken van mensen samen een bepaalde leefwijze vormen waarin voorzieningengebruik een plaats inneemt. Zo is het dus mogelijk om voor verschillende bevolkingsgroepen te beschrijven hoe zij gebruik maken van voorzieningen en wat hun voorkeuren zijn. Leeftijd en huishoudensamenstelling zijn dan, samen met inkomen en afstand, belangrijke variabelen waarmee onderscheid tussen verschillende groepen wordt gemaakt.

Jongeren en ouderen

Volgens een gemeentelijk onderzoek uit 2003, hebben jongeren in de gemeente Haarlemmermeer vooral een voorkeur voor het spreiden van voorzieningen over de gemeente. Ongeveer 41% van de ondervraagde jongeren gaf dit aan (Gemeente Haarlemmermeer, 2003, p. 41). De oudere inwoners kiezen juist voor het concentreren van voorzieningen. Dit heeft vooral te maken met de mobiliteit van beide groepen, de ruimtelijke oriëntatie, die hierdoor wordt beïnvloed, en de binding die beide groepen hebben met de omgeving. Jongeren zijn vaak in een groter deel van de gemeente actief en prefereren daarom de spreiding van voorzieningen. Zij voelen zich niet zo sterk verbonden met het lokale als de ouderen, die meer dan andere groepen aan hun buurt gehecht zijn (Ibid.). De ouderen zijn vaak minder mobiel waardoor hun ruimtelijke oriëntatie beperkt is. Zij zien de voorzieningen daarom liever lokaal geconcentreerd.

Uit een rapport van de gemeente Eindhoven, Jongeren en Vrijtijdsbesteding 2009, blijkt dat sportvoorzieningen voor jongeren het belangrijkste zijn. Hierbij gaat het zowel om de buiten- en binnensportaccommodaties, als om de openbare plekken zoals een halfpipe, basketbalveld,

etc. Jongeren hebben bovendien vooral behoefte om elkaar te ontmoeten, en hebben daardoor minder interactie met andere bevolkingsgroepen (Gemeente Eindhoven, 2009).

Wanneer het gaat om het bezoeken van sociaal-culturele accommodaties blijkt dat jongeren het wijkcentrum of dorps huis veel minder vaak bezoeken dan ouderen. De kleine groep jongeren die een wijkcentrum of dorps huis bezoekt, geeft in het gemeentelijk onderzoek aan dat zij dat vooral doen om andere jongeren te ontmoeten of om te sporten (Gemeente Haarlemmermeer, 2003, p. 42). Zo krijgt het wijkgebouw of dorps huis voor hen dus dezelfde functie als een sportvoorziening. Ouderen zijn daarentegen trouwe bezoekers van het dorps huis, vooral de 75-plussers. De meeste ouderen bezoeken het dorps huis om mensen te ontmoeten, spelletjes te doen, cursussen te volgen of om een informatiebijeenkomst bij te wonen (Ibid., p. 53-54). Verder hebben ouderen vooral behoefte aan een supermarkt, postkantoor en gezondheidscentrum op korte afstand van het woonadres: voorzieningen die voorzien in hun dagelijkse behoefte (Karsten en de Stiger-Speksnijder, 2006, p. 30).

Alleenstaanden, tweeverdieners en gezinnen met kinderen

De meeste alleenstaanden willen de voorzieningen het liefst bij elkaar in het wijkcentrum of dorps huis. Ongeveer 38% van de in het gemeentelijk onderzoek ondervraagde alleenstaanden gaf dit aan (Gemeente Haarlemmermeer, 2003, p. 63). Dit komt doordat veel alleenstaanden ouder dan vijftig zijn, en dus vrijwel dezelfde voorkeur hebben als de groep ouderen. Gezinnen met kinderen daarentegen geven vaker aan dat zij de voorzieningen liever in de buurt van de school van de kinderen willen hebben. Zij prefereren dus ook een concentratie van voorzieningen, maar op een voor hen centrale plaats: de school.

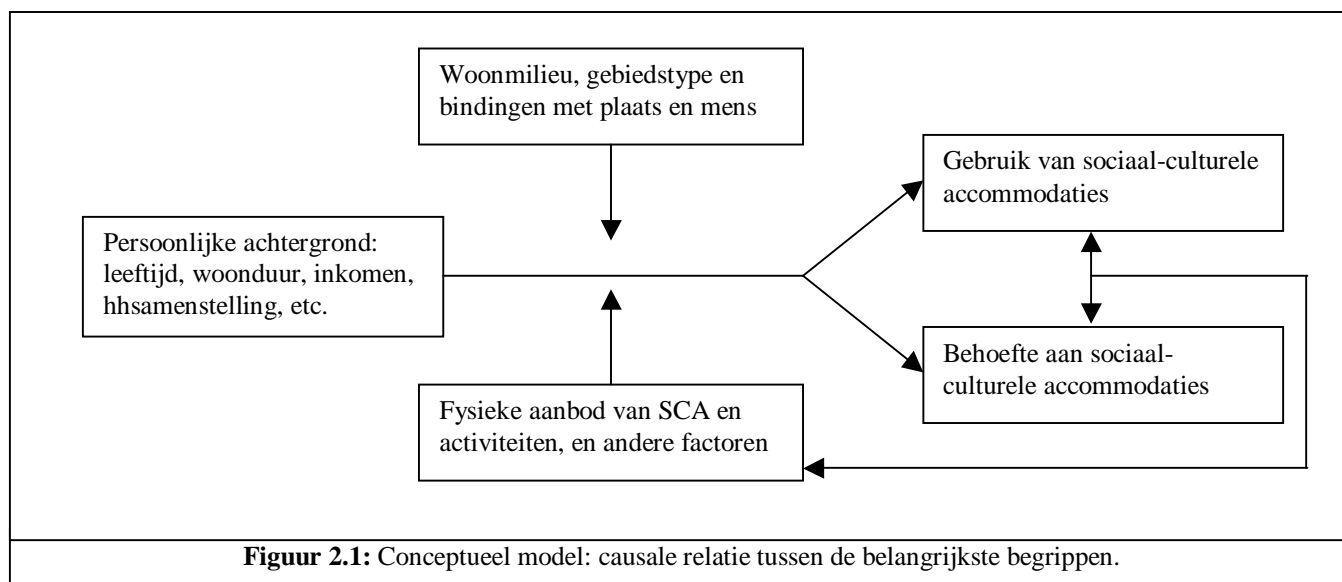
Er is echter ook een grote groep onder de gezinnen met kinderen die de voorzieningen verspreid over de woonplaats wil hebben. Dit zijn voornamelijk de gezinnen met twee auto's en een druk activiteitenpatroon. Zij gebruiken vlak na elkaar verschillende voorzieningen, bijvoorbeeld werk, kinderopvang, school en sportvereniging. Voor hen gaat het dus niet zo zeer om de bereikbaarheid van een enkele voorziening, maar om een reeks van voorzieningen (Abrahamse en Kok, 2003, p. 11). De literatuur laat zien dat tweeverdienende gezinnen het niet alleen druk hebben, maar dat hun leven er ook tamelijk complex uitziet (Karsten en de Stiger-Speksnijder, 2006, p. 29). Zij moeten vaak verschillende afspraken op verschillende plaatsen en tijden zien te combineren met hun persoonlijke activiteiten. Voor een soepele dagindeling is het aanbod van voorzieningen op buurt- en wijkniveau voor deze groep dus erg belangrijk.

Uit voorgaande beschrijvingen blijkt dat de vraag naar lokale voorzieningen van verschillende groepen, divers is en dat deze aan verandering onderhevig is. Dat zet het aanbod van voorzieningen onder druk. Het collectieve gebruikspatroon verandert door de tijd heen, onder invloed van de maatschappelijke processen die in paragraaf 2.1 al aan de orde kwamen, en de aanbieders van voorzieningen passen hun beleid hier op aan. Met name de sociaal-culturele accommodaties hebben hier de afgelopen jaren mee te maken gehad. Het gebruik van deze voorziening is steeds moeilijker te combineren met het gebruik van andere voorzieningen en past daarom steeds minder goed in het activiteitenpatroon van verschillende bevolkingsgroepen. Het is daarom nu nodig om op lokaal niveau het aanbod en gebruik van dit type voorziening onder de loep te nemen, met daarbij een focus op de bewoners en hun behoeften. Op die manier kan er een optimale afstemming op de huidige vraag worden bereikt.

2.3 Conceptueel model

Het gedrag, de leefstijl en de bindingen van mensen zijn de afgelopen decennia veranderd. Hierdoor heeft de traditionele sociale achtergrond plaats moeten maken voor een meervoud van andere achtergronden. Het gezin is bepaald niet meer de ‘hoeksteen’ van de samenleving. In het jaar 2000 bestond nog maar een derde van de huishoudens uit gezinnen met thuiswonende kinderen. Alleenstaanden en tweeverdieners zonder kinderen komen steeds vaker voor. Het krijgen van kinderen is niet langer de standaardnorm, een vrouw kan carrière maken, een man hoeft niet langer de kostwinner te zijn, op zondag kan tegenwoordig op veel plaatsen worden gewinkeld en vrijgezellen zijn niet sneu alleen, maar ‘happy single’ (Breedveld en van den Broek, 2003, p. 3). In verschillende opzichten heeft men dus meer ruimte gekregen om het leven naar eigen keus in te richten. Dit heeft een grote invloed op het (lokale) voorzieningengebruik, en met name het gebruik van sociaal-culturele accommodaties. Het conceptueel model in figuur 2.1 probeert dit te laten zien. Het gebruik van sociaal-culturele accommodaties en de behoefte hieraan staan centraal.

De traditionele variabelen als inkomen, huishoudensamenstelling, woonduur en leeftijd vormen samen de persoonlijke achtergrond van iemand. Deze variabelen kunnen tegenwoordig op steeds meer manieren met elkaar samengaan. Zij beïnvloeden op hun beurt weer andere variabelen, zoals bijvoorbeeld het leesgedrag, het afwegen van kosten en baten van deelname en de ruimtelijke oriëntatie (Molenaar, 1998, p. 70-71). Dit alles is vervolgens weer van invloed op het voorzieningengebruik en de behoefte aan voorzieningen. De woonplaats van mensen is hierbij echter cruciaal, want het voorzieningenniveau is in elke plaats weer anders. De persoonlijke achtergrond bepaalt voor een groot deel waar mensen komen te wonen. Niet alleen in welke woonplaats, maar ook in wat voor gebiedstype, zoals in dit onderzoek bijvoorbeeld een nieuwe stedelijke wijk, een oude stedelijke wijk of een klein dorp. Elk huis staat in een bepaalde woonomgeving. De omliggende woningen, de straat, het type bewoners, de buurt, de wijk, de locatie binnen de regio, al deze elementen tellen mee bij wat ook wel het woonmilieu wordt genoemd (Wassenberg, 2004, p. 25).



Volgens Molenaar (1998, p. 47) worden de activiteiten die mensen ondernemen vaak door dit woonmilieu beïnvloed en om eventuele beperkingen van dit woonmilieu te overwinnen, is een solide persoonlijke achtergrond belangrijk (Ibid.). Ook de bindingen die mensen in hun woonmilieu aangaan, zijn van invloed op de mate van gebruik van een sociaal-culturele accommodatie en de behoefte hieraan.

Niet alleen de persoonlijke achtergrond van mensen, maar ook het fysieke aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten heeft invloed op de mate van gebruik van deze voorziening en de behoefte hieraan. Onder het kopje ‘aanbod’ kunnen echter ook andere factoren vallen, zoals bijvoorbeeld de openingstijden, de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van de accommodaties. Wanneer het fysieke aanbod onvoldoende is - er is geen wijkcentrum of dorps huis in de directe omgeving - dan kan men hiervoor naar andere wijken toe gaan, als daar behoefte aan is. Een ander gevolg is dat men helemaal af ziet van het gebruik van dit type voorziening. Zo kan onvoldoende aanbod dus leiden tot het wegvallen van zowel gebruik als behoefte.

Ook bij voldoende aanbod kan er een bepaalde behoefte blijven bestaan onder de gebruikers. De stap van belangstelling naar daadwerkelijk gebruik is namelijk niet alleen afhankelijk van de leefstijl van mensen, maar wordt mede bepaald door andere kenmerken van het individu, zoals bijvoorbeeld de leeftijd (Gemeente Haarlemmermeer, 2002b, p. 7). Wanneer mensen ouder worden, veranderen hun behoeften.

De begrippen ‘gebruik’ en ‘behoefte’ zijn in het model daarom met een wederkerige pijl aan elkaar verbonden; tussen deze begrippen is duidelijk samenhang waar te nemen. De precieze vorm van deze samenhang is echter afhankelijk van zowel de persoonlijke achtergrond, woonplaats en bindingen van mensen, als het aanbod van voorzieningen en activiteiten. Dit aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten wordt echter ook weer beïnvloed door de interactie tussen de behoefte en het gebruik, zoals de pijl in het model laat zien. Het activiteitenaanbod wordt bijvoorbeeld aangepast als blijkt dat er vanuit de wijk behoefte is aan andere activiteiten of openingstijden. Ook het aanbod van accommodaties kan in die zin veranderen als blijkt dat er te weinig of juist teveel draagvlak is: zo kan het ene wijkgebouw sluiten of samengaan met andere voorzieningen, terwijl er in de andere wijk juist een extra accommodatie nodig blijkt te zijn.

Er kan dus worden gesteld dat het gebruik van voorzieningen een soort ‘social practice’ is, waarop zowel factoren op microniveau als op macroniveau van invloed zijn. “Uiteenlopende persoonskenmerken, verschillende woonmilieus en aanbodfactoren dragen in wisselende verhoudingen aan de verklaring ervan bij” (Molenaar, 1998, p. 70-71). In hoofdstuk vijf en zes moet duidelijk worden hoe het gebruik van de sociaal-culturele accommodaties in de onderzoeksgebieden verklaard kan worden. Het volgende hoofdstuk zal eerst de verschillende onderzoeksgebieden en hun accommodaties beschrijven, evenals de geschiedenis van sociaal-culturele accommodaties.

3. Beschrijving van de gebieden, accommodaties en hun aanbod

In dit hoofdstuk worden de gemeente Haarlemmermeer en de drie onderzoeksgebieden beschreven. Eerst zal worden beschreven hoe de gemeente Haarlemmermeer is opgebouwd. Hierbij zullen feiten en cijfers uit verschillende publicaties worden aangehaald. Daarna zal de geschiedenis van de sociaal-culturele accommodaties aan bod komen. Hoe is dit type voorziening tot stand gekomen en wat was het idee erachter? Vervolgens zal de huidige situatie rondom het gebruik van de sociaal-culturele accommodaties in de gemeente Haarlemmermeer worden beschreven. Ook de drie onderzoeksgebieden en hun sociaal-culturele accommodaties worden één voor één behandeld. Op die manier wordt duidelijk welke gebieden en accommodaties er precies vergeleken zullen worden in dit onderzoek, en hoe zij zijn gelegen in het grote grondgebied van de gemeente. Ten slotte zal het aanbod van deze accommodaties met elkaar worden vergeleken en zal de eerste deelvraag worden beantwoord:

In hoeverre zijn er verschillen tussen de onderzoeksgebieden in het aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten?

3.1 Gemeente Haarlemmermeer: feiten en cijfers



Figuur 3.1: De gemeente Haarlemmermeer (bruin) op de overzichtskaart van Nederlandse gemeenten. **Bron:** VNG, online.

De gemeente Haarlemmermeer is met ruim 140.000 inwoners, verspreid over 26 woonkernen in een gebied van 18.500 hectares, één van de grootste gemeenten van Nederland. Hierdoor heeft de gemeente veel weg van een regio (Kruythoff, 1997, p. 112). Figuur 3.1 geeft aan waar deze gemeente in Nederland ligt. De naam van de gemeente verwijst naar het Haarlemmermeer, dat ongeveer honderdvijftig jaar geleden werd drooggelegd met stoomgemalen om nieuw land te creëren. Rondom de gemeente ligt een 62 kilometer lange ringvaart. Deze is rond dezelfde tijd met de hand uitgegraven door arbeiders uit de directe omgeving en uit Friesland en Noord-Brabant (Gemeente Haarlemmermeer, 2002a, p. 4). Deze arbeiders bouwden vervolgens op het nieuwe, drooggelegde land en langs de ringvaart hun eigen boerderijen, zoals zij dat thuis gewend waren. Hierdoor ontstond een diversiteit aan woningbouw en werd de gemeente een agrarische gemeenschap.

Na de Tweede Wereldoorlog veranderde dit drastisch. Door de komst en uitbreiding van luchthaven Schiphol veranderde de economische structuur van de gemeente. Het landelijke karakter verdween en maakt plaats voor een meer stedelijke aanblik. De ontwikkelingen in de jaren '70 stimuleerden dit: de gemeente krijgt een functie als overloopgebied voor stedelingen, die op zoek zijn naar ruimte. De ligging van het gebied maakt dit goed mogelijk. De gemeente ligt midden in de Randstad en wordt omsloten door grote steden als Amsterdam, Haarlem en Leiden. Zowel de ligging als de aanwezigheid van Schiphol zorgen ervoor dat ook zakelijk gezien de gemeente een aantrekkelijke vestigingsplaats wordt. Veel grote internationale ondernemingen vestigen zich hier en de economische vitaliteit neemt toe. In 2003 neemt luchthaven Schiphol zelfs 15% van het gemeentelijk grondgebied in beslag. Tegenwoordig zijn er bijna evenveel arbeidsplaatsen als inwoners in de gemeente Haarlemmermeer (Ibid.).

De gemeente is duidelijk suburbaan van karakter. Laagbouw overheerst, ruim 81% van de woningen behoort tot dit type, en de woningdichtheden in de woongebieden zijn niet erg groot (Kruythoff, 1997, p. 9; Gemeente Haarlemmermeer, 2002a, p. 67). Deze woongebieden verschillen wel van karakter. In de kleine kernen zijn rust en ruimte duidelijk zichtbaar en is het voorzieningenniveau bescheiden. Hoofddorp, de oudste en grootste woonkern van de gemeente, en Nieuw-Vennep hebben een meer stedelijke uitstraling en een gevarieerd voorzieningenaanbod (Gemeente Haarlemmermeer, 2008a, p. 2). Ook qua bevolking is het suburbane karakter van de gemeente te herkennen. Er wonen veel kinderrijke gezinnen en relatief weinig ouderen. Tot 2010 zal het aantal jongeren tot 16 jaar toenemen van 38.500 tot 46.600. Dat is een toename van ongeveer 20% (Gemeente Haarlemmermeer, 2003, p. 36). Ook wonen er relatief veel tweeverdieners in de gemeente. Dit is ook terug te zien in het gemiddeld besteedbare inkomen van de bevolking. In 2000 was dat €16.300 in Nederland en €17.900 in Haarlemmermeer. De gemeente behoort qua inkomensniveau dan ook tot de top 70 van Nederlandse gemeenten (Ibid., p. 13 en p. 16). Behalve deze klassering heeft de gemeente nog twee top-50 plaatsen gehaald. Op de ranglijst van Elsevier kreeg de gemeente de eerste plaats op de beste economische prestaties en de hoogste werkgelegenheid. Dit is vooral te danken aan de luchthaven Schiphol. Verder is de gemeente op een tiende plaats gekomen in een grafiek van woonaantrekkelijkheid (Gemeente Haarlemmermeer, 2008a, p. 12).

Iets waar de gemeente nog mee worstelt, is de definiëring van het gebied. Een gemeentelijk onderzoek uit 2009 laat zien dat men er nog steeds mee bezig is om duidelijk te krijgen hoe de gemeente het beste kan worden getypeerd. Er zou sprake zijn van hybride vormen van ‘dorpse stedelijkheid’ en ‘stedelijke dorpsheid’. De gemeente is geen stad, maar kenmerkt zich wel door verschillende mengvormen van stadsheid en dorpsheid (Gemeente Haarlemmermeer, 2009a, p. 4). Stedelijkheid wordt meestal in ruimtelijke termen gedefinieerd, bijvoorbeeld in dichtheden en woningtypen. Hoge dichtheden en veel meergezinswoningen wijzen op verstedelijking. Tussen Hoofddorp, Nieuw-Vennep en de overige kernen, blijken er echter nauwelijks verschillen te zijn op dit gebied. Ook het percentage eigendom en huur verschilt nauwelijks (Gemeente Haarlemmermeer, 2003, p. 7). Er is daarom besloten het label ‘hybride stedelijkheid’ aan de gemeente te geven. “Het is meer stedelijk dan een geëxpandeerd dorp, maar ook nog geen echte New Town” (Gemeente Haarlemmermeer, 2009a, p. 24). Wellicht dat deze typering ook duidelijk zichtbaar wordt in het gedrag van de bevolking van de onderzoeksgebieden.

3.2 Geschiedenis van sociaal-culturele accommodaties

Sociaal-culturele accommodaties worden tegenwoordig gezien als ontmoetingsplekken voor omwonenden, waar verschillende functies en activiteiten bijeen komen. De gedachte waarmee dit type voorziening is opgezet, was echter iets anders van aard. In 1892 werd het eerste Volkshuis van Nederland, en één van de eerste van het Europese vasteland, geopend. Deze was gevestigd in de Rozenstraat in Amsterdam (Pennarts, 1953, p. 12). Het idee van het Volkshuis kwam overgewaaid vanuit Engeland. Daar wilden historicus Arnold Toynbee en dominee Barnett iets doen tegen de scheiding tussen arbeiders en burgers; proletariërwijken en buurten met welgestelden. Door een volkshuis, ook wel ‘residential settlement’, te bouwen, werd het mogelijk om arbeiders wat meer kennis en etiquette bij te brengen. Dit opvoedwerk werd vooral gedaan door academici en goeude burgerij (Ibid., p. 13). Ook in Amsterdam wilde men dit werk tot uitvoering brengen. Het treffen van sociale voorzieningen en het aanvullen van culturele tekorten was de opgave (Nederlandse Bond van Volkshuizen, 1948, p. 6). Vanuit Amsterdam verspreidde het zich naar Leiden, waar in 1899 een aantal professoren het Volkshuis oprichtte, “ter verhoging van ontwikkeling, beschaving en levensgeluk onder de arbeidende en daarmee gelijkstaande klassen, o.a. door het verspreiden van nuttige kennis,

door aanmoediging van wetenschap, kunst en gemeenschapszin, door verschaffing van gepaste ontspanning, door het bevorderen van de omgang tussen verschillende kringen der maatschappij” (Pennarts, 1953, p. 33). Zowel jong als oud moest bij het Volkshuis worden betrokken. Het buurtwerk zou meehelpen een betere en rechtvaardiger maatschappij te scheppen, waar meer gelijkheid zou zijn (Nijenhuis, 1987, p. 322).

Ongeveer vijftien jaar later verspreidde het idee van een Volkshuis zich ook naar het platteland. De daar gebouwde dorpshuizen moesten echter geen precieze kopie van de stedelijke variant worden. Waar het Volkshuis zich richtte op cultureel achtergestelden, moest het dorpshuis vooral voor de hele dorpsbevolking zijn, “want vrijwel iedere groep op het platteland miste ontwikkelingskansen” (ter Veld, 1954). Zo werd het dorpshuis dus een sociaal en cultureel centrum voor alle maatschappelijke groepen.

In de jaren vijftig is de overheid zich ook voor de sociaal-culturele accommodaties gaan interesseren. Zij zag zich voor de taak gesteld om de maatschappelijke opbouw in Nederland gelijk te houden met het tempo van industrialisatie en plattelandsvernieuwing (Verdoes, 1965, p. 5). In de jaren zestig kwam het sociaal-culturele werk in een stroomversnelling terecht. In 1963 werd het 150^e, door de overheid gesubsidieerde, dorpshuis geopend. Slechts twee jaar later werd er ook voor het 250^e dorpshuis subsidie toegezegd (Ibid.). Het aantal dorpshuizen en wijkcentra in Nederland nam gestaag toe. In de jaren zeventig besloot men het rijksbeleid voor dorpshuizen stop te zetten. Het beleid werd gedecentraliseerd naar de provincies en gemeenten (Abrahamse en Kok, 2003, p. 20-21). Ook kregen de accommodaties een algemenere betekenis. Zij werden door de overheid gezien als een middel ten behoeve van de samenlevingsopbouw. Uit alle lagen van de maatschappij konden mensen gebruik maken van deze voorziening. Men moest nader tot elkaar komen. Volgens Van Haalen werd hierbij een zogenoemde ‘lege-huls-theorie’ gebruikt: de accommodaties bieden alleen de ruimte en de gebruikers moeten zelf hun programma maken (Van Haalen, 1978, p. 162). De verschillende instellingen en gebruikersgroepen moesten dus goed samenwerken om de accommodatie tot een succes te maken.

Ook tegenwoordig staat samenwerking in de sociaal-culturele accommodaties centraal. In elke nieuwe wijk wordt tegenwoordig goed bekeken welke collectieve voorzieningen er nodig zijn. Buurthuizen en wijkcentra worden hierbij gezien als ruimten voor sociale activiteiten en ontmoetingen tussen buurtbewoners, en worden daarom vaak in de plannen opgenomen. Waar vroeger de samenlevingsopbouw centraal stond, wordt nu het wijkleven als belangrijk gezien. Wanneer men meer contact heeft met mensen uit de eigen wijk, zal men ook meer zelfredzaam zijn en zich meer verantwoordelijk voelen. Dat er tegenwoordig steeds minder gebruik wordt gemaakt van de sociaal-culturele accommodaties (Reijndorp, 1998, p. 178; Gemeente Haarlemmermeer, 2007b, p. 6), geeft aan dat dit type voorziening niet goed meer aansluit bij de behoefte van de bevolking. Paragraaf 3.3 zal hier iets dieper op ingaan, door de situatie in de gemeente Haarlemmermeer te beschrijven.

3.3 Situatie in de gemeente Haarlemmermeer

In de gemeente Haarlemmermeer zijn 36 sociaal-culturele accommodaties aanwezig. Veel van deze accommodaties bevinden zich in het stedelijke gebied: ruim een derde (I&O Research en Gemeente Haarlemmermeer, 2009). Ook veel andere grote voorzieningen zijn in dit gebied gevestigd, vooral op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg en cultuur. De bewoners van de kleine kernen hebben hierdoor het gevoel dat zij er niet helemaal bij horen. Volgens hen gaat er teveel aandacht uit naar Hoofddorp en Nieuw-Vennep: daar worden voldoende voorzieningen gebouwd en hebben de bewoners niks te klagen (Gemeente Haarlemmermeer,

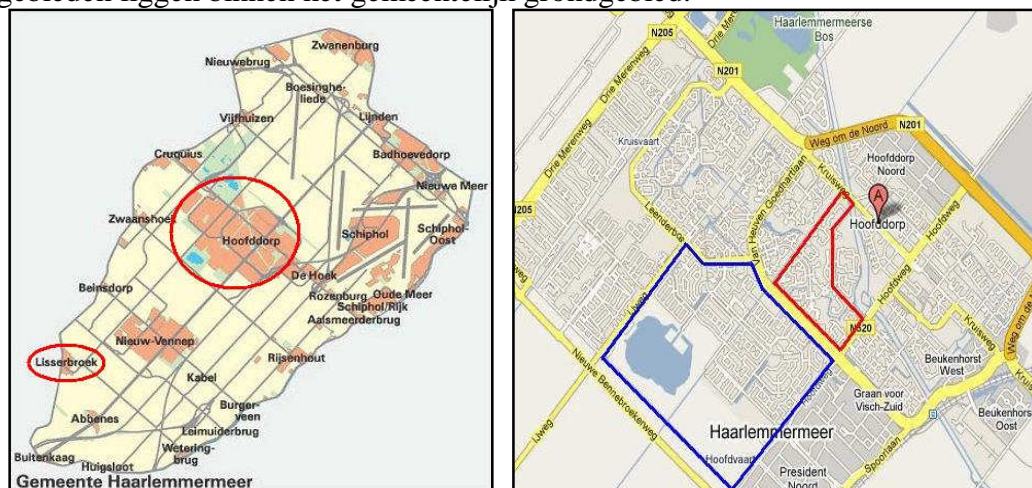
2002a, p. 75). De dorpsbewoners geven daarom aan dat zij meer georiënteerd zijn op het dorp aan de overkant van de ringvaart dan op de gemeente zelf. Het is de vraag of dit ook geldt voor het bezoek aan sociaal-culturele accommodaties en activiteiten.

Als er verder wordt gevraagd naar voorzieningen die mensen graag dichtbij huis willen hebben, worden het postkantoor en de supermarkt het vaakst genoemd (Gemeente Haarlemmermeer, 2003, p. 31). Niet alle wijken en kernen zijn hierin echter voldoende voorzien. Andere lokale voorzieningen zijn in deze gebieden misschien wel aanwezig, bijvoorbeeld een gezondheidscentrum of wijkgebouw/dorps huis, maar deze zijn lastig te combineren met de ontbrekende voorzieningen. Mensen lijken daardoor steeds meer op gebieden buiten de eigen wijk of kern gericht te zijn. Daar kan men het gebruik van verschillende voorzieningen met elkaar combineren. In dit licht is het interessant om te kijken in hoeverre de sociaal-culturele accommodaties nog bezocht worden in de directe omgeving. Uit paragraaf 1.1 bleek al dat het bezoekerspercentage gering is.

De bewoners die wijkgebouwen en dorps huizen bezoeken, geven aan dat zij dit vooral doen om een informatiebijeenkomst of vergadering bij te wonen. Vooral de incidentele bezoekers geven deze reden aan. Andere genoemde redenen zijn: het bijwonen van culturele activiteiten, mensen ontmoeten, het volgen van een cursus, sporten, spelletjes doen en het doen van kunstzinnige activiteiten (Ibid.). Hoofdstuk vijf zal dieper ingaan op bovenstaande: de bekende gegevens over de mate van bezoek en de redenen voor het bezoek, zullen worden vergeleken met de uitkomsten van dit onderzoek.

3.4 Onderzoeksgebieden en hun accommodaties

Zoals in het eerste hoofdstuk al duidelijk werd gemaakt, is ervoor gekozen om drie verschillende gebieden met elkaar te vergelijken, omdat wordt verwacht dat deze gebieden verschillende patronen laten zien met betrekking tot het gebruik van en de behoefte aan de sociaal-culturele accommodaties. Figuur 3.2 en 3.3, hieronder, laten zien waar de onderzoeksgebieden liggen binnen het gemeentelijk grondgebied.



Figuur 3.2 en 3.3: De drie onderzoeksgebieden binnen de gemeente. Toolenburg (blauw) en Pax (rood) binnen Hoofddorp. **Bron:** Gemeente H' meer en Google Maps, aangepast.

De drie gebieden verschillen nogal qua inwonertal. Tabel 3.1 laat zien hoeveel inwoners de gebieden hebben en welke aantallen er in de toekomst gehaald kunnen worden. Wat direct opvalt, is dat de bevolking van Lisserbroek bijna zal verdubbelen in de toekomst. Dit komt onder andere doordat het dorp flink wordt uitgebreid met een nieuwbouwwijk. Deze wijken

staan erom bekend dat er na een aantal jaren veel kinderen wonen. Ook Toolenburg maakt een flinke groei mee in de eerste helft van de prognose. Hier is de leeftijd van de wijk een belangrijke oorzaak, evenals een toename van het aantal jongvolwassenen en het aantal ouderen. Dit is ook zichtbaar in tabel 3.2.

Tabel 3.1: Bevolkingsprognose: aantal inwoners per wijk/kern per januari 2009 en prognose tot 2025.

Wijk/Kern	2009	2010	2015	2020	2025
Pax	5250	5200	5000	4900	4800
Toolenburg	15.187	15.300	15.900	15.600	15.300
Lisserbroek	3629	3800	3600	5000	6900
Haarlemmermeer	142.028	143.000	154.000	166.000	171.500

Bron: Gemeente Haarlemmermeer, 2008b.

Toolenburg heeft in 2009 het hoogste aantal jongeren tot 15 jaar en in 2020 een hoog percentage ouderen. De verwachting is dat over vijf tot tien jaar veel jongeren het huis uit gaan en veel ouderen kleiner gaan wonen of in een verzorgingstehuis terecht komen. Er kan dan een instroom zijn van jonge huishoudens met kinderen, waardoor de bevolking van deze wijk toeneemt. Van alle dorpskernen heeft Lisserbroek de jongste bevolking (Gemeente Haarlemmermeer, 2003, p. 19). In Pax is vooral sprake van een bevolkingskrimp. Dit komt vooral door het hoge percentage ouderen en misschien door de leeftijd van de wijk, waardoor deze minder aantrekkelijk kan zijn voor mensen die een huis zoeken.

Tabel 3.2: Percentage jongeren en ouderen per januari 2009 en prognose tot 2020.

Wijk/Kern	Jongeren tot 15 jaar		Ouderen 65 jaar e.o.	
	2009	2020	2009	2020
Pax	17,3	16,6	12,8	24,9
Toolenburg	21,6	13,6	8,4	15,6
Lisserbroek	21,4	19,1	9,1	11,1
Haarlemmermeer	20,5	18,6	11,3	15,2

Bron: Gemeente Haarlemmermeer, 2008b.

Nu duidelijk is waar de onderzoeksgebieden precies liggen, en er algemeen is beschreven hoe deze qua bevolking zijn opgebouwd, zal nu per gebied worden aangegeven wat de belangrijkste kenmerken zijn. Hierbij komen vooral de bebouwing, openbare ruimte, sociale cohesie en leefbaarheid aan bod. Ook zal worden beschreven welke sociaal-culturele accommodaties hier aanwezig zijn.

3.4.1 Hoofddorp Toolenburg – Wijkgebouw De Veste / De Amazone

Toolenburg is vernoemd naar een boerderij van vroeger, die inmiddels niet meer bestaat. De wijk behoort tot het nieuwe stedelijke gebied van de gemeente Haarlemmermeer. De wijk is, samen met Bornholm en Overbos (Hoofddorp), één van de groeikernwijken. Deze zijn gebouwd tussen 1979 en 1999 en worden gekenmerkt door eenvoudige en kleine bebouwing (Gemeente Haarlemmermeer, 2007a, p. 22). Toch wordt de bebouwing in Toolenburg door de bewoners als mooi beschouwd. De woonomgeving is stenig, maar wel ruimtelijk goed vormgegeven (Ibid., p. 62). De openbare ruimte van de wijk heeft veel groen en water en een goede infrastructuur. De wijk trekt vooral veel geboren en getogen Haarlemmermeesters. Deze zijn in Toolenburg oververtegenwoordigd. Toch leidt dit niet tot de aanwezigheid van een sterke sociale cohesie. De bewoners zijn erg op de eigen wijk georiënteerd, maar uit een gemeentelijk onderzoek in 2007 blijkt dat de gemiddelde score op de sociale cohesie een 5,6 is. Dit is één van de laagste scores in de hele gemeente (Ibid.). Dit kan komen door een lage gemiddelde woonduur van bijna 8,5 jaar, maar ook door het hoge aantal tweeverdieners dat in

Toolenburg woonachtig is. Het wijst in ieder geval op een meer individualistische levensstijl dan die van de bewoners van de andere groeikernwijken. De bewoners voelen zich desondanks in hoge mate verantwoordelijk voor de leefbaarheid van de buurt. Zij beoordelen deze gemiddeld met een 7,6 (Ibid.).



Figuur 3.4: Accommodaties in Toolenburg (De Veste links, De Amazone rechts) en Pax.
Bron: Google maps, online, aangepast.

De wijk Toolenburg laat dus zien dat een stedelijk georiënteerde samenleving met een lage sociale cohesie, niet samen hoeft te vallen met sociale problemen. Ondanks de lage sociale cohesie is de sociale infrastructuur in deze wijk namelijk sterk te noemen (Ibid., p. 63).

In het verenigingsleven zijn de Toolenburgers vrij actief. Het komt dus goed uit dat er twee wijkgebouwen in deze wijk te vinden zijn: De Veste en De Amazone, zie figuur 3.4 voor de ligging van deze accommodaties binnen de wijk.

Beide gebouwen staan in een woonwijk, vlak naast een basisschool. De Veste heeft vooral activiteiten voor ouderen. De Amazone heeft voor zowel de jeugd als voor de ouderen activiteiten, en wordt wat

drukker bezocht dan de andere accommodatie in deze wijk. Ontmoeting en ontspanning staan in beide accommodaties centraal.

3.4.2 Hoofddorp Pax – Wijkgebouw De Boerderij

Pax behoort tot het oudere stedelijke gebied van de gemeente. De wijk is, samen met Linqenda (Nieuw-Vennep) en Graan voor Visch (Hoofddorp), één van de eerste grootschalige wijken. Deze zijn gebouwd tussen 1972 en 1979 en worden gekenmerkt door doorsnee, eenvoudige en saaie bebouwing. De bebouwing in Pax is daarop wellicht een uitzondering. Deze wordt als minder stenig en mooi beoordeeld (Gemeente Haarlemmermeer, 2007a, p. 20). Veel van de woningen zijn met hout bekleed, wat de wijk een warme en knusse uitstraling geeft.

De woonomgeving doet volgens veel bewoners schoon, ruim en suburbaan aan (Ibid.). Ongeveer 18% van de inwoners van Pax is geboren en getogen in de gemeente Haarlemmermeer. Dit zorgt voor een hoge score op de sociale cohesie, het hoogste van dit wijktype. Men waardeert dit al drie jaar achter elkaar met een 6 (score van 0 tot 10), en 16% van de inwoners van deze wijk beschouwt de sociale cohesie als sterk (Gemeente Haarlemmermeer, 2003, p. 9-11). De gemiddelde woonduur is er bijna 16 jaar. De bewoners zijn dus sterk geworteld in de wijk. Men woont er met grote tevredenheid en voelt zich hier het veiligst van alle wijken in dit wijktype (Gemeente Haarlemmermeer, 2007a, p. 60). De bewoners zijn in deze wijk vaker actief om de leefbaarheid van de buurt te verbeteren. Ook is de betrokkenheid bij verenigingen groter dan in de andere twee wijken van dit wijktype. Pax heeft een sterke sociale infrastructuur (Ibid., p. 61).

Het wijkgebouw De Boerderij wordt door veel buurtbewoners bezocht. In figuur 3.4 is aangegeven waar deze accommodatie ligt binnen Pax. Het is één van de best draaiende wijkgebouwen van het stedelijke gebied. De accommodatie ligt vlak achter een buurtwinkelcentrum en kroeg, en is samen met een kinderdagverblijf in hetzelfde gebouw gevestigd. In dit wijkgebouw worden veel activiteiten georganiseerd voor een brede

doelgroep. Ontwikkeling en ontplooiing staan hier centraal: er worden veel cursussen en lessen gegeven op het gebied van creativiteit, muziek en beweging.

3.4.3 Lisserbroek – Dorpshuis De Meerkoet

De gemeente Haarlemmermeer bestaat voor een groot deel ook uit landelijk gebied. Ongeveer tweederde van de gemeente bestaat uit dorpen, land en water. Veel van deze dorpen zijn historische kernen die al sinds de negentiende eeuw bestaan. Lisserbroek is ook zo'n historische kern, maar vormt wel een kleine uitzondering. Samen met kernen als Rijsenhout en Vijfhuizen, wordt Lisserbroek namelijk getypeerd als een 'nieuwe uitbreidingswijk'. Dit heeft vooral betrekking op de buitenste bebouwingsrand van het dorp. Die wijken zijn na 1970 gebouwd en worden gekenmerkt door een doorsnee, lage bebouwing en een dorps karakter (Gemeente Haarlemmermeer, 2007a, p. 16). De bebouwing van Lisserbroek zelf wordt door de bewoners getypeerd als vrijstaand, luxe en mooi. De woonomgeving is levendig, schoon en ruim (Ibid., p. 70).

Ongeveer een kwart van de bevolking van Lisserbroek is geboren en getogen in de gemeente Haarlemmermeer. Veel mensen blijven na verhuizing ook in deze kern wonen. Dit heeft grote invloed op de sociale cohesie in het dorp: ruim 35% van de bevolking beoordeelt de sociale cohesie als sterk (Gemeente Haarlemmermeer, 2003, p. 9-11). Met een score van 6,5 is dit het hoogste van dit wijctype. De bewoners zijn redelijk gehecht aan de kern waarin ze wonen.



Figuur 3.5: Het dorps huis in Lisserbroek.
Bron: Google maps, online, aangepast.

De gemiddelde woonduur is met 13 jaar niet zo hoog, maar hier staat tegenover dat relatief veel bewoners zijn geboren en getogen in de Haarlemmermeer (Gemeente Haarlemmermeer, 2007a, p. 70). De leefbaarheid van de wijk wordt als positief gewaardeerd, maar deze waardering is de afgelopen drie jaar steeds minder geworden. Ook voelen de bewoners zich minder betrokken bij de wijkraad, het club- en buurthuiswerk en verenigingen dan in de andere kernen in dit wijctype (Ibid., p. 71). Toch is dorps huis De Meerkoet in Lisserbroek een drukbezochte sociaal-culturele accommodatie. Het dorps huis draaide de afgelopen jaren zo goed, dat besloten is om het beheer via Welzijnsstichting Meerwaarde te laten lopen. Op die manier zijn het beheer en de exploitatie in professionele handen, waardoor het bestuur en de vrijwilligers zich beter met de activiteiten kunnen

bezighouden. Het dorps huis heeft een centrale locatie binnen het dorp, zoals figuur 3.5 laat zien, en biedt over een heel jaar gezien meer dan vijftig activiteiten aan. Deze activiteiten hebben een zeer brede doelgroep, omdat men het hele dorp probeert aan te trekken.

3.5 Aanbod van de vier accommodaties met elkaar vergeleken

In de drie onderzoeksgebieden die centraal staan in deze scriptie zijn in totaal dus vier sociaal-culturele accommodaties gevestigd; drie wijkgebouwen en één dorps huis. Tabel 3.3 en 3.4 laten zien hoe het aanbod van deze vier voorzieningen eruit ziet.

Zoals in de paragrafen 1.3 en 2.3 werd opgemerkt, valt onder het kopje 'aanbod' niet alleen het fysieke aanbod van accommodaties en de aangeboden activiteiten, maar ook de

bereikbaarheid en toegankelijkheid van de voorzieningen. De bereikbaarheid van het dorps huis in Lisserbroek is goed, maar de aansluiting met het openbaar vervoer is matig; op tien minuten loopafstand is één bushalte te vinden, waar één keer in het uur een bus vertrekt.

Tabel 3.3: Het aanbod van accommodaties en de kenmerken hiervan.

Kenmerken	Toolenburg 1	Toolenburg 2	Pax	Lisserbroek
Naam accommodatie	De Amazone	De Veste	De Boerderij	De Meerkoet
Type accommodatie	Wijkgebouw	Wijkgebouw	Wijkgebouw	Dorps huis
Aantal ruimten	3	3	4	6
Bereikbaarheid auto	Goed	Goed	Goed	Goed
Bereikbaarheid OV	Goed	Goed	Goed	Matig
Parkeergelegenheid	Voldoende	Slecht	Voldoende	Voldoende
Toegankelijkheid	Goed	Goed	Goed	Goed

Bron: I&O Research en Gemeente Haarlemmermeer, 2009, p. 2-36.

De voorziening in Lisserbroek trekt, waarschijnlijk om die reden, weinig mensen van buitenaf en is puur gericht op de directe omgeving. De overige drie voorzieningen zijn beter op het openbaar vervoer aangesloten en trekken daardoor ook mensen uit andere wijken aan. De parkeergelegenheid lijkt overal voldoende, maar bij een aantal locaties zijn er toch problemen. Bij de accommodatie in Pax zijn er 's avonds soms tekort parkeerplaatsen, vanwege de drukte bij het naastgelegen winkelcentrum. Bij De Veste in Toolenburg zijn soms parkeerproblemen als de nabijgelegen school uit gaat.

De toegankelijkheid van de vier onderzochte accommodaties is verder goed. Er is overal rekening gehouden met gehandicapten en rolstoelen, waardoor de fysieke toegankelijkheid voor iedereen gelijk is. Men probeert ook de 'mentale toegankelijkheid' zo goed mogelijk te waarborgen. Een sociaal-culturele accommodatie is er voor iedere laag of groep in de samenleving, maar kan door bepaalde groepen meer gebruikt worden dan andere. Hierdoor kunnen andere groepen mensen zich minder welkom voelen. Zij zullen de accommodaties dan minder snel bezoeken. Dit wordt door de vier accommodaties zoveel mogelijk voorkomen, door het activiteiten aanbod zo breed mogelijk te houden, gericht op 'iedereen'.

In Toolenburg wordt echter iets meer op senioren gefocust. Dit is zichtbaar in tabel 3.4. Deze tabel laat ook zien dat het aantal activiteiten en de functie van de activiteiten per accommodatie verschillend is. Een 'activiteit' kan zowel wekelijks, maandelijks als één keer per jaar plaatsvinden en varieert van klaverjassen, lezingen en cursussen over diverse onderwerpen tot bijvoorbeeld yoga en gymnastiek. Onderstaande tabel geeft aan hoeveel activiteiten er tussen de zomers van 2008 en 2009 per accommodatie zijn aangeboden.

Tabel 3.4: Activiteitenaanbod naar doelgroep en functie.

Kenmerken	T'burg 1 - Amazone	T'burg 2 - De Veste	Pax	Lisserbroek
Activiteiten 2008/2009	29 activiteiten	9 activiteiten	41 activiteiten	55 activiteiten
Doelgroep activiteiten	Iedereen (31%) Senioren (46%) Jeugd (19%)	Iedereen (50%) Senioren (50%) Jeugd (n.v.t.)	Iedereen (50%) Senioren (38%) Jeugd (10%)	Iedereen (59%) Senioren (11%) Jeugd (30%)
Functie van activiteiten	Ontw. en ontpl. (44%) Ontm. en ontsp. (44%)	Ontmoeting en ontspanning (75%)	Ontwikkeling en ontplooiing (62%)	Ontmoeting en ontspanning (66%)

Bron: I&O Research en Gemeente Haarlemmermeer, 2009, p. 2-36.

Lisserbroek heeft duidelijk de meeste activiteiten per jaar, gevolgd door Pax. Het aantal activiteiten in Toolenburg is beduidend minder. Omdat daar meer nadruk wordt gelegd op activiteiten voor senioren is het aanbod beperkter.

De functie van de activiteiten verschilt ook per accommodatie. In het dorps huis van Lisserbroek en in de accommodaties van Toolenburg zijn veel activiteiten gericht op ontmoeting en ontspanning. Er worden veel spelletjes en creatieve activiteiten gedaan. In het wijkgebouw van Pax ligt de nadruk meer op de ontwikkeling en ontplooiing van de bezoekers. Hier staan cursussen op gebied van sport, cultuur en creativiteit centraal. De functie 'informatie en advies' is dus minder duidelijk aanwezig in de vier accommodaties, terwijl de gemeente dit wel als één van de belangrijkste functies beschouwt.

3.6 Conclusie

Als antwoord op de deelvraag, die aan het begin van deze paragraaf werd gesteld, kan worden gezegd dat het aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten in de onderzoeksgebieden voornamelijk verschilt op het gebied van functie (ontmoeting en ontspanning, ontwikkeling en ontplooiing, informatie en advies) en doelgroep (iedereen, senioren, jongeren, etc.). De accommodaties proberen zich zoveel mogelijk te richten op 'iedereen', om zo de bezoekersstroom heterogeen te houden en alle mensen in de directe omgeving aan te trekken.

In wijkgebouw De Amazone in Toolenburg ligt de nadruk echter meer op senioren en hier is het activiteiten aanbod op aangepast. In wijkgebouw De Boerderij in Pax ligt de focus ook op 'iedereen' als doelgroep, maar hier is de functie van de activiteiten vooral 'ontwikkeling en ontplooiing'. In deze accommodatie worden meer cursussen en lessen aangeboden dan in de andere accommodaties. Deze twee punten, doelgroep en functie van activiteiten, hebben vervolgens weer invloed op het aantal aangeboden activiteiten. Dat ligt in Lisserbroek duidelijk hoger dan in de andere gebieden, omdat men hier het hele dorp naar de accommodatie wil trekken.

Op de overige kenmerken, zoals weergegeven in tabel 3.3, komen de accommodaties redelijk overeen. Zij hebben een goede toegankelijkheid en bereikbaarheid. Wel geven de accommodaties aan problemen te hebben met het optimaal benutten van de accommodaties: het aantal ruimtes is soms niet toereikend en de openstellinguren kunnen om financiële redenen niet worden uitgebreid, terwijl hier wel vraag naar is. Hier wordt door de gemeente in de toekomst naar gekeken (I&O Research en Gemeente Haarlemmermeer, 2009).

In paragraaf 2.2.1 werd al beschreven dat de vraag naar voorzieningen de afgelopen decennia drastisch is veranderd. Daardoor is er ook een verandering in het aanbod. De interactie tussen vraag en aanbod werd in het conceptueel model van paragraaf 2.3 naar voren gebracht. Molenaar (1998, p. 65) geeft aan dat vooral leefstijlverschillen tussen gebieden, tussen verschillende categorieën gemeenten en verschillen in samenstelling van de bevolking, leiden tot een veranderende vraag naar voorzieningen. Het karakter van een gebied is hierbij ook bepalend. Het is daarom logisch dat het aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten per onderzoeksgebied wat verschilt. De vraag is alleen of dit aanbod wel voldoende aansluit bij de behoefte van de lokale bevolking.

Hoofdstuk vijf en zes zullen verder aandacht besteden aan de verschillen tussen de vier onderzochte accommodaties. Hierbij zal, waar nodig, worden gerefereerd aan paragraaf 3.5. In het volgende hoofdstuk zal eerst nog aandacht worden besteed aan de manier waarop het onderzoek is verricht.

4. Methodologie en representativiteit

Dit hoofdstuk zal beschrijven hoe het onderzoek in de drie onderzoeksgebieden is opgezet en uitgevoerd. Allereerst zal er dieper worden ingegaan op de aanleiding van het onderzoek en de keuze voor een onderzoeksmethode. Vervolgens zal er meer worden verteld over het trekken van de steekproef, evenals de opzet en uitvoering van de schriftelijke enquête en de verwerking hiervan. De laatste paragraaf zal uiteindelijk de respons en representativiteit van de enquêtes behandelen.

4.1 Onderzoek

Elk onderzoek is in vier fasen te verdelen: het ontwerpen van het onderzoek, het verzamelen van de gegevens, het analyseren van de gegevens en de rapportage (Swanborn, 1994, p. 11). Het ontwerp van dit onderzoek is tijdens de stageperiode bij de gemeente Haarlemmermeer tot stand gekomen. Het gemeentelijk onderzoek richtte zich vooral op de effectiviteit en efficiëntie van de sociaal-culturele accommodaties: hoe worden de accommodaties beheerd en geëxploiteerd en hoe ervaren de verschillende verenigingen die hier gebruik van maken het beheer? Het idee ontstond zo om ook de bevolking bij dit onderwerp te betrekken. Hoe sluiten de sociaal-culturele accommodaties aan bij de behoefte van de bevolking?

Om zo veel mogelijk gegevens te verzamelen en variabelen te onderzoeken, is besloten een schriftelijke enquête uit te zetten in drie onderzoeksgebieden: Toolenburg, Pax en Lisserbroek. Als onderzoeksstrategie ligt dit hier voor de hand, omdat het aantal personen waarover gegevens nodig zijn groot is, evenals het aantal te meten variabelen. Bij het onderzoeken van motieven, houdingen, opinies, toekomstplannen en dergelijke, is het houden van een enquête het beste middel (Swanborn, 1994, p. 265). Het doel was om in alle gebieden ten minste 500 enquêtes uit te zetten en dit is ook gelukt.

Na enkele dagen waren de eerste enquêtes teruggekomen, en uiteindelijk waren na ongeveer 3 weken alle bruikbare enquêtes binnen. Deze werden ingevoerd in het statistische analyseprogramma SPSS, zodat er analyses konden worden gemaakt. Deze analyses werden vervolgens verwerkt tot hoofdstuk vijf en zes. De volgende subparagrafen zullen ingaan op het technische gedeelte van het onderzoek.

4.2 Gekozen steekproef en verspreiding

Na overleg met de gemeente, is besloten een aselechte steekproef te trekken uit de gemeentelijke basisadministratie. Hierbij werden alle personen van 18 jaar of ouder die zelfstandig woonden geselecteerd, waarna vervolgens per onderzoeksgebied willekeurig 500 adressen werden geselecteerd. De steekproef was niet persoonlijk: er werden geen namen geselecteerd, maar adressen. Dit is expres gedaan, omdat dit type steekproef minder tijd in beslag neemt, waardoor de enquête sneller kon worden verstuurd: eind april 2009.

Op deze manier zou echter niet duidelijk zijn of de enquêtes wel eerlijk verdeeld zouden worden onder mannen/vrouwen, jongeren/ouderen, hoge inkomens/lage inkomens en wel-/niet-gebruikers. Op de eerste punten werd dit niet als een probleem gezien. Het laatste punt zou echter wel tot een probleem kunnen leiden, omdat het gebruik van de accommodaties centraal staat in het onderzoek. Uit voorgaande hoofdstukken is gebleken dat de bezoekersaantallen in de onderzoeksgebieden niet hoog zijn. De kans was dus aanwezig dat er te weinig enquêtes terug zouden komen van gebruikers van deze voorziening. Om dit te voorkomen, zijn er nog eens 260 enquêtes uitgedeeld bij de vier sociaal-culturele

accommodaties die in het onderzoek zijn opgenomen; 65 enquêtes in elke accommodatie. Dit is gebeurd op 6 en 7 mei 2009, terwijl er verschillende cursussen en workshops plaatsvonden.

De gebruikers van de accommodaties konden op die manier direct worden aangesproken en de enquête in ontvangst nemen. De enquêtes die over bleven, zijn vervolgens aan de beheerder van de accommodatie gegeven zodat deze ook tijdens andere cursussen en workshops konden worden uitgedeeld. Bij de ontvangst van de teruggestuurde enquêtes is met deze verschillende manieren van versturen en uitdelen echter geen rekening gehouden: alle enquêtes zijn uiteindelijk op één stapel terecht gekomen. Dit kan problemen opleveren bij de representativiteit; niet alle respondenten zijn door een steekproef geselecteerd. Dit zal in paragraaf 4.4 verder aan de orde komen.

Er zijn in totaal dus 1760 enquêtes de deur uit gegaan: 565 naar Pax, 565 naar Lisserbroek en 630 naar Toolenburg, omdat hier twee wijkgebouwen aanwezig zijn.

4.3 Opzet van de enquête

Voordat de enquête naar de bewoners werd verstuurd en in de wijkcentra en dorpshuizen werd uitgedeeld, is er eerst een brief gestuurd naar diverse belangrijke partijen die hiervan op de hoogte moesten zijn: de gebiedsmanagers van de gemeente, de verschillende leidinggevendenden van Stichting Meerwaarde (een welzijnsstichting die veel van de sociaal-culturele accommodaties beheert en exploiteert en veel van de activiteiten verzorgt) en het dorpsbestuur van Lisserbroek. Op deze manier was het onderzoek tijdig aangekondigd, werd men geïnformeerd over de procedure en tijdsplanning, en kon beargumenteerd worden waarom de betreffende wijkgebouwen en dorpshuizen zijn opgenomen in dit onderzoek. Deze brief is te vinden in Bijlage 1.

Vervolgens is er een tweede brief opgesteld, die met de enquête zou worden meegestuurd. Hierin werd het doel van het onderzoek beschreven, en werd uitgelegd wat er precies met de resultaten van de vragenlijsten zou worden gedaan. Ook werd vermeld dat elke 75^e compleet ingevulde en teruggestuurde vragenlijst een VVV Iris-cheque zou krijgen. Deze brief is terug te vinden in Bijlage 2.

De enquête zelf, zie Bijlage 3, is vervolgens in een aantal onderdelen opgesplitst. Het eerste gedeelte bevatte de algemene vragen, zoals geslacht, postcode, leeftijd, woonduur, huishoudensamenstelling en buurtcontact. Het tweede gedeelte moest enkel door gebruikers worden ingevuld en bevatte vragen over het wijkgebouw/dorpshuis, de activiteiten die men daar deed, de reisbereidheid en het eventuele gemis van activiteiten of faciliteiten. Ook bevatte dit gedeelte van de enquête twee vragen met meerdere stellingen die beantwoord konden worden van ‘helemaal mee oneens’ tot ‘helemaal mee eens’. Dit is gedaan omdat voor het herkennen van leefstijlen in een kwantitatieve analyse ook attitudes moeten worden gemeten (Pinkster en van Kempen, 2002, p. 38). De stellingen werden afwisselend positief en negatief gesteld, om mogelijke antwoordtendenties te voorkomen (Swanborn, 1994, p. 291). Het gebruik stond in dit gedeelte centraal, evenals de tevredenheid van de mensen. Het derde gedeelte was vervolgens bedoeld voor de niet-gebruikers: mensen die nooit in een wijkgebouw of dorpshuis komen. Hier werd een aantal vragen gesteld die moesten achterhalen waarom de ondervraagde persoon geen gebruik maakt van dit type voorziening. Ook hier werden twee vragen met meerdere stellingen geplaatst. Deze hadden dezelfde antwoordcategorieën als in het gedeelte voor de gebruikers. In deze stellingen kwam vooral de mening en behoefte van de niet-gebruiker ter sprake. Het laatste gedeelte van de enquête bevatte vervolgens weer een aantal algemene vragen. Dit keer over het opleidingsniveau, het

netto-inkomen van het huishouden, de arbeidssituatie, de vrijetijdsbesteding en de woonplaats van familie en vrienden.

Bij de meeste enquêtevragen is gekozen voor vaste antwoordmogelijkheden, omdat dit voor de analyse het makkelijkst is (Swanborn, 1994, p. 282) en omdat bij veel vragen de antwoordcategorieën van tevoren duidelijk waren. Wel is er bij een aantal vragen een ‘weet niet’ of ‘anders’ categorie opgenomen, zodat de respondent de mogelijkheid heeft om een niet genoemde antwoordcategorie aan te geven. De open vragen in de enquête zijn beperkt tot: het aantal personen in het huishouden, de naam van het wijkgebouw of dorps huis dat men bezoekt, de afstand in tijd en meters en de activiteiten of faciliteiten die men eventueel mist. Ook is de mogelijkheid gegeven om aan het einde commentaar te geven op de enquête of over het onderwerp. Hier is veelvuldig gebruik van gemaakt. Dit zal verderop in de scriptie nog ter sprake komen.

4.4 Respons en representativiteit

Van de 1760 opgestuurde en uitgedeelde enquêtes zijn er in totaal 432 teruggekomen. Dit betekent een respons van 24%. Van de teruggestuurde enquêtes waren er echter 6 onbruikbaar: 2 enquêtes zijn leeg teruggestuurd en bij 4 enquêtes is de eerste pagina met persoonlijke gegevens niet ingevuld. Het is dus onduidelijk vanuit welke gebieden deze enquêtes zijn teruggestuurd en daarom vallen zij onder de non-respons. Hierdoor blijven er in totaal 426 bruikbare enquêtes over. Deze respons had wat hoger kunnen uitvallen wanneer er bijvoorbeeld per brief een herinnering naar alle geselecteerde huishoudens zou zijn verstuurd, of wanneer de enquêtes via een persoonsgebonden steekproef zouden zijn verstuurd. In verband met de tijd en de kosten is dit echter niet gedaan.

Tabel 4.1 geeft weer hoe de respons is opgebouwd. Hieruit blijkt de 24% respons voldoende te zijn, omdat er ten minste 125 enquêtes per gebied zijn teruggekomen. Dit is genoeg om iets te kunnen zeggen over verschillen binnen deze groepen, bijvoorbeeld in huishouden-samenstelling of inkomen. De meeste enquêtes zijn teruggestuurd vanuit de oudere stadswijk Pax, in Hoofddorp. Hier is de respons het hoogst. Het is duidelijk zichtbaar dat er meer vrouwen dan mannen hebben gereageerd, en dat de gemiddelde leeftijd van de respondenten vrij hoog is. Deze is gemiddeld 54 jaar en varieert van 18 tot 85 jaar. De gemiddelde woontijd in de gemeente is lang. Ongeveer 50% van de respondenten woont tot maximaal 26 jaar in de gemeente, terwijl de andere 50% aangeeft nog langer in de gemeente woonachtig te zijn; tot wel 80 jaar. Een aanzienlijk deel van de respondenten is dan ook geboren en getogen Haarlemmermeerder. Dit heeft weer invloed op de woontijd op het huidige adres: veel respondenten wonen hier al langer dan 10 jaar.

Tabel 4.1: Respons van schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties.

	Lisserbroek	Pax	Toolenburg	Totaal
Uitgezette enquêtes	565	565	630	1760
Non-respons	439 (78%)	409 (72%)	486 (77%)	1334 (76%)
Respons	126 (22%)	156 (28%)	144 (23%)	426 (24%)
Waarvan:				
Man	53 (42%)	71 (46%)	53 (37%)	177 (42%)
Vrouw	73 (58%)	85 (54%)	91 (63%)	249 (58%)
Gem. leeftijd	54 jaar	56 jaar	51 jaar	54 jaar
Gem. woontijd gemeente	24 jaar	30 jaar	27 jaar	27 jaar
Gem. woontijd huidig adres	5-10 jaar	>10 jaar	5-10 jaar	>10 jaar

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Behalve het geslacht en de woonduur, zijn er nog een aantal belangrijke variabelen op basis waarvan de respondenten kunnen worden verdeeld: leeftijd, huishoudensamenstelling en inkomen. Dit is ook zichtbaar in tabel 4.2, waar de gemeentelijke gegevens van deze drie variabelen zijn weergegeven. De huishoudensamenstelling en het inkomen worden in deze tabel direct vergeleken met de uitkomsten van de schriftelijke enquête. In het volgende stuk zal duidelijk worden gemaakt hoe representatief de respondenten van de enquête zijn.

Tabel 4.2: Leeftijd, huishoudensamenstelling en inkomen van populatie en steekproef.

Wijk	Leeftijd in jaren (2008)					Totaal
	0-15 jaar	15-25 jaar	25-45 jaar	45-65 jaar	65+	
Lisserbroek	21%	15%	26%	29%	9%	3.580
Pax	17%	12%	23%	37%	11%	5.310
Toolenburg	22%	11%	32%	27%	8%	15.100
Haarlemmermeer	20%	11%	31%	26%	11%	140.650
Wijk	Huishoudensamenstelling (2008)				Totaal	
	Gem. grootte	Eénpers. huish.	Geen kinderen	Wel kinderen		
Lisserbroek	2,8	18%	29%	53%	1.260	
Pax	2,4	23%	34%	43%	2.150	
Toolenburg	2,6	23%	26%	50%	5.820	
Haarlemmermeer	2,4	28%	30%	43%	57.300	
Wijk (* 1)	Huishoudensamenstelling (Schriftelijke enquête 2009)				Totaal	
	Gem. grootte	Eénpers. huish.	Geen kinderen	Wel kinderen		
Lisserbroek	3,1	9%	34%	57%	126	
Pax	2,4	17%	46%	37%	156	
Toolenburg	2,4	25%	35%	40%	144	
Gemiddeld	2,6	17%	38%	45%	426	
Wijk	Gem. besteedbaar inkomen per huishouden, in 1.000 euro (2006)					
	€ 39.500	€ 3.040 per maand				
Lisserbroek	€ 37.230	€ 2.900 per maand				
Pax	€ 36.220	€ 2.800 per maand				
Toolenburg	€ 35.900	€ 2.800 per maand				
Haarlemmermeer						
Wijk (* 2)	Netto maandelijks inkomen per huishouden (Schriftelijke enquête 2009)					Totaal
	<€ 1.200	€ 1.200-€ 2.000	€ 2.000-€ 3.000	€ 3.000-€ 4.000	4.000	
Lisserbroek	4%	22%	33%	24%	17%	103
Pax	8%	19%	28%	29%	16%	136
Toolenburg	7%	28%	22%	27%	16%	132
Gemiddeld	6%	23%	28%	27%	16%	371

* 1 Cramer's V is 0,164 en significantieniveau 0,001.

Zwakke significante samenhang tussen gebied en huishoudensamenstelling.

* 2 Cramer's V is 0,096 en significantieniveau 0,557, dus geen significante samenhang. En: 55 missing cases.

Bron: Gemeente Haarlemmermeer, online, 2010; Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

In tabel 4.2 is de leeftijd van de populatie, de bewoners van de onderzoeksgebieden, weergegeven in leeftijdsklassen. Hier is uit af te lezen dat de hoogste percentages vooral bij de leeftijdscategorie 45-65 jaar staan. De meeste bewoners van de onderzoeksgebieden zijn dus van middelbare leeftijd of ouder. Alleen in Toolenburg is de categorie 25-45 jaar groter. Echter, in de enquête hebben de respondenten hun werkelijke leeftijd ingevuld. Hierbij is geen onderscheid gemaakt in verschillende klassen. Tijdens het trekken van de steekproef is geselecteerd op huishoudens waarvan de hoofdbewoner minimaal 18 jaar oud is. De leeftijdsklasse 0-15 jaar ontbreekt daardoor in de steekproef, en van de klasse 15-25 jaar ontbreekt de groep 15-18 jarigen. Om vertekening in de percentages van de respondenten te voorkomen, is ervoor gekozen om verder geen onderscheid te maken in klassen. Voor de

variabele leeftijd zal dus een voorzichtige vergelijking worden gemaakt tussen de leeftijdsklassen en gemiddelden.

Zoals al naar voren kwam in tabel 4.1 is de gemiddelde leeftijd van alle respondenten ongeveer 54 jaar. Met gemiddeld 51 jaar is de leeftijd in Toolenburg het laagst van de drie onderzoeksgebieden. Dit kwam in de populatie ook al naar voren: de categorie 25-45 jaar is in die wijk het grootst en de wijk heeft een relatief jonge bevolking. Dat de gemiddelde leeftijd in Pax met 56 jaar het hoogst is, lijkt ook enigszins overeen te komen met de werkelijkheid: in tabel 4.2 is duidelijk af te lezen dat bijna de helft van de bevolking daar ouder is dan 45 jaar.

In paragraaf 3.1 kwam al naar voren dat er in de gemeente Haarlemmermeer veel kinderrijke gezinnen en relatief weinig ouderen wonen. Ook werd duidelijk dat Toolenburg het hoogste percentage jongeren heeft en Pax het hoogste percentage ouderen. Lisserbroek schommelt er bij beide categorieën tussenin. Voor wat betreft de variabele leeftijd kan dus worden gezegd dat de groep respondenten redelijk representatief is voor de drie onderzoeksgebieden: de respondenten in Toolenburg zijn gemiddeld het jongst, gevolgd door Lisserbroek en Pax.

Wanneer wordt gekeken naar de huishoudensamenstelling in de populatie dan wordt duidelijk dat de meeste bewoners een gezin met (thuiswonende) kinderen vormen. Daarnaast is het eenpersoonshuishouden het minst aanwezig; hier zijn de percentages het laagst. Als deze gegevens worden vergeleken met de data van de respondenten van de schriftelijke enquête, dan blijkt dat dit aardig overeen komt. In tabel 4.2 staan beide overzichten onder elkaar weergegeven. Alleen in de wijk Pax is het aantal respondenten zonder kinderen het grootst. Dit zal te maken hebben met de hoge gemiddelde leeftijd van de respondenten. Zij kunnen wel kinderen hebben, maar deze zullen vaker op de leeftijd zijn dat ze al op zichzelf wonen.

Wat verder nog opvalt, is dat de gemiddelde gezinsgrootte onder de respondenten uit Lisserbroek een stuk hoger is dan in de populatie. Er hebben daar relatief weinig eenpersoonshuishoudens gereageerd en relatief veel mensen met kinderen. Die laatste categorie kenmerkt het suburbane karakter van de gemeente en komt dan ook veel voor in de populatie. Ondanks deze twee kleine verschillen, die in Pax en Lisserbroek naar voren komen, zijn de respondenten ook op de variabele huishoudensamenstelling redelijk representatief te noemen: er zijn geen grote afwijkingen te zien ten opzichte van de populatie.

In paragraaf 3.1 werd al duidelijk dat volgens een onderzoek uit 2003 de gemeente Haarlemmermeer tot de landelijke top 70 van Nederlandse gemeenten behoort als wordt gekeken naar het inkomensniveau. De verwachting is dan ook dat het gemiddelde netto inkomen in de onderzoeksgebieden relatief hoog is. Het gemiddeld besteedbaar netto inkomen per huishouden staat in tabel 4.2 weergegeven met jaarsalarissen. In de enquête is echter gevraagd naar het netto maandsalaris. Daarom is per onderzoeksgebied ook het maandelijks salaris berekend door de jaarbedragen door dertien te delen. Van de populatie kan daardoor echter geen indeling in inkomensklassen worden gemaakt. Ook hier worden daarom, net als bij de variabele leeftijd, gemiddelden vergeleken met klassen. In tabel 4.2 staan beide overzichten onder elkaar weergegeven.

Per onderzoeksgebied heeft meer dan een derde van de respondenten maandelijks meer dan €3.000,- heeft te besteden. Alleen in Toolenburg lijken iets meer lagere inkomens te zijn; de klasse €1.200-€2.000 is daar duidelijk het grootst. Dit komt redelijk overeen met de gemeentelijke gegevens van de onderzoeksgebieden, waaruit blijkt dat Toolenburg gemiddeld het laagste inkomen heeft. Lisserbroek heeft het hoogste percentage hoge inkomens: 17%

verdient meer dan €4.000,- en in totaal verdient 74% van de respondenten meer dan €2.000,-. In Pax verdient 73% van de respondenten meer dan €2000,- en in Toolenburg ‘slechts’ 65%. De groep respondenten is dus redelijk representatief te noemen als wordt gekeken naar het gemiddeld besteedbaar maandelijks inkomen per huishouden.

De variabele woontijd is al eerder ter sprake gekomen, in tabel 4.1. Er zijn echter geen gemeentelijke gegevens bekend over de gemiddelde woontijd in de gemeente of op het huidige adres in de drie onderzoeksgebieden. Wel is duidelijk dat er veel geboren en getogen Haarlemmermeesters onder de groep respondenten zijn. Zo maakte paragraaf 3.4.1 al duidelijk dat deze groep vooral in Toolenburg oververtegenwoordigd is. Ook in Pax en Lisserbroek zou deze groep in groten getale aanwezig zijn, respectievelijk 18% en 25%. De gemiddeld lange woontijd in de gemeente onder de respondenten, variërend van 24 tot 30 jaar, kan dus redelijk representatief worden genoemd. De woontijd op het huidige adres kan in Toolenburg dan wel het kortst zijn, waarschijnlijk betreft het hier veel mensen die van elders uit de gemeente naar deze wijk verhuizen. Hetzelfde kan worden gezegd voor Lisserbroek.

4.5 Conclusie

Naar aanleiding van voorgaande tabellen en beschrijvingen kan worden geconcludeerd dat de uitkomsten van de enquête redelijk representatief zijn voor de populatie in de drie onderzoeksgebieden. Echter, doordat een groot deel van de enquêtes is uitgedeeld bij de sociaal-culturele accommodaties zijn er wel wat vertekeningen ontstaan. Zo is het aantal vrouwelijke respondenten vrij hoog en, zoals in de volgende hoofdstukken zal blijken, is de verhouding tussen wel- en niet-gebruikers in vergelijking met de gemeentelijke cijfers nogal scheef. Hier had van tevoren op kunnen worden ingespeeld door de uitgedeelde enquêtes te markeren en gescheiden te houden van de aselect verstuurdde enquêtes, maar hier is te laat aan gedacht.

In de volgende twee hoofdstukken zal het analyseren van de verschillende enquêtevragen en het beantwoorden van de deelvragen, die aan het begin van deze scriptie zijn gesteld, centraal staan.

5. Bekendheid met en gebruik van de accommodaties: wie komt er niet en wie wel?

In dit hoofdstuk zullen de bekendheid met en het gebruik van de sociaal-culturele accommodaties en activiteiten centraal staan. De eerste paragraaf beschrijft de bekendheid met de accommodaties, aan de hand van een analyse van enquêtevragen over dit onderwerp. Weet men dat er een wijkgebouw of dorps huis dichtbij is? En weet men welke activiteiten er worden georganiseerd? En wat heeft deze bekendheid voor invloed op de mate van gebruik? Vervolgens zal er worden gekeken naar de niet-gebruikersgroep. Daartoe worden eerst de persoonlijke kenmerken van deze groep vergeleken met de gebruikersgroep. Vervolgens wordt ook beschreven waarom de niet-gebruikers wegblijven bij de sociaal-culturele accommodaties. Daarna wordt er meer gefocust op de gebruikers van de accommodaties. Hoe ziet deze groep eruit en op welke manier maakt men gebruik van de accommodaties en activiteiten? Ten slotte zal er worden bekeken in hoeverre de bekendheid met en het gebruik van de sociaal-culturele accommodaties in de drie onderzoeksgebieden van elkaar verschillen, of juist met elkaar overeenkomen.

De onderzoeksvragen die in dit hoofdstuk centraal staan, luiden:

- In hoeverre is de bevolking bekend met het lokale aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten?
- Hoe wordt er gebruik gemaakt van de sociaal-culturele accommodaties in de onderzoeksgebieden, en door wie?
- In hoeverre zijn er verschillen en/of overeenkomsten tussen de gebruikersgroepen en de niet-gebruikersgroepen van deze accommodaties?

5.1 Bekendheid met de accommodaties en activiteiten

Zoals in paragraaf 2.2 al werd beschreven, lopen de bezoekersaantallen van de sociaal-culturele accommodaties in Nederland terug. Landelijk maakt gemiddeld een vijfde van de Nederlandse bevolking ‘wel eens’ gebruik van een buurt- of dorps huis (SCP, 2006). Dit is iets minder dan het Haarlemmermeerse gemiddelde. Voor een groot deel heeft dit te maken met de manier waarop de maatschappij de afgelopen jaren is veranderd. In paragraaf 2.1.1 werd al duidelijk gemaakt dat door het proces van individualisering, wat door verschillende auteurs anders wordt gedefinieerd, de binding met bijvoorbeeld collega’s en burens niet meer zo vanzelfsprekend is (van der Veen, 1999, p. 97). De maatschappij lijkt aan samenhang te verliezen: men is steeds vaker carrièregericht, houdt minder vrije tijd over en besteedt daardoor minder tijd aan contact met derden. Mensen leven daardoor in een steeds groter wordende context, waarin dingen dicht bij huis in betekenis afnemen. Mede hierdoor is de bekendheid van sociaal-culturele accommodaties, of de interesse hierin, afgenomen.

Ook het proces van schaalvergroting, zoals ter sprake kwam in paragraaf 2.1.2, heeft hier een grote invloed op. De wijkgebouwen en dorps huizen spelen vooral op lokale schaal een belangrijke rol. Zij worden echter door een deel van de bevolking over het hoofd gezien, omdat hun activiteitenpatroon zich op een hoger schaalniveau afspeelt. Groot (1972, p. 14-15) sprak in dit verband al over een verwijding van de horizon; steeds meer activiteiten spelen zich af buiten het plaatselijke territorium. Dit zorgt, samen met een vaak beperkte communicatie vanuit de sociaal-culturele accommodaties naar de wijk toe, voor het teruglopen van de bezoekersaantallen en het toenemen van de onbekendheid met dit type voorziening. Deze paragraaf zal eerst het begrip ‘bekendheid’ definiëren en vervolgens beschrijven hoe het gesteld is met de bekendheid met sociaal-culturele accommodaties in de drie onderzoeksgebieden Lisserbroek, Pax en Toolenburg.

5.1.1 Begripsdefiniëring en percentages

Vanaf nu zal er worden gesproken over ‘bekend’ zijn of ‘niet bekend’ zijn met sociaal-culturele accommodaties. Het begrip ‘bekend’ wil in dit geval zeggen dat men goed op de hoogte is van het bestaan van het dorps huis of wijkgebouw en de daar aangeboden activiteiten. Men weet precies waar de accommodatie is gevestigd, en men is bekend met het activiteitenaanbod, of in ieder geval met een deel daarvan. Het begrip ‘niet bekend’ heeft twee definities. Ten eerste kan ermee worden bedoeld dat men totaal niet weet dat er een wijkgebouw of dorps huis in de buurt is gevestigd. Ten tweede kan er met dit begrip ook worden aangeduid dat men wel op de hoogte is van de aanwezigheid van die accommodatie, maar dat men niet bekend is met de daar aangeboden activiteiten. De ‘onbekendheid’ kan dus te maken hebben met zowel het fysieke aanbod van accommodaties als met het activiteitenaanbod. Tabel 5.1 geeft een overzicht van de respondenten van de drie onderzoeksgebieden en de mate van bekendheid die zij hebben met de sociaal-culturele accommodaties en activiteiten in de directe omgeving.

Tabel 5.1 Bekendheid met de sociaal-culturele accommodaties.

Wijk *	Bekendheid		Totaal	Totaal %
	Bekend	Niet bekend		
Lisserbroek	99%	1%	126	100%
Pax	85%	15%	156	100%
Toolenburg	71%	29%	144	100%
Totaal	360	66	426	100%
Totaal %	85%	15%	100%	

Cramer's V is 0,312 en significantieniveau 0,000. * Significante samenhang.

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Wat in tabel 5.1 gelijk opvalt, is dat met name in Toolenburg relatief veel respondenten ‘niet bekend’ zijn met sociaal-culturele accommodaties. Deze onbekendheid met sociaal-culturele accommodaties kan kenmerkend zijn voor de meer individualistische leefstijl en mentaliteit van de inwoners daar, die in paragraaf 3.4.1 al naar voren kwam toen bleek dat de score op sociale cohesie in dit gebied het laagst is. Er wonen in dit gebiedstype vaak wat jongere mensen, tweeverdieners en gezinnen met kinderen, die in een bepaalde levensfase zitten waarin het wijkgebouw nauwelijks een rol lijkt te spelen. Zij hebben het druk met hun eigen bezigheden. Het lokale is voor hen in dit geval ondergeschikt aan het regionale, waardoor men wat minder bekend is met de twee wijkgebouwen in dit gebied.

Opvallend in tabel 5.1 is ook het hoge percentage mensen dat bekend is met het wijkgebouw in Lisserbroek. In dit dorp is slechts één respondent ‘niet bekend’ met het dorps huis, wat aangeeft dat deze accommodatie een grote naamsbekendheid heeft in dit gebied. Al eerder kwam naar voren dat, ondanks het proces van schaalvergroting, het dorps huis een belangrijke functie blijft behouden in kleine kernen. Waar andere voorzieningen vaak gedwongen verdwijnen, wordt de functie van het dorps huis, als één van de weinige overgebleven voorzieningen, steeds sterker (SCP, 2006). Ook in Lisserbroek is dit duidelijk het geval.

In Pax is 85% van de respondenten bekend met de accommodatie. Het gaat hier om een wat ouder stedelijk gebied uit de jaren zeventig. Het wijkgebouw De Boerderij is daar gevestigd naast het winkelcentrum en een kroeg, en is samen met een kinderdagverblijf in het gebouw gevestigd. Deze locatie kan bepalend zijn voor de resultaten. Veel mensen maken gebruik van de voorzieningen in het centrum van Pax en komen daarbij haast onvermijdelijk ook het wijkgebouw tegen.

Aan de hand van tabel 5.1 kan in ieder geval voorzichtig worden geconcludeerd: hoe stedelijker of hoe jonger het gebied, hoe groter de onbekendheid met sociaal-culturele accommodaties onder de inwoners: de onbekendheid is in het dorp Lisserbroek het kleinst en in het nieuwere stedelijke gebied Toolenburg het grootst.

Hierbij moet echter wel worden opgemerkt dat er vertekening kan zijn ontstaan door de manier waarop de enquêtes zijn verspreid. Zoals uitgelegd in hoofdstuk vier, zijn er zowel enquêtes verstuurd, naar adressen die door middel van een aselechte steekproef zijn getrokken, als uitgedeeld bij de sociaal-culturele accommodaties. Door die laatste actie is het percentage respondenten dat onbekend is waarschijnlijk iets lager gebleven dan in werkelijkheid het geval zou zijn. Door enquêtes bij de wijkgebouwen in Hoofddorp en het dorps huis in Lisserbroek achter te laten, is de groep gebruikers prominent naar voren gekomen, terwijl deze in de populatie lang niet zo hoog is. Als alle enquêtes verstuurd zouden zijn, dan zou de verhouding zich dus ten gunste van de niet-gebruikers hebben gekeerd, en hiermee zou het percentage onbekende respondenten aanzienlijk hoger zijn geweest. De onbekendheid die nu onder de respondenten naar boven komt, kan voor een groot deel ook te maken hebben met de persoonlijke kenmerken van de inwoners van de drie gebiedstypes.

5.1.2 Persoonlijke kenmerken

Tabel 5.2 geeft een overzicht van de persoonlijke kenmerken van de respondenten, en onderzoekt hoe de bekendheid met sociaal-culturele accommodaties verschilt tussen groepen bewoners. Wat direct opvalt, is dat de respondenten die niet bekend zijn met de sociaal-culturele accommodaties gemiddeld 9 jaar jonger zijn dan de respondenten die wel bekend zijn. Ook wonen zij gemiddeld 12 jaar korter in de gemeente. Dit wordt ook duidelijk zichtbaar aan de hand van de percentages bij 'woonduur adres'.

Van de respondenten die langer dan 10 jaar op hun huidige adres wonen, zijn relatief weinig mensen onbekend met het wijkgebouw of dorps huis. Bij de mensen die slechts 1 tot 5 jaar op hun adres wonen ligt dit anders; hier zijn juist relatief veel mensen onbekend met de sociaal-culturele accommodaties. Het verschil in woonduur blijkt dus een belangrijke variabele te zijn, die invloed heeft op de bekendheid met dit type voorziening. Hoe langer je op je huidige adres woont, hoe meer bekend je bent met de aanwezigheid van sociaal-culturele accommodaties en de daar aangeboden activiteiten.

Andere punten die opvallen in tabel 5.2 hebben te maken met de huishoudensamenstelling, werksituatie en het opleidingsniveau. Onder de groep respondenten die een betaalde baan heeft voor meer dan 12 uur in de week, zijn relatief veel respondenten onbekend met het wijkgebouw of dorps huis in hun directe omgeving. Zo ook onder de groep respondenten die een hogere opleiding hebben genoten (hoger beroeps- of wetenschappelijk onderwijs) en getrouwd of samenwonend met (thuiswonende) kinderen zijn. Er zal door deze mensen veel tijd worden besteed aan werken en het opvoeden en verzorgen van de kinderen. Kortom: deze respondenten lijken het te druk te hebben om bewust bezig te zijn met de aanwezigheid van sociaal-culturele accommodaties en het eventuele gebruik hiervan.

Dit staat in scherp contrast met de respondenten die geen betaalde baan hebben (90% van 165 respondenten), alleenstaand zijn, of getrouwd of samenwonend zonder (thuiswonende) kinderen. Onder deze groepen zijn juist relatief veel mensen bekend met het wijkgebouw of dorps huis. Ook voor deze drie variabelen (huishoudensamenstelling, werksituatie en opleidingsniveau) kan er dus duidelijk een verschil worden gevonden tussen de verschillende categorieën, waarbij de ene categorie relatief vaker bekend is en de andere vaker onbekend.

Tabel 5.2: Kenmerken van de respondenten en de bekendheid met sociaal-culturele accommodaties.

Variabelen	Bekend	Niet-bekend	Totaal	Totaal %
1) Geslacht				
Vrouwen	84%	16%	249	100%
Mannen	85%	15%	177	100%
2) Woonduur adres *				
Korter dan 1 jaar	81%	19%	16	100%
1 tot 5 jaar	71%	29%	75	100%
5 tot 10 jaar	73%	27%	63	100%
Langer dan 10 jaar	91%	9%	272	100%
3) Huishoudensituatie				
Alleenstaand	80%	20%	73	100%
Alleenstaand met kinderen	80%	20%	25	100%
Gehuwd/samenwonend zonder kinderen	90%	10%	162	100%
Gehuwd/samenwonend met kinderen	82%	18%	160	100%
4) Opleidingsniveau (grootste groep) *				
Hoger/Wetenschappelijk onderwijs	79%	21%	154	100%
5) Werksituatie *				
Geen betaalde baan	90%	10%	165	100%
Betaalde baan > 12 uur per week	80%	20%	230	100%
6) Gemiddelde leeftijd	55 jaar	46 jaar	54 jaar	-
7) Gemiddelde woonduur gemeente	29 jaar	17 jaar	27 jaar	-
Totaal aantal respondenten	360	66	426	100%
Totaal %	85%	15%	100%	
1) Cramer's V is 0,019. Significantieniveau 0,699. 2) Cramer's V is 0,250. Significantieniveau 0,000. 3) Cramer's V is 0,122. Significantieniveau 0,099. 4) Cramer's V is 0,174. Significantieniveau 0,046. 5) Cramer's V is 0,148. Significantieniveau 0,011. 6 en 7) n.v.t. * significantieniveau < 0,050 : significante samenhang.				

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Kijkend naar de theorie uit hoofdstuk twee, lijken bovenstaande gegevens in de lijn der verwachting te liggen. Zoals in paragraaf 2.2 al naar voren kwam, blijken leeftijd en huishoudensamenstelling een belangrijke rol te spelen bij het koppelen van voorzieningen aan de behoeften en levensfasen van de bevolking (Molenaar, 1998, p. 12). In dit onderzoek blijken daarbij ook woonduur en werksituatie belangrijk te zijn voor de bekendheid met sociaal-culturele accommodaties. In die zin is het inderdaad aannemelijk dat de respondenten die gemiddeld korter op hun huidige adres wonen, gemiddeld jonger zijn, vaker een betaalde baan hebben voor meer dan 12 uur per week, en vaker uit gezinnen met kinderen bestaan ook relatief vaker onbekend zijn met de sociaal-culturele accommodaties.

De respondenten uit elk van deze categorieën, of een combinatie hiervan, bevinden zich in een specifieke levensfase waarin veel verschillende soorten voorzieningen gebruikt worden, zoals: werk, school, sport- of hobbyvoorziening, winkels, etc. Deze voorzieningen bevinden zich vaak buiten de directe woonomgeving waardoor de combinatie met een lokale voorziening, zoals een wijkgebouw of dorpshuis, minder snel zal worden gemaakt. Het draait in die zin steeds vaker om een reeks van voorzieningen, die in verhouding tot elkaar goed te bereiken moeten zijn, en niet zozeer om de bereikbaarheid van één voorziening (Abrahamse en Kok, 2003, p. 11). Behalve de bereikbaarheid moet de sociaal-culturele accommodatie ook

een functie hebben voor de verschillende inwoners en in dit verband is de levensfase van mensen dus bepalend. Aan de hand van de inhoud van de tabellen 5.1 en 5.2 kan er een indeling van verschillende groepen respondenten worden gemaakt. De volgende paragraaf gaat hier dieper op in.

5.1.3 Kennis, houding en gedrag: drie groepen

Aan de hand van de eerste deelvraag van dit hoofdstuk, over de bekendheid met de sociaal-culturele accommodaties, kunnen de respondenten in drie groepen worden opgesplitst. Dit maakt duidelijk hoe zij omgaan met de kennis die zij hebben over de aanwezigheid van de sociaal-culturele voorzieningen in hun omgeving. Passen zij deze kennis van de sociaal-culturele accommodaties toe in hun gedrag? Er zijn hierin drie verschillende houdingen/groepen te herkennen.

- 1 De mensen zijn bekend met de sociaal-culturele accommodatie en komen er ook.
- 2 De mensen zijn bekend met de sociaal-culturele accommodatie, maar komen er niet.
- 3 De mensen zijn niet bekend met de sociaal-culturele accommodatie en komen er niet.

In groep 1 gaat het om in totaal 214 respondenten. Dit zal vanaf nu de ‘gebruikersgroep’ worden genoemd. Deze mensen komen wekelijks, maandelijks of jaarlijks, en voor vele verschillende activiteiten in het wijkgebouw of dorps huis. In paragraaf 5.3 wordt deze groep verder besproken. Daar wordt eerst beschreven hoe de groep eruit ziet en vervolgens voor welke activiteiten of faciliteiten zij in de sociaal-culturele accommodaties komen.

Groep 2 bestaat uit mensen die nooit in een wijkgebouw of dorps huis komen, maar wel op de hoogte zijn van het bestaan van deze accommodaties. Het gaat hier om in totaal 146 respondenten. In Lisserbroek is van de mensen die nooit in het dorps huis komt, ongeveer 94% toch bekend met het bestaan van deze voorziening. In Pax is van de niet-bezoekers 78% bekend met het wijkgebouw, en in Toolenburg is dit ongeveer 56%. De kennis over de sociaal-culturele accommodaties draagt voor deze mensen dus niet bij aan het daadwerkelijk gebruiken van deze voorziening. De groep heeft een bepaalde houding of leefstijl waar het wijkgebouw of dorps huis niet bij lijkt te passen. Hoe deze houding of leefstijl er precies uit ziet, komt in de volgende paragraaf verder aan bod. Het hoge percentage respondenten dat ‘bekend’ is met de nabije sociaal-culturele accommodatie, zoals in paragraaf 5.1.1 werd beschreven, hoeft dus niet per se te leiden tot hoge bezoekpercentages.

Groep 3 wordt gevormd door de groep van 66 respondenten die in paragraaf 5.1.1 al kort aan bod is gekomen: de mensen die niet bekend zijn met het bestaan van de accommodaties en de daar aangeboden activiteiten, en er dus nooit komen. In Toolenburg is van de mensen die nooit in het wijkgebouw komen ongeveer 44% onbekend met deze accommodatie. In Pax is dit 22% en in Lisserbroek is van de mensen die er nooit komen ongeveer 6% onbekend met het dorps huis.

De volgende paragraaf zal uitgebreider op groep 2 en 3 ingaan. Samen vormen zij de groep ‘niet-gebruikers’. De gegevens die uit hun enquêtes naar voren komen, kunnen voor de gemeente en de sociaal-culturele accommodaties belangrijke informatie bevatten.

5.2 Niet-gebruikers vergeleken met gebruikers

Uit een gemeentelijk onderzoek uit 2007 blijkt dat ongeveer 70% van de bewoners van de gemeente Haarlemmermeer het afgelopen jaar geen buurt- of dorps huis heeft bezocht. Dit aandeel is het hoogst in een aantal nieuwere wijken in Hoofddorp, waaronder ook Toolenburg

(Gemeente Haarlemmermeer, 2007b, p. 5). Dit kan komen doordat de dagelijkse actieradius voor werk en voorzieningen van deze bewoners relatief groot is: zij zijn minder gericht op het buurtniveau en meer op het stedelijke netwerkniveau. Dit kwam eerder al ter sprake in paragraaf 2.1.2.

Dankzij de steekproef uit de gemeentelijke basisadministratie is deze groep van in totaal 212 respondenten ook in het onderzoek terecht gekomen. Deze groep geeft aan nooit een sociaal-culturele accommodatie te bezoeken, terwijl bijna driekwart van hen dus wel op de hoogte is van het bestaan van het wijkgebouw of dorpshuis. Deze paragraaf zal hier verder op ingaan. Hoe ziet de persoonlijke achtergrond van de gebruikers en niet-gebruikers eruit? Vervolgens zal ook duidelijk worden gemaakt welke redenen de niet-gebruikers aangeven om weg te blijven bij het wijkgebouw of dorpshuis.

5.2.1 Persoonlijke kenmerken

In tabel 5.3 is af te lezen hoe het wel of niet gebruik maken van het wijkgebouw of dorpshuis verschilt tussen verschillende groepen respondenten. Het laat zien dat de groep niet-gebruikers gemiddeld 6 jaar jonger is en gemiddeld 5 jaar korter in de gemeente woonachtig is. De verschillen zijn hier dus een stuk kleiner dan tussen de respondenten die wel of niet bekend zijn met de accommodaties, zoals tabel 5.2 liet zien. Verder valt op dat onder de groep mensen die korter op het huidige adres woont, relatief veel niet-gebruikers zijn. Leeftijd en woontuur, zowel in gemeente als op het huidige adres, blijken dus belangrijke variabelen te zijn bij het onderscheiden van gebruikers en niet-gebruikers van wijkgebouwen en dorpshuizen.

Opvallend in tabel 5.3 is dat onder de alleenstaanden met (thuiswonende) kinderen en de gehuwden/samenwonenden met (thuiswonende) kinderen ongeveer evenveel gebruikers als niet-gebruikers voor komen. Dit geldt echter niet voor de groep alleenstaanden, waar relatief veel niet-gebruikers zitten (62%) en de gehuwden/samenwonenden zonder (thuiswonende) kinderen, waar relatief meer gebruikers zitten (57%). Het hebben van kinderen lijkt dus ook een bepalende factor te zijn bij het al dan niet bezoeken van sociaal-culturele accommodaties.

In tabel 5.3 wordt ook duidelijk dat onder de respondenten zonder een betaalde baan relatief meer gebruikers zijn, terwijl er onder de mensen met een betaalde baan voor meer dan 12 uur per week juist relatief meer niet-gebruikersgroep zijn. Hoe meer men werkt, hoe minder men dus gebruik lijkt te maken van de sociaal-culturele accommodaties. Echter, gezien de zwakke samenhang zal dit niet voor alle respondenten gelden.

Wanneer wordt gekeken naar het bezoek aan de sociaal-culturele accommodaties wordt duidelijk dat ongeveer de helft van de respondenten nooit in een wijkgebouw of dorpshuis komt. Zij zijn onbekend met het bestaan van de accommodaties en de daar aangeboden activiteiten of kiezen er bewust voor om geen gebruik te maken. Daarnaast blijkt ongeveer een vijfde van de respondenten er slechts één of enkele malen per jaar te komen.

Voorgaande beschrijvingen komen duidelijk overeen met het algemene beeld dat in de vorige hoofdstukken is beschreven: de bezoekersaantallen van sociaal-culturele accommodaties zijn laag en lijken aanzienlijk terug te lopen. Maar waarom blijven de niet-gebruikers weg bij deze accommodaties?

Tabel 5.3: Overzicht van de gebruikers en niet-gebruikers van de sociaal-culturele accommodaties.

Variabelen	Gebruikers	Niet-gebruikers	Totaal	Totaal %
1) Geslacht				
percentage vrouwen	52%	48%	249	100%
percentage mannen	48%	52%	177	100%
2) Woonduur adres *				
Korter dan 1 jaar	31%	69%	16	100%
1 tot 5 jaar	39%	61%	75	100%
5 tot 10 jaar	51%	49%	63	100%
Langer dan 10 jaar	54%	46%	272	100%
3) Huishoudensituatie				
Alleenstaand	38%	62%	73	100%
Alleenstaand met kinderen	48%	52%	25	100%
Gehuwd/samenwonend zonder kinderen	57%	43%	162	100%
Gehuwd/samenwonend met kinderen	49%	51%	160	100%
4) Opleidingsniveau				
Hoger/Wetenschappelijk onderwijs	49%	51%	154	100%
Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs	60%	40%	105	100%
MTS	45%	55%	62	100%
Havo/Vwo	38%	62%	63	100%
5) Werksituatie *				
Geen betaalde baan	62%	38%	165	100%
Betaalde baan > 12 uur per week	40%	60%	230	100%
6) Gemiddelde leeftijd	56 jaar	50 jaar	54 jaar	n.v.t.
7) Gemiddelde woonduur gemeente	30 jaar	25 jaar	27 jaar	n.v.t.
Totaal aantal respondenten	214	212	426	100%
Totaal %	50%	50%	100%	
1) Cramer's V is 0,037. Significantieniveau 0,441. 2) Cramer's V is 0,138. Significantieniveau 0,045. 3) Cramer's V is 0,130. Significantieniveau 0,069. 4) Cramer's V is 0,151. Significantieniveau 0,138. 5) Cramer's V is 0,218. Significantieniveau 0,000. 6 en 7) n.v.t. * significantieniveau < 0,050 : significante samenhang.				

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

5.2.2 Redenen voor wegblijven bij de sociaal-culturele accommodaties

Als er in dit onderzoek wordt gevraagd waarom de groep niet-gebruikers wegblijft bij de wijkgebouwen of het dorps huis, dan geeft 40% van hen aan dat dit ligt aan de onbekendheid met het bestaan van de accommodaties en activiteiten. Andere redenen die in de drie onderzoeksgebieden naar voren kwamen, zijn: geen interesse, geen zin of geen tijd (31%), geen aansprekende activiteiten of bijeenkomsten (12%), geen bekenden (7%) en gevoelsmatige drempel (2,4%). Die laatst genoemde reden wordt, zoals in paragraaf 3.5 werd beschreven, door de vier accommodaties zoveel mogelijk voorkomen. Zij proberen het activiteiten aanbod zo breed mogelijk te houden, gericht op iedereen. Blijkbaar zijn er toch respondenten die het aanbod of de bezoekersgroep te eenzijdig vinden, niet passend bij hun eigen leefstijl, waardoor zij een gevoelsmatige drempel ervaren.

Bij de categorie 'Anders', werd door een aantal respondenten ook nog eens aangegeven waarom zij het wijkgebouw of dorps huis niet bezoeken. Deze redenen variëren nogal: "chronische ziekte, doe al ergens anders vrijwilligerswerk, heb andere bezigheden, ben te druk met eigen sociale contacten, heb er geen behoefte aan, je komt niet zomaar tussen de 'oude Lisserbroekers', heb een vechtpartij tussen jongeren meegemaakt, heb ik nooit aan

gedacht, ik woon er net 2 maanden dus dat komt nog wel”. Waar het bij deze antwoorden vooral op neerkomt is dat men er niet direct behoefte aan lijkt te hebben, of dat men er door persoonlijke omstandigheden, gebeurtenissen of gevoelens bewust voor kiest om de accommodatie niet te bezoeken.

Terugkijkend naar de theorie lijkt het niet-gebruik vooral veroorzaakt te worden door het ontbreken van binding tussen buurtbewoners en de veranderende ruimtelijke oriëntatie (Wilterdink en van Heerikhuizen, 2003; Duyvendak, 2004). Hierdoor zou de onderlinge afstand tussen mensen de afgelopen jaren zijn vergroot (SCP, 2006), en is men geneigd om zich bij meerdere kleine netwerken aan te sluiten, ook buiten de directe omgeving. Bovendien werd in paragraaf 2.1.3 aangegeven dat deze netwerken van omringende personen vaak bepalend zijn voor de activiteiten waaraan iemand deelneemt (Van Deth en Leijenaar, 1994).

In dit kader lijkt het aannemelijk dat veel niet-gebruikers zich in meerdere kleine netwerken hebben aangesloten, zowel binnen als buiten de directe omgeving, waarbij nauwelijks of geen gebruikers zijn aangesloten. Dit kan de 40% onbekendheid verklaren, evenals de 7% van de respondenten die aangeeft geen bekenden te hebben die het wijkgebouw of dorps huis bezoeken. Deze respondenten voelen zich door dit gemis blijkbaar toch niet aangetrokken tot het wijkgebouw of dorps huis. De netwerken waartoe zij behoren, bevinden zich in een bepaalde levensfase waarin zij gericht zijn op andere voorzieningen (Molenaar, 1998).

Verder passen de overige antwoorden die de respondenten gaven ook aardig in deze theoretische verklaring. ‘Geen interesse’ en ‘geen tijd’ kunnen erop duiden dat men te druk is met het onderdeel zijn van andere netwerken, die het wijkgebouw en dorps huis dus niet gebruiken. Een aantal antwoorden bij de categorie ‘Anders’ laat ook doorschemeren dat men blijkbaar andere bezigheden heeft, waar het wijkgebouw of dorps huis niet bij past. Karsten en de Stigter Speksnijder (2006, p. 41) werden in paragraaf 2.1.3 aangehaald, omdat zij veronderstellen dat gedrag en binding samen gaan: “Als bewoners regelmatig ergens komen, dan zullen ze met die plek en met de mensen daar een bepaalde band ervaren”. De niet-gebruikers zullen zich dus niet snel verbonden voelen met de sociaal-culturele accommodaties. Misschien dat dit wel tot stand komt als zij ooit in een levensfase terecht komen waarbij dit type voorziening wél belangrijk voor ze is.

Eén vraag in de enquête luidde: Zou u wél gebruik maken van het wijkgebouw of dorps huis als er andere activiteiten worden aangeboden? In antwoord op deze vraag gaf bijna 77% van de niet-gebruikers aan geen gebruik te gaan maken van het wijkgebouw of dorps huis als er andere activiteiten worden aangeboden. Daarnaast zegt 19% van de niet-gebruikers juist wél gebruik te gaan maken als er andere activiteiten worden aangeboden. Dit geeft aan dat een eventuele aanpassing van het activiteitenaanbod slechts een kleine positieve invloed zal hebben op de bezoekerijfers. De activiteiten die door deze groep zijn genoemd, staan in tabel 5.4 weergegeven.

Tabel 5.4: Activiteiten die de niet-gebruikers naar de sociaal-culturele accommodaties kan trekken.

Clubje voor oudere kinderen	Boetseerclub
Computercursus voor senioren	Knutselclub
Technische activiteiten	Muziekavond
Rommelmarkt	Boekenclub
Cursussen en lezingen binnen interesseveld respondent	Kooklessen
Mogelijkheid om klachten in te dienen over buurt	Filmavond
Mogelijkheid om elkaar als buurtbewoners te leren kennen	Danslessen

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Veel van de in tabel 5.4 genoemde activiteiten worden in verschillende sociaal-culturele accommodaties al aangeboden. Echter, niet elke accommodatie heeft ruimte binnen het bestaande aanbod en binnen het gebouw om deze activiteiten aan te bieden. Het is ook maar de vraag hoeveel extra bezoekers de accommodaties zullen trekken bij het aanpassen van het activiteitenaanbod: 77% van de niet-gebruikers zal toch wegblijven en een groot deel van de respondenten geeft aan niet bekend te zijn met de accommodaties. Zij zullen dus niet snel op de hoogte komen van een eventuele aanpassing van het activiteitenaanbod.

Behalve de 212 niet-gebruikers zijn er in dit onderzoek ook bijna net zoveel respondenten die wél gebruik maken van het wijkgebouw of dorps huis in hun directe omgeving. De persoonlijke achtergrond van deze gebruikers kwam in tabel 5.3 al naar voren. De volgende paragraaf zal verder ingaan op deze groep en laat zien wat voor hen de belangrijkste motieven zijn om juist wel naar de sociaal-culturele accommodaties toe te gaan.

5.3 Gebruikers van sociaal-culturele accommodaties

Uit een gemeentelijk onderzoek uit 2007 komt naar voren dat 30% van de mensen vaak maar één of enkele malen per jaar een wijkgebouw bezoekt (Gemeente Haarlemmermeer, 2007b, p. 5). De bewoners van kleine dorpen worden hierbij echter als uitzondering genoemd, omdat zij de sociaal-culturele accommodatie vaak wekelijks zouden bezoeken. Deze paragraaf zal beschrijven of dit in Lisserbroek ook het geval is, en in hoeverre de bezoekfrequentie in de twee stedelijke onderzoeksgebieden hier van afwijkt. Groep één, zoals beschreven in paragraaf 5.1.3, zal hier centraal staan: de respondenten die bekend zijn met de sociaal-culturele accommodatie en er ook gebruik van maken.

De mate van gebruik van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten hangt vaak af van een aantal belangrijke factoren: bevolkingskenmerken (leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, inkomen, etc.), dus de variabelen die al in paragraaf 5.2 aan bod zijn gekomen, maar ook de waardering van de sociale cohesie, woonduur en woonplaats. Op basis van deze factoren kan de bezoekfrequentie vaak worden voorspeld. Uit een gemeentelijk onderzoek uit 2007 blijkt dat jongeren, mannen, middelbare of hoger opgeleiden, mensen met een hoog inkomen en mensen die relatief kort in de gemeente wonen, de sociaal-culturele accommodaties aanzienlijk minder vaak bezoeken dan vrouwen, ouderen, laagopgeleiden, mensen met een laag inkomen en mensen die al 10 jaar of langer in de gemeente wonen (Gemeente Haarlemmermeer, 2007b, p. 5).

In paragraaf 5.2 kwam dit ook al naar voren (tabel 5.3). Zo passen de gegevens van de respondenten dus aardig in het reeds bestaande beeld van bezoekers van sociaal-culturele accommodaties. Wat echter vaak onduidelijk blijft, is de achtergrond van de bezoekers. Dit zijn niet alleen de persoonlijke kenmerken, die in de vorige paragraaf aan bod kwamen, maar ook de afstand, reisbereidheid, mate van gebruik van andere accommodaties en de activiteiten die men bezoekt. Deze paragraaf zal verder ingaan op die punten.

5.3.1 Bezoek aan de accommodaties

Tabel 5.5 laat zien hoe vaak de 214 respondenten die tot de gebruikersgroep behoren de sociaal-culturele accommodaties bezoeken. Wat direct opvalt is dat in Lisserbroek relatief veel mensen slechts één keer per jaar het dorps huis bezoeken. Meer dan de helft van de respondenten zegt er niet vaker dan één keer per jaar te komen.

Dit is opvallend, aangezien uit de theorie aan het begin van deze paragraaf nog bleek dat de bewoners van kleine dorpen hun accommodatie vaak wekelijks bezoeken. Dit geldt dus

duidelijk niet voor Lisserbroek. Wat nog meer duidelijk wordt in tabel 5.5 is dat in Toolenburg en Pax relatief veel mensen meer dan één keer per week, of één keer per week in het wijkgebouw komen. Dat terwijl in deze gebieden relatief veel mensen wonen die onbekend zijn met de sociaal-culturele accommodaties en er nooit komen. De kleine groep gebruikers in deze twee wijken vormt dus gelijk een soort ‘harde kern’ van vaste bezoekers.

Tabel 5.5: Bezoekpercentage van de sociaal-culturele accommodaties.

Wijk *	>1x p. week	<1x p. week	1 of <1x p. maand	1 of <1x p. jaar	Totaal	Totaal %
Lisserbroek	10%	9%	27%	54%	110	100%
Pax	15%	44%	10%	31%	53	100%
Toolenburg	21%	25%	15%	37%	51	100%
Totaal	30	46	43	95	214	100%
Totaal %	14%	22%	20%	44%		

Cramer's V is 0,299 en significantieniveau 0,001. * Significante samenhang.

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

In paragraaf 3.4 zijn de verschillende accommodaties één voor één besproken. Toen werd duidelijk dat deze allemaal redelijk centraal in de wijk liggen. In voorgaande paragrafen is dan ook gesproken over sociaal-culturele accommodaties in de directe omgeving. Echter, de ene respondent woont beduidend verder van het wijkgebouw of dorps huis af dan de ander. Er is daarom in de enquête ook aandacht besteed aan de afstand tot het wijkgebouw of dorps huis, zowel in minuten als in meters. De gedachte hierachter was dat de afstand ook bepalend kan zijn voor het al dan niet bezoeken van sociaal-culturele accommodaties.

Een onderzoek uit Nijmegen, gehouden onder acht wijkcentra in die gemeente, laat zien dat bij een toenemende afstand in verhouding een steeds kleiner wordend aantal mensen gebruik maakt van het aanbod aan activiteiten en voorzieningen in sociaal-culturele accommodaties (van Eijkeren, 1979, p. 63). Zo zou op een afstand van maximaal 400 meter ruim 10% van de directe omwonenden een wijkcentrum bezoeken, maar op een afstand van ongeveer 1500 meter zou nog slechts 1% van de bewoners naar de accommodatie toe gaan. Op een afstand groter dan 1500 meter is het percentage bewoners dat naar het wijkcentrum of dorps huis toe zou gaan zelfs tot onder de 0,5% gedaald (Ibid.). Dit geeft aan dat de reisbereidheid van mensen voor dit type voorziening erg laag was ten tijde van dat onderzoek. Nu, ongeveer dertig jaar later, is de reisbereidheid flink toegenomen mede dankzij de ontwikkelingen in de infrastructuur en vervoermiddelen. De respondenten uit de drie onderzoeksgebieden in de Haarlemmermeer maken dit duidelijk.

De gemiddelde tijd die de respondenten afleggen om bij de sociaal-culturele accommodaties te komen is ongeveer negen minuten, en deze varieert van minimaal één minuut tot maximaal drie kwartier. Als wordt gekeken naar de afstand die de respondenten gemiddeld afleggen om bij de accommodaties te komen, dan blijkt dit gemiddeld één kilometer te zijn. Deze afstand varieert van minimaal vijftig meter tot maximaal vijftien kilometer. De tijd en afstand die men ervoor over heeft om sociaal-culturele activiteiten te bezoeken varieert dus nogal. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de respondenten die drie kwartier reistijd en vijftien kilometer afstand doorgaven, een sociaal-culturele accommodatie in een andere wijk/kern bezoeken.

In de enquête is aan de groep gebruikers gevraagd of zij bereid zijn om nog langer of verder te reizen voor hetzelfde doel: het bezoeken van sociaal-culturele accommodaties en het doen van sociaal-culturele activiteiten. Tabel 5.6 laat zien hoe de antwoorden onder de respondenten zijn verdeeld.

Tabel 5.6: Bereidheid tot verder of langer reizen voor hetzelfde doel.

Wijk	Ja	Nee	Totaal	Totaal %
Lisserbroek	47%	53%	110	100%
Pax	48%	52%	53	100%
Toolenburg	32%	68%	51	100%
Totaal	44%	56%	214	100%

Cramer's V is 0,134 en significantieniveau 0,139. Geen significante samenhang

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Pax en Lisserbroek scoren hier ongeveer hetzelfde. Onder de respondenten uit deze twee gebieden zou relatief gezien bijna de helft van de respondenten langer of verder reizen voor hetzelfde doel. In Toolenburg ligt de verdeling wat meer uit elkaar. Onder de respondenten uit dit gebied zou relatief slechts een derde van de respondenten verder of langer reizen.

Gemiddeld zijn de respondenten die 'ja' antwoordden bereid om ongeveer twintig minuten extra af te leggen voor hetzelfde doel. Deze extra af te leggen tijd varieert echter van minimaal vijf minuten tot maximaal twee uur, al is dat laatste antwoord twijfelachtig. Ook geeft men aan gemiddeld drie kilometer meer af te willen leggen om naar de sociaal-culturele accommodaties te gaan, variërend van minimaal vijfhonderd meter tot maximaal vijftien kilometer, al is het de vraag in hoeverre dat laatste antwoord reëel is. Sommige respondenten zouden er dus veel extra tijd en/of afstand voor over hebben om hun sociaal-culturele activiteiten elders uit te oefenen. Niet iedereen denkt daar echter zo over, aangezien in elk onderzoeksgebied de percentages bij het antwoord 'Nee' toch het hoogst zijn.

De gemiddelde afstand die de respondenten afleggen om bij een wijkgebouw of dorps huis te komen is dus aanzienlijk hoger dan de 400 meter die eerder werd beschreven. Een aantal respondenten bezoekt zelfs meerdere sociaal-culturele accommodaties. Tabel 5.7 maakt duidelijk hoeveel respondenten het hier betreft.

Tabel 5.7: Mate van gebruik van andere wijkgebouwen/dorps huizen.

Wijk *	Ja	Nee	Totaal	Totaal %
Lisserbroek	10%	90%	110	100%
Pax	42%	58%	53	100%
Toolenburg	35%	65%	51	100%
Totaal	24%	76%	214	100%

Cramer's V is 0,340 en significantieniveau 0,000. * Significante samenhang

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

In totaal zijn er 51 respondenten die ook van één of meerdere andere sociaal-culturele accommodaties gebruik maken. Dit is opvallend: bijna een kwart van de gebruikers bezoekt dus minimaal twee sociaal-culturele accommodaties. De Boerderij, De Veste en De Amazone worden bij elkaar veertien keer genoemd. De bezoekers van deze drie wijkgebouwen lijken dus vaak elkaars wijkgebouw te bezoeken. Verder worden de sociaal-culturele accommodaties in Nieuw-Vennep veelvuldig genoemd: dertien keer. Ook De Boskern en 't Kattégat in Hoofddorp en dorps huis Badhoevedorp zijn een aanzienlijk aantal keren genoemd.

Wat opvalt is dat een aantal respondenten meerdere dorps huizen opnoemt. Zij zijn lid van bijvoorbeeld een sjoelclub, kaartclub of dartclub en bezoeken voor de onderlinge competitie verschillende dorps huizen. Ook het dorps huis in Lisse wordt vijf keer genoemd, terwijl deze accommodatie buiten de gemeente ligt. Dit dorps huis zal voornamelijk door mensen uit Lisserbroek zijn genoemd. In paragraaf 3.3 werd al kort besproken dat de bewoners van

Lisserbroek meer op het dorp aan de overkant van de Ringvaart zijn georiënteerd dan op de gemeente zelf. Nu blijkt Lisse inderdaad voor een aantal respondenten ook belangrijk te zijn als het gaat om het doen van sociaal-culturele activiteiten.

5.3.2 Logistische regressie

Om nader te kunnen bepalen welke variabelen belangrijk zijn bij het verklaren van het wel of niet bezoeken van sociaal-culturele accommodaties, is een logistische regressie uitgevoerd. Met een logistische regressie wordt de invloed van een aantal (onafhankelijke) variabelen op een andere (afhankelijke) variabele bepaald. Hierbij gaat het om de berekening van de kansen op een gebeurtenis, in dit geval het wel of niet bezoeken van een sociaal-culturele accommodatie. Bijvoorbeeld: zorgt iemands opleidingsniveau of netto inkomen voor een grotere kans op het wel of niet bezoeken van een sociaal-culturele accommodatie? Voordat er een logistische regressie kan worden uitgevoerd, moet er echter wel aan bepaalde voorwaarden worden voldaan:

- De afhankelijke variabele moet dichotoom (ook wel binair) zijn: dus twee antwoordcategorieën hebben. In dit geval is dat 'ja' of 'nee'.
- De onafhankelijke variabelen moeten interval/ratio of categoriaal (dummy) zijn.
- Er mag geen multicollineariteit zijn. Dit betekent dat er tussen de onafhankelijke variabelen geen bivariate correlatie mag zijn van $R > 0,9$.
- Ook moet het verband tussen de variabelen theoretisch causaal zijn: de afhankelijke variabele, in dit geval 'Bezoek ja of nee', moet worden beïnvloed door iedere onafhankelijke variabele (De Vocht, 2007, p. 217-228).

In dit onderzoek is aan alle bovenstaande voorwaarden voldaan. De afhankelijke variabele betreft hier een dichotome variabele: 'bezoek ja of nee'. Alle onafhankelijke variabelen zijn van interval- of ratio schaalniveau. De variabelen die dit niet waren, zijn tot categoriale variabelen gemaakt met verschillende dummy's. Er is geen sprake van multicollineariteit. Voor alle onafhankelijke variabelen zijn kruistabellen gemaakt: geen van deze kruistabellen toonde een correlatie die sterker was dan $R > 0,9$. Het verband tussen de variabelen is theoretisch causaal: de variabele 'bezoek ja of nee' wordt door alle onafhankelijke variabelen beïnvloed.

Tabel 5.8 laat de eerste logistische regressie zien. De onafhankelijke variabelen die in de regressie zijn gebruikt, zijn: gebied, huishoudensituatie, netto inkomen, leeftijd, opleidingsniveau, woonduur adres en bekendheid. Voor de variabele gebied is gekozen omdat in dit onderzoek een vergelijking wordt gemaakt tussen drie gebiedstypen: oud stedelijk, nieuw stedelijk en klein dorp. Door deze variabele toe te voegen, wordt zichtbaar in hoeverre het wonen in een bepaald gebied het gebruik beïnvloed. De variabelen huishoudensituatie, leeftijd en woonduur bleken in paragraaf 5.2 en 5.3 bepalend te zijn voor het al dan niet bekend zijn met, en het al dan niet bezoeken van een wijkgebouw of dorpshuis. Door deze variabelen ook in de logistische regressie toe te voegen wordt duidelijk in hoeverre deze variabelen daadwerkelijk significant bepalend zijn.

Variabelen als opleidingsniveau en inkomen bepalen mede iemands leefstijl. Eerder kwam al ter sprake dat het gebruik van een sociaal-culturele accommodatie bij iemands leefstijl moet passen. Door deze variabelen ook in de logistische regressie mee te nemen, kan worden bekeken voor welke categorieën het bezoeken van dit type voorziening wel van belang is, en voor welke niet. De variabele bekendheid is toegevoegd, omdat dit in paragraaf 5.1 naar voren kwam als zijnde een belangrijke, bepalende variabelen. Door deze variabele mee te nemen in de logistische regressie wordt duidelijk in hoeverre deze het bezoek significant beïnvloed.

Beschrijving van tekens in tabel

In de tabel staan een aantal zaken die uitleg behoeven. De B staat voor de richting van het verband: een positief verband bij getallen boven de nul en een negatief verband als er een minteken voor staat. Een positieve B betekent dat er een positief verband is tussen de betreffende variabele (X) en de afhankelijke variabele. De kans op categorie 1 (bezoek = ja) neemt toe als X toeneemt. Een negatieve B betekent dat de kans op categorie 1 afneemt als X toeneemt (Ibid.).

De significantie geeft aan in hoeverre de variabele een significante invloed heeft op de afhankelijke variabele 'bezoek ja of nee'. Als het significantieniveau hoger is dan 0,05 dan is de variabele niet significant van invloed op de afhankelijke variabele. Is het significantieniveau lager dan 0,05 dan is deze dikgedrukt weergegeven in de tabel. In dat geval betreft het een variabele die wel significante invloed heeft op de afhankelijke variabele. Zo heeft bijvoorbeeld de variabele 'woonduur adres' een positieve en significante invloed op het wel of niet bezoeken van een wijkgebouw of dorps huis. Dit betekent: hoe langer de woonduur, hoe groter de kans dat men de accommodatie bezoekt.

Tabel 5.8: Logistische regressie met Bezoek ja/nee als afhankelijke variabele.

Variabele	B	Significantie	Exp.(B)
Gebied (Ref: Lisserbroek) *		0,000	
Toolenburg	-1,381	0,004	0,251
Pax	-2,204	0,000	0,110
Huishoudensituatie (Ref: Alleenstaand)		0,176	
Alleen met kinderen	1,355	0,054	3,877
Gehuwd/Samenwonend zonder kinderen	0,623	0,178	1,864
Gehuwd/Samenwonend met kinderen	1,018	0,059	2,767
Netto inkomen (Ref: < 1200 euro)		0,219	
1200 - 2000 euro	-0,024	0,975	0,977
2000 - 3000 euro	-0,090	0,906	0,914
3000 - 4000 euro	-0,874	0,270	0,417
> 4000 euro	-1,209	0,156	0,299
Onbekend	-0,190	0,816	0,827
Leeftijd	0,028	0,088	1,029
Opleidingsniveau (Ref: Geen opleiding)		0,122	
Lager onderwijs	-0,172	0,926	0,842
Voortgezet gewoon lager onderwijs	-0,174	0,923	0,840
Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs	0,155	0,927	1,168
Hoger algemeen voortgezet onderwijs	-0,132	0,938	0,876
Middelbaar beroepsonderwijs	0,425	0,806	1,529
Hoger beroeps- of wetenschappelijk ond.	1,126	0,508	3,082
Woonduur adres *	0,425	0,042	1,530
Bekendheid (Ref: Ja bekend) *		0,000	
Bekend met gebouw, niet met activiteiten	-2,630	0,000	0,072
Niet bekend met gebouw en activiteiten	-4,756	0,000	0,009
Constant	-0,692	0,724	0,500
Nagelkerke R-square: 0,642			
Significantie > 0,05 : variabele is niet significant voor 'Bezoek ja of nee'.			
Ref: is de Referentiecategorie van die variabele.			
* 'Bezoek ja of nee' wordt significant beïnvloed door deze variabele.			

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

De Nagelkerke R-square, die helemaal onderaan de tabel staat, is een maat voor de kwaliteit van het model. Deze ligt altijd tussen de 0 en de 1. De Nagelkerke R-square mag niet

geïnterpreteerd worden als het percentage verklaarde variantie, het geeft alleen de sterkte van de samenhang in het model aan. Een Nagelkerke R-square van 0,550 duidt bijvoorbeeld op een redelijk sterke samenhang.

Exp.(B) staat voor de Exponentiële regressiecoëfficiënt. Deze geeft aan met welke factor de kansverdeling verandert wanneer de invloed van deze variabele wordt bekeken. Deze laat zich alleen goed interpreteren voor categorale variabelen, zoals in dit geval gebied, netto inkomen of opleidingsniveau. Zo is bijvoorbeeld voor inwoners uit Pax de kansverhouding ($P/1-P$) een factor 0,110 hoger dan voor inwoners uit Lisserbroek (referentiecategorie).

Tabel 5.8 laat zien dat de samenhang in het model van de logistische regressie vrij sterk is: de Nagelkerke R-square is 0,642. Echter, slechts bij drie van de zeven variabelen is de invloed significant: 'gebied', 'woonduur adres' en 'bekendheid'. Aan de hand van de theorie werd eigenlijk verwacht dat de variabelen 'leeftijd' en 'huishoudensituatie' belangrijk zouden zijn, maar dit is niet uit bovenstaand model gebleken. Verder valt op dat veel van de variabelen een negatieve B hebben: de kans op het gebruiken van de sociaal-culturele accommodaties neemt dus af als deze variabelen toenemen. Vooral bij de variabelen 'gebied', 'netto inkomen' en 'bekendheid' is er sprake van een negatief verband.

Wanneer er wordt gewisseld van referentiecategorie bij de variabele 'gebied', bijvoorbeeld door Pax als referentiecategorie te nemen, dan blijkt Lisserbroek juist een sterke positieve B te hebben (2.312). Ook is deze significant: 0,000. Respondenten uit Lisserbroek hebben dus een significant grotere kans om de accommodatie te bezoeken dan de respondenten uit de overige twee gebieden. Dit komt duidelijk overeen met paragraaf 5.3, waaruit bleek dat onder de respondenten uit Lisserbroek relatief de meeste bezoekers waren.

De woonduur lijkt in tabel 5.8 de belangrijkste variabele te zijn die het wel of niet bezoeken van een sociaal-culturele accommodatie beïnvloed. Hoe langer iemand dus op zijn of haar huidige adres woont, hoe groter de kans dat hij of zij een wijkgebouw of dorps huis bezoekt.

Tweede logistische regressie

De variabele 'bekendheid' heeft een vrij grote invloed in het model, zoals is te zien aan de hoge negatieve waarden bij B. Het is daarom de vraag of er nog wat van het model overblijft wanneer deze variabele buiten beschouwing zou worden gelaten. Het lijkt ook een vrij logische variabele: hoe bekender men is met de sociaal-culturele accommodatie, hoe groter de kans dat men deze accommodatie bezoekt. En voor de mensen die totaal niet bekend zijn met het wijkgebouw of dorps huis is het een automatisch gevolg dat zij deze accommodatie niet bezoeken. Daarom is besloten nogmaals de logistische regressie uit te voeren, maar dan zonder de variabele 'bekendheid'. Tabel 5.9 is hiervan het gevolg.

Uit tabel 5.8 bleek dat gebied, woonduur en bekendheid de belangrijkste variabelen waren. Die laatste doet vanaf nu echter niet meer mee in het model. De verwachting is dat door het weglaten van de variabele 'bekendheid' nu ook andere variabelen significant worden. Zo is het bijvoorbeeld aannemelijk dat huishoudensituatie, netto inkomen, leeftijd en opleidingsniveau eerst overschaduwde werden door de sterkte van de variabele 'bekendheid', en nu zelf (deels) significant worden.

Aan het begin van deze paragraaf werd al duidelijk dat vooral vrouwen, ouderen, laagopgeleiden, lage inkomensgroepen en mensen met een lange woonduur relatief vaak een wijkgebouw of dorps huis bezoeken (Gemeente Haarlemmermeer, 2007b, p. 5). In die zin is

het aannemelijk dat de variabele ‘leeftijd’ in tabel 5.9 een sterke positieve, significante invloed heeft. De categorieën van de netto inkomens tot € 3.000,- en de categorieën van de lagere opleidingsniveaus zullen waarschijnlijk negatief significant zijn: naarmate het inkomen en opleidingsniveau toenemen, zal men minder gebruik maken van het wijkgebouw of dorps huis. Ook is de verwachting dat de significante invloed van de variabele ‘woonduur’ wat sterker wordt zonder de invloed van de variabele ‘bekendheid’ erbij.

Tabel 5.9 laat zien dat wanneer de variabele ‘bekendheid’ uit het model wordt gehaald de overige variabelen inderdaad (deels) significant worden, behalve de variabele ‘opleidingsniveau’. Het model in tabel 5.9 kan daarom sterker worden genoemd dan dat in tabel 5.8, ondanks de wat lagere R-square van 0,462.

Tabel 5.9: Logistische regressie met Bezoek ja/nee als afhankelijke variabele, zonder de variabele Bekendheid.

Variabele	B	Significantie	Exp.(B)
Gebied (Ref: Lisserbroek) *		0,000	
Toolenburg	-3,254	0,000	0,039
Pax	-3,564	0,000	0,028
Huishoudensituatie (Ref: alleenstaand) *		0,078	
Alleen met kinderen	1,091	0,069	2,976
Gehuwd/Samenwonend zonder kinderen	0,855	0,025	2,352
Gehuwd/Samenwonend met kinderen	1,053	0,022	2,866
Netto inkomen (Ref: < 1200 euro) *		0,014	
1200 - 2000 euro	-0,865	0,169	0,421
2000 - 3000 euro	-0,949	0,141	0,387
3000 - 4000 euro	-1,399	0,036	0,247
> 4000 euro	-2,386	0,001	0,092
Onbekend	-1,063	0,124	0,345
Leeftijd *	0,055	0,000	1,057
Opleidingsniveau (Ref: geen)		0,117	
Lager onderwijs	0,316	0,813	1,371
Voortgezet gewoon lager onderwijs	0,268	0,835	1,307
Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs	1,196	0,313	3,305
Hoger algemeen voortgezet onderwijs	0,516	0,666	1,676
Middelbaar beroepsonderwijs	1,089	0,371	2,971
Hoger beroeps- of wetenschappelijk ond.	1,570	0,187	4,808
Woonduur adres *	0,427	0,017	1,532
Constant *	-2,604	0,066	0,074
Nagelkerke R-square: 0,462			
Significantie > 0,05 : variabele is niet significant voor 'Bezoek ja of nee'.			
Ref: is de Referentiecategorie van die variabele.			
* 'Bezoek ja of nee' wordt significant beïnvloed door deze variabele.			

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Wat opvalt in bovenstaande tabel, is dat behalve het opleidingsniveau alle variabelen, of categorieën hiervan, significant zijn. Dat betekent dat het opleidingsniveau geen significante invloed heeft op het gebruiken van het wijkgebouw of dorps huis. Wel is zichtbaar dat alle categorieën een positieve invloed op het model hebben. Bij het hoogste opleidingsniveau is deze invloed het grootst: naarmate het opleidingsniveau toeneemt, wordt de kans op het gebruiken van sociaal-culturele accommodaties groter. Uit de vorige paragraaf bleek dit juist andersom te zijn. Echter, geen van de categorieën is significant, waardoor deze uitspraak toch weer in twijfel kan worden gebracht. Tabel 5.3 liet al zien dat de verdeling van respondenten zeer dicht bij elkaar lag bij deze variabele, wellicht dat dit een oorzaak is van bovenstaande uitkomst.

De variabele 'gebied' is in tabel 5.9 wellicht lastig te beschrijven: naarmate men meer in Toolenburg en Pax woont, wordt de kans op het gebruiken van het wijkgebouw kleiner. Dit klinkt raar, maar het komt er op neer dat de respondenten uit deze twee gebieden een significant minder grote kans hebben op het gebruik maken van het wijkgebouw/dorpshuis dan de respondenten uit Lisserbroek (de referentiecategorie). Eerder werd namelijk al uitgelegd dat Lisserbroek een sterke positieve invloed heeft en dat deze ook significant is.

Bij de variabele 'huishoudensituatie' blijkt dat gehuwden/samenwonenden met (thuiswonende) kinderen een significant grotere kans hebben om het wijkgebouw te bezoeken dan alleenstaanden (referentiecategorie). In tabel 5.3 werd echter duidelijk dat onder deze categorie ongeveer net zoveel gebruikers als niet-gebruikers waren. Deze uitkomst is dus enigszins opvallend. Ook de categorie gehuwden/samenwonenden zonder (thuiswonende) kinderen heeft een significant grotere kans om het wijkgebouw te bezoeken ten opzichte van alleenstaanden, zij het iets minder dan de groep met kinderen. De overige twee categorieën, alleenstaanden met – en zonder kinderen zijn beide niet significant.

Bij de variabele 'netto inkomen' zijn alleen de laagste en de twee hoogste categorieën significant. Als van referentiecategorie wordt gewisseld heeft de categorie 'geen inkomen' een lage positieve invloed op het model. De twee hoogste inkomenscategorieën hebben daarentegen allebei een zeer negatieve invloed. Dit lijkt er dus op te wijzen dat naarmate het inkomen toeneemt, de kans op het gebruik maken van het wijkgebouw of dorpshuis significant kleiner wordt: hoe meer men verdient, hoe minder men naar het wijkgebouw/dorpshuis gaat.

De positieve invloed van de variabele 'leeftijd' is ook significant. Dit houdt in dat naarmate men ouder wordt de kans op het gebruiken van sociaal-culturele accommodaties iets toeneemt. Ook voor de significante variabele 'woonduur' geldt: naarmate men langer op het huidige adres woont des te groter de kans op het gebruiken van het wijkgebouw of dorpshuis.

Toevoeging andere variabelen

Behalve de variabelen uit bovenstaande beschrijving, zijn er ook een aantal andere onafhankelijke variabelen toegevoegd aan het model. Deze bleken echter niet of nauwelijks invloed te hebben op de sterkte van het model en/of op de significantie van de variabelen. Zo bleek in paragraaf 5.2 de variabele 'werksituatie' nogal van belang te zijn: onder de groep mensen zonder werk bleken relatief meer gebruikers te zijn en onder de groep mensen met een baan voor meer dan 12 uur per week juist relatief meer niet-gebruikers. Wanneer de variabele 'werksituatie' in het logistische model van tabel 5.9 wordt meegenomen, dan blijkt dat deze geen significante invloed heeft op het model, en dat de R-square afneemt tot 0,461. Deze variabele voegt dus niks toe aan het model.

Ook voor de variabele 'woonduur gemeente' is gekeken of deze iets toevoegt aan het model. Zo werd aangenomen dat de woonduur in de gemeente wellicht een sterkere invloed zou hebben dan de woonduur op het huidige adres, aangezien er veel geboren en getogen Haarlemmermeesters in de onderzoeksgebieden zouden wonen. In de theorie werd ook getoond dat vrouwen vaker een wijkgebouw of dorpshuis zouden bezoeken dan mannen. In dat licht is ook de variabele 'geslacht' geprobeerd. De variabele 'contact buurtbewoners' is vervolgens ook geprobeerd, omdat werd gedacht dat naarmate men meer contact zou hebben met buurtbewoners, ook het bezoek aan het wijkgebouw of dorpshuis prominenter naar voren zou komen. Geen van deze drie variabelen blijkt echter significant te zijn en de sterkte van de R-square laat geen positieve verandering zien.

De variabele ‘vrijtijdsbesteding’, die aangeeft of mensen hun vrije tijd in de directe omgeving besteden of (ver) daarbuiten, lijkt nog wel een geringe invloed te hebben op het bezoeken van het wijkgebouw of dorps huis. Deze variabele is in het model opgenomen omdat in de theorie werd beschreven dat mensen steeds vaker tot meerdere netwerken buiten de eigen omgeving behoren en daardoor het lokale ondergeschikt zien aan het regionale. Daardoor werd aangenomen dat mensen die hun vrije tijd buiten de directe omgeving besteden, aanzienlijk minder gebruik zouden maken van het wijkgebouw of dorps huis. Dit bleek in het logistische regressiemodel ook zo te zijn: de categorie ‘buiten de gemeente’ blijkt hier een significant negatieve invloed te hebben: naarmate mensen hun vrije tijd meer buiten de gemeente besteden, hebben zij een significant grotere kans om de accommodaties niet te bezoeken. De R-square werd echter niet sterker na het toevoegen van deze variabele, vandaar dat deze variabele niet in tabel 5.9 terecht is gekomen.

Conclusie logistische regressie

Naar aanleiding van deze twee logistische regressies kan worden geconcludeerd dat de variabele ‘bekendheid’ een beslissende variabele lijkt, maar eigenlijk zo voor de hand ligt dat het beter is om deze buiten het model te laten. Hiermee worden de andere variabelen sterker en meer significant, waardoor er betere conclusies kunnen worden getrokken ten aanzien van het model.

Ten aanzien van de gebruikte variabelen kan worden geconcludeerd dat de woonduur op het huidige adres, leeftijd en huishoudensituatie (getrouwen/samenwonenden) een significant positieve invloed op het gebruik hebben. Hoe ouder men wordt, hoe langer men op het huidige adres woont en naar mate men getrouwd/samenwonend is, hoe groter de kans dat men gebruik maakt van de sociaal-culturele accommodaties. De variabelen gebied en netto inkomen (referentiecategorie en de twee hoogste inkomenscategorieën), hebben daarentegen een significant negatieve invloed: hoe meer men in Toolenburg of Pax woont en hoe meer men verdient, hoe kleiner de kans op gebruik van het wijkgebouw of dorps huis. Als wordt gekeken naar de sterkte van de invloed, dan blijken ‘gebied’ en ‘netto inkomen’ de grootste invloed te hebben. Het opleidingsniveau blijkt verder niet van belang te zijn. Dit is opvallend aangezien inkomen en opleidingsniveau sterk met elkaar samenhangen.

5.3.3 Deelname aan de activiteiten

Nu duidelijk is op welke manier de respondenten gebruik maken van de sociaal-culturele accommodaties en welke variabelen hierbij belangrijk zijn, is het ook belangrijk om te kijken naar de sociaal-culturele activiteiten die men bezoekt. Welke zijn dit en welke activiteiten hebben de voorkeur?

Paragraaf 3.3 gaf al aan dat uit een gemeentelijk onderzoek uit 2003 bleek dat er een aantal activiteiten populair zijn onder de mensen. Dit waren vooral: een informatiebijeenkomst of vergadering, culturele activiteiten, mensen ontmoeten, cursus, sporten en spelletjes doen. Deze activiteiten zijn ook aangehouden in de enquête, aangevuld met nog een aantal andere categorieën: kunstzinnige activiteiten en ‘anders’. Tabel 5.10 laat zien voor welke activiteiten de respondenten uit de drie onderzoeksgebieden naar het wijkgebouw of dorps huis gaan. Het zijn eigenlijk drie tabellen in één overzicht. In de enquête is namelijk gevraagd naar welke activiteiten men bezoekt, en dit mochten er meerdere zijn. In het bovenste tabelgedeelte staat daarom wat alle gebruikers als eerste antwoord gaven. Hierbij is de volgorde van de antwoorden aangehouden, zoals in de lay-out van de enquête (zie Bijlage 3). In het middelste en onderste tabelgedeelte ontbreken daarom de eerste en tweede antwoordmogelijkheid. Er had nog een vierde tabel in het overzicht gekund, aangezien sommige respondenten vier

antwoorden gaven, maar hierbij bleven te weinig respondenten per antwoord over om de cellen te vullen.

Het bovenste tabelgedeelte maakt duidelijk dat onder de gebruikers in Lisserbroek relatief veel mensen voor culturele activiteiten naar het dorps huis komen. Ook de categorie ‘anders’ wordt hier relatief vaak genoemd als antwoord. Welke antwoorden daarbij gegeven zijn, komt verderop in deze paragraaf nog terug. In Pax hebben de gebruikers relatief vaak de voorkeur voor cursussen. Hiermee kan wellicht het hoge percentage bij wekelijks bezoek in tabel 5.5 worden verklaard, aangezien cursussen vaak in een wekelijkse frequentie worden aangeboden. Verder zijn sportactiviteiten in dit onderzoeksgebied populair en wordt de categorie ‘anders’ ook aanzienlijk vaak genoemd als antwoord. In Toolenburg wordt de categorie ‘anders’ relatief het meest genoemd, gevolgd door spelletjes doen en een cursus volgen.

Tabel 5.10: Bezoek aan activiteiten in de sociaal-culturele accommodaties door respondenten.

Wijk	Cursus							Mensen		Totaal	Totaal %
	Cursus	Culturele activiteiten	Kunsthinnige activiteiten	Bijeenkomst/ vergadering	Sport	Spelletjes	ontmoeten	Anders			
Lisserbroek	15%	28%	1%	16%	3%	7%	6%	24%	110	100%	
Pax	21%	9%	8%	11%	17%	13%	4%	17%	53	100%	
Toolenburg	17%	8%	4%	16%	10%	20%	2%	23%	51	100%	
Totaal	17%	19%	3%	15%	8%	12%	4%	22%	214	100%	
* 1e antwoord : Cramers' V is 0,294. * Significantieniveau 0,001: significante samenhang.											
Lisserbroek	-	8%	6%	25%	2%	21%	10%	28%	61	100%	
Pax	-	19%	6%	13%	12%	6%	19%	25%	16	100%	
Toolenburg	-	6%	6%	6%	19%	31%	19%	13%	16	100%	
Totaal	-	10%	6%	19%	7%	20%	13%	25%	93	100%	
2e antwoord : Cramers' V is 0,295. Significantieniveau 0,181: geen significante samenhang.											
Lisserbroek	-	-	-	7%	4%	19%	33%	37%	27	100%	
Pax	-	-	33%	-	33%	-	-	34%	3	100%	
Toolenburg	-	-	-	14%	-	14%	57%	15%	7	100%	
Totaal	-	-	3%	8%	5%	16%	35%	32%	37	100%	
* 3e antwoord : Cramers' V is 0,524. * Significantieniveau 0,027: significante samenhang.											

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Het middelste en onderste tabelgedeelte geeft het tweede en derde antwoord van de respondenten weer. Zoals duidelijk wordt in de totaalrij met absolute getallen hebben niet alle respondenten een tweede of derde antwoord ingevuld. In Lisserbroek wordt relatief het meest de antwoordcategorie ‘anders’ aangegeven, gevolgd door bijeenkomst/vergadering en spelletjes doen. In Pax wordt de categorie ‘anders’ ook relatief het meest geantwoord, gevolgd door culturele activiteiten en mensen ontmoeten. Onder de gebruikers in Toolenburg zijn de spelletjes relatief het meest populair, gevolgd door zowel mensen ontmoeten als sport.

In paragraaf 2.1.1, die de individualisering van de maatschappij beschreef, werd ook de kern van dat belangrijke proces beschreven: de eigen behoeften, verlangens en gevoelens worden belangrijker dan het belang van het gezin, de familie of andere groepen. De onderlinge afstand tussen mensen vergroot. Hierdoor ontstond de verwachting dat activiteiten in het kader van ontwikkeling en ontplooiing het belangrijkste zouden zijn voor de respondenten. Uit tabel 5.10 kan dit echter niet direct worden herleid. Behalve voor de eigen ontwikkeling en zelfontplooiing, bijvoorbeeld het volgen van een cursus, lijken veel respondenten juist voor ontmoeting en ontspanning naar de accommodaties te komen. De functie informatie en advies lijkt verder een wat ondergeschikte rol te spelen.

Wat in ieder geval wel kan worden opgemaakt uit het overzicht in tabel 5.10 is dat er per onderzoeksgebied verschillende voorkeuren zijn. In Toolenburg lijkt de focus op ouderen goed naar voren te komen: spelletjes doen en mensen ontmoeten zijn typische activiteiten voor deze doelgroep, evenals het volgen van cursussen. In Pax is het activiteiten aanbod breder dan in Toolenburg. Hier zijn met name cursussen, sport- en culturele activiteiten en mensen ontmoeten belangrijke activiteiten. Behalve dit wordt ook de categorie ‘Anders’ daar vaak aangegeven, evenals in Lisserbroek. In dit dorp zijn culturele activiteiten echter ook belangrijk. Daarnaast geeft men aan voor bijeenkomsten/vergaderingen in het dorps huis te komen, en om mensen te ontmoeten.

Zoals eerder werd aangegeven, zijn er bij de antwoordcategorie ‘anders’ ook een aantal activiteiten genoemd. Tabel 5.11 maakt duidelijk welke activiteiten dit zijn. Wat opvalt, is dat er vooral medische voorzieningen worden genoemd. Dit wordt met name door de respondenten uit Lisserbroek aangegeven. Dit heeft te maken met het proces van schaalvergroting, zoals ter sprake kwam in paragraaf 2.1.2. Door schaalvergroting verandert in veel gevallen de aard van het activiteiten aanbod in dorps huizen. Dit aanbod wordt beperkter doordat er meerdere andere voorzieningen samengaan. Om toch voldoende draagvlak te krijgen, worden er vaak meerdere voorzieningen in één accommodatie ondergebracht. Zo kunnen de bewoners van Lisserbroek naar hun dorps huis voor een bezoek aan de huisarts of fysiotherapeut en kunnen zij daar ook hun bloed laten prikken. Dit kan echter wel ten koste gaan van het aanbod van sociaal-culturele activiteiten, omdat er dan minder ruimte beschikbaar is in het gebouw.

Tabel 5.11: Andere redenen waarom mensen de sociaal-culturele accommodaties bezoeken.

Fysiotherapie	Kinderen naar activiteit brengen
Consultatiebureau	Cursus geven / werken
Huisarts	Stemmen
Bloed prikken of doneren	Braderie / markt
Vrijwilligerswerk doen / helpen	Clubactiviteiten

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Een aantal andere respondenten zegt het wijkgebouw of dorps huis vooral te bezoeken voor de kinderen. Zo vinden zij er een consultatiebureau, maar kan het ook voorkomen dat zij hun kinderen naar een activiteit in de accommodatie brengen. Wat verder nog opvalt in tabel 5.11, is de categorie clubactiviteiten: deze is vijf keer genoemd. Hiermee wordt bedoeld dat men in een bepaalde frequentie (wekelijks of maandelijks) bij elkaar komt om dingen met elkaar te bespreken, bijvoorbeeld met de computerclub of boekenclub.

Verder werd het antwoord ‘stemmen’ ook vaak als tweede of derde antwoord genoemd als activiteit waarvoor men naar het wijkgebouw of dorps huis gaat. Door deze activiteit kunnen veel mensen bekend raken met dit type voorziening die er normaal niet komen. Wellicht is dit dan ook een belangrijke mogelijkheid om onbekenden wat meer informatie te verschaffen over de accommodatie en de activiteiten die er worden aangeboden.

Tabel 5.11 geeft dus aan dat het bezoek aan een wijkgebouw of dorps huis nog veel meer redenen kan hebben dan alleen de activiteiten die in tabel 5.10 stonden weergegeven. Een deel van de bezoekende respondenten lijkt min of meer gedwongen naar het wijkgebouw of dorps huis te gaan, zij het voor medische zaken of bijvoorbeeld om te stemmen. In die zin wordt er dan wel gebruik gemaakt van de sociaal-culturele accommodatie, maar duidelijk niet voor ontmoeting en ontspanning of ontwikkeling en ontplooiing. De bezoekcijfers van een

sociaal-culturele accommodatie geven dus niet aan of men er ook daadwerkelijk voor sociaal-culturele activiteiten komt.

In totaal heeft ongeveer 37% van de gebruikers bij ‘anders’ iets ingevuld: soms als enige antwoord en soms als toevoeging op een aantal andere antwoorden. Dit is een belangrijke uitkomst, omdat dit aangeeft dat wijkgebouwen en dorpshuizen dus ook een andere functie voor mensen hebben. Op die manier spelen deze accommodaties dus een rol in het leven van bepaalde groepen mensen die er anders nooit zouden komen. En door het stemmen of het bezoeken van een medische voorziening, kunnen de bezoekers ook bekend raken met de andere activiteiten en functies die deze accommodaties hebben.

Er zijn ook respondenten die alleen in de accommodatie komen om vrijwilligerswerk te doen of om te helpen bij een aantal activiteiten. In de enquête is ook gevraagd aan de respondenten of zij vrijwilligerswerk doen in de sociaal-culturele accommodatie die zij bezoeken. Tabel 5.12 laat het antwoord op deze vraag zien. Onder de gebruikers in Pax zijn relatief de meeste mensen die vrijwilligerswerk in het wijkgebouw doen, gevolgd door Lisserbroek en vervolgens Toolenburg. Gemiddeld doen deze respondenten bijna elf uur per maand aan vrijwilligerswerk, variërend van minimaal één uur per maand tot ongeveer negentig uur per maand (een respondent uit Lisserbroek).

Tabel 5.12: Percentage vrijwilligerswerk ja of nee, in de sociaal-culturele accommodaties.

Wijk	Ja	Nee	Totaal	Totaal %
Lisserbroek	16%	84%	110	100%
Pax	19%	81%	53	100%
Toolenburg	8%	92%	51	100%
Totaal	15%	85%	214	100%

Cramer's V is 0,120 en significantieniveau 0,215. Geen significante samenhang

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

De voorgaande drie paragrafen hebben duidelijk gemaakt in hoeverre de respondenten bekend zijn met de sociaal-culturele accommodaties in hun omgeving, hoe de persoonlijke achtergrond van de niet-gebruikers en de gebruikers eruit ziet, waarom zij wegblijven bij het wijkgebouw of dorpshuis, of waarom zij deze juist bezoeken. De volgende paragraaf gaat hiermee verder en zal de deelvragen die in dit hoofdstuk centraal stonden beantwoorden.

5.4 Conclusie

De onderzoeksvragen die in dit hoofdstuk centraal stonden, luiden:

- In hoeverre is de bevolking bekend met het lokale aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten?
- Hoe wordt er gebruik gemaakt van de sociaal-culturele accommodaties in de onderzoeksgebieden, en door wie? Waar maakt men gebruik van deze voorziening?
- In hoeverre zijn er verschillen en/of overeenkomsten tussen de gebruikersgroepen en de niet-gebruikersgroepen van deze accommodaties?

De eerste deelvraag is vooral in paragraaf 5.1 aan bod gekomen. Wat duidelijk werd, is dat de bekendheid met de sociaal-culturele accommodaties onder de lokale bevolking niet optimaal is. Vooral in het nieuwere stedelijk gebied Toolenburg is de onbekendheid groot. In het oudere stedelijk gebied Pax is de onbekendheid daarentegen vrij klein: onder de respondenten uit deze wijk blijkt slechts 15% niet bekend te zijn met het wijkgebouw. In het kleine dorp Lisserbroek is de bekendheid nagenoeg optimaal: slechts één respondent weet hier niet van

het bestaan van dorps huis De Meerkoet af. Zo lijkt de mate van stedelijkheid van invloed te zijn op de bekendheid met sociaal-culturele accommodaties.

Vooraf onder de mensen met een baan (>12 uur p.w.), mensen die relatief kort op het huidige adres wonen, mensen die hoger opgeleid zijn, mensen die getrouwd zijn en/of samenwonen met kinderen, bestaat er grote onbekendheid met het wijkgebouw of dorps huis. Ook leeftijd is hierbij een belangrijke factor: de mensen die onbekend zijn, zijn gemiddeld 9 jaar jonger. De bekendheid met sociaal-culturele accommodaties kan zich echter in een later stadium nog wel ontwikkelen, wanneer mensen een andere levensfase in gaan of er iets verandert in hun persoonlijke achtergrond: bijvoorbeeld als men stopt met werken, of wanneer men ouder wordt, etc.

Het overige deel van de respondenten gaf aan wél bekend te zijn met de sociaal-culturele accommodaties. Toch bleek een aanzienlijk aantal mensen er nooit te komen. Behalve een goede bereikbaarheid, vaak ten opzichte van andere voorzieningen, moet de sociaal-culturele accommodatie ook een functie hebben, en deze ontbreekt voor een aanzienlijk aantal respondenten nog. Dit leidde tot de conclusie dat een grote mate van bekendheid met het wijkgebouw of dorps huis niet automatisch tot hogere bezoekcijfers hoeft te leiden. De kennis die men heeft wordt niet altijd omgezet in daadwerkelijk gedrag, zo werd ook duidelijk in paragraaf 5.1.3.

De tweede deelvraag, over hoe er gebruik wordt gemaakt van de sociaal-culturele accommodaties, is vooral in paragraaf 5.2 en 5.3 aan bod gekomen. Hier kwam naar voren dat vooral leeftijd, woontijd, werksituatie en huishoudensituatie belangrijke verklarende variabelen zijn. In de logistische regressie kwam dit echter niet zo duidelijk naar voren als werd verwacht. Daar bleken de variabelen bekendheid, gebied en netto inkomen juist de sterkste significante invloed te hebben, al werd die eerste variabele later uit het model gelaten omdat deze te veel voor de hand zou liggen. De gebruikersgroep in dit onderzoek lijkt dus te worden getypeerd door wat oudere mensen die al langer in de gemeente Haarlemmermeer wonen en die relatief vaker geen baan en (thuiswonende) kinderen hebben.

Onder de gebruikers in Lisserbroek bleek meer dan de helft van de mensen er ongeveer één keer per jaar te komen. In Pax en Toolenburg waren relatief meer mensen die wekelijks het wijkgebouw bezochten. Dit was een opvallende uitkomst, omdat aanvankelijk werd aangenomen dat er in Lisserbroek relatief veel wekelijkse bezoekers zouden zijn en in de twee stedelijke gebieden aanzienlijk minder. Dit heeft voor een groot deel te maken met het verschil in activiteiten aanbod en de doelgroep die hiermee wordt aangetrokken. Een ander punt van aandacht is het feit dat in Lisserbroek een groot deel van het aanbod bestaat uit voorzieningen die in het stedelijk gebied elders zijn gehuisvest. Dit is door schaalvergroting zo ontstaan en zorgt ervoor dat het aanbod van sociaal-culturele activiteiten wat beperkter is.

In Lisserbroek lag de nadruk vooral op niet-sociaal-culturele activiteiten. Men komt bijvoorbeeld ook in het dorps huis voor een bezoek aan de huisarts of fysiotherapeut, om naar het consultatiebureau te gaan of om bloed te laten prikken. In Pax en Toolenburg daarentegen gaven de respondenten relatief meer sociaal-culturele activiteiten aan. Echter, ook in die twee gebieden werd de categorie 'anders' door een aanzienlijk aantal respondenten ingevuld, maar dan door mensen die het wijkgebouw bezochten om (vrijwillig) te werken. Zo blijkt dorps huis De Meerkoet dus meer te zijn dan alleen een sociaal-culturele accommodatie, terwijl in de twee wijkgebouwen in Hoofddorp de sociaal-culturele focus juist het belangrijkste is.

Er is aan de respondenten ook gevraagd waar zij sociaal-culturele accommodaties bezoeken. Het overgrote deel van de respondenten geeft de dichtstbijzijnde accommodatie aan, waardoor De Amazone, De Veste, De Boerderij en De Meerkoet het vaakst genoemd zijn. Men is gemiddeld negen minuten, of gemiddeld één kilometer onderweg. Een klein deel van de respondenten is bereid om nog verder of langer te reizen voor hetzelfde doel: gemiddeld 20 minuten, of drie kilometer. Ongeveer een kwart van de gebruikers bezoekt meerdere accommodaties. Vooral in het stedelijk gebied geven relatief veel respondenten aan ook andere wijkgebouwen te bezoeken.

Als er ten slotte nog wordt gekeken naar de verschillen of overeenkomsten tussen de gebruikersgroepen en de niet-gebruikersgroepen, het onderwerp van de derde deelvraag, dan kan worden gezegd dat beide groepen slechts kleine verschillen laten zien in persoonlijke achtergrondkenmerken. Behalve de verschillen in leeftijd, huishoudensituatie, werksituatie en woontuur, zowel op het huidige adres als in de gemeente, is de verdeling verder niet extreem verschillend.

In het voorgaande stuk werd al beschreven dat de gebruikers niet altijd voor sociaal-culturele activiteiten naar de accommodaties komen. Dit is een belangrijke uitkomst, omdat hiermee duidelijk wordt dat dorpshuizen of wijkgebouwen niet alleen belangrijk zijn voor dit soort activiteiten, maar veel breder dan dat in de maatschappij kunnen staan. Bij de niet-gebruikers kwam het er op neer dat, behalve de relatief grote onbekendheid met de wijkgebouwen (40% van de niet-gebruikers), men er door persoonlijke omstandigheden, gebeurtenissen of gevoelens bewust voor kiest om de accommodaties niet te bezoeken (30% van de niet-gebruikers). Dit heeft voor een groot deel te maken met leefstijl en levensfase.

Nu duidelijk is hoe de gebruikers en niet-gebruikers eruit zien qua persoonlijke achtergrond en hoe zij de sociaal-culturele accommodaties bezoeken of juist niet bezoeken, is het nu belangrijk om te kijken in hoeverre men tevreden is met dit aanbod van accommodaties en activiteiten. Ook is het belangrijk om de behoefte aan dit type voorziening te peilen, zeker in het kader van eventuele toekomstige (beleids-)ontwikkelingen omtrent dit type voorziening. Het volgende hoofdstuk zal hier meer aandacht aan besteden.

6. Behoeftte aan en tevredenheid met de sociaal-culturele accommodaties

In dit hoofdstuk zal de behoefte aan en tevredenheid met de sociaal-culturele accommodaties centraal staan. De behoefte zal met name in de eerste paragraaf worden uiteengezet. Waarom hebben mensen juist wel behoefte aan dit type voorziening, of waarom niet? Ook zal de interactie tussen de behoefte en het daadwerkelijke gebruik worden beschreven. Daarna zal worden gekeken naar de tevredenheid, die ook in de enquête is onderzocht. Een analyse van voorgelegde stellingen met geschaalde antwoorden moet duidelijk maken of men tevreden is met de voorzieningen zoals ze nu zijn. Ook de opmerkingen van de respondenten, als antwoord op de open vraag aan het einde van de enquête, zullen hierin worden meegenomen. Worden er faciliteiten of activiteiten gemist? Geeft men nog andere punten aan? De laatste paragraaf probeert vervolgens te beschrijven of er overeenkomsten of verschillen zijn tussen de onderzoeksgebieden als wordt gekeken naar de behoefte en tevredenheid.

De volgende deelvragen staan hier centraal:

- In hoeverre heeft men behoefte aan lokale voorzieningen? Verschilt deze behoefte per onderzoeksgebied?
- Hoe tevreden is men met de lokale sociaal-culturele accommodaties en de daar aangeboden activiteiten? Verschilt deze tevredenheid per onderzoeksgebied?

6.1 Behoeftte aan sociaal-culturele accommodaties

In het vorige hoofdstuk is besproken hoe de niet-gebruikers en gebruikers van sociaal-culturele accommodaties eruit zien qua persoonlijke achtergrond. Ook is uiteengezet waarom de niet-gebruikers wegblijven bij dit type voorziening en waarvoor de gebruikers er wel komen. In feite kan worden gezegd dat de gebruikers een sociaal-culturele accommodatie bezoeken omdat zij hier behoefte aan hebben. Maar hoe ziet deze behoefte eruit? En is het mogelijk dat deze behoefte ook enigszins bestaat onder de niet-gebruikers? Hoe verhoudt deze behoefte aan sociaal-culturele accommodaties en activiteiten zich tot het gebruik? Deze paragraaf zal hier dieper op ingaan.

Al eerder in de scriptie werd afgevraagd of het aanbod van sociaal-culturele accommodaties nog wel voldoende aansluit bij de behoefte van de bevolking. Volgens Van Deth en Leijenaar (1994) zou deze behoefte de afgelopen jaren flink veranderd zijn, onder andere door een fragmentatie van rolpatronen en door de groeiende welvaart. Ook de processen van individualisering en schaalvergroting blijken invloed te hebben op de behoefte aan voorzieningen. Zo lijkt het belang van sociaal-culturele accommodaties af te nemen ten gunste van grote, anonieme instituties.

Paragraaf 2.1.1 maakte vervolgens duidelijk dat ook de vrije tijd van mensen steeds meer geïndividualiseerd raakt. Door de komst van de televisie en het internet lijkt de hele wereld binnen handbereik, maar ondertussen wordt de onderlinge afstand tussen mensen steeds groter (SCP, 2006). De verwachting is dan ook dat mensen voor sociaal-culturele activiteiten naar grotere, anoniemere voorzieningen gaan die buiten de eigen wijk of kern liggen. Het belang van lokale accommodaties en het ontmoeten van buurtbewoners lijkt naar de achtergrond te zijn verschoven. De volgende twee subparagrafen zullen bekijken in hoeverre de behoefte aan lokale voorzieningen, en in het bijzonder sociaal-culturele accommodaties, in de verschillende onderzoeksgebieden aanwezig is. Eerst wordt geschetst welke factoren de behoefte aan wijkgebouwen en dorpshuizen kunnen verklaren. Daarna wordt beschreven hoe de interactie tussen de behoefte en het gebruik eruit ziet.

6.1.1 Waarom wel en waarom geen behoefte?

De behoefte aan sociaal-culturele voorzieningen is niet onder alle mensen aanwezig. Dit kan met verschillende aspecten te maken hebben, bijvoorbeeld met de levensfase, maar ook met omgevingsfactoren en sociale netwerken die mensen vormen. Deze paragraaf zal een aantal belangrijke factoren beschrijven, die het verschil in behoefte aan lokale voorzieningen, en dus ook aan sociaal-culturele accommodaties en activiteiten kunnen verklaren.

Een belangrijke factor is de ruimtelijke oriëntatie van de bewoners van de verschillende gebiedstypen. In paragraaf 2.1.2 kwam al ter sprake dat door het proces van schaalvergroting een verbreding van de horizon lijkt plaats te vinden (Groot, 1974). Een steeds groter deel van de activiteiten die mensen doen, vindt plaats buiten het directe territorium. Het wijkcentrum lijkt hierdoor een steeds minder prominente plaats in het activiteitenpatroon van stedelingen te krijgen. In het geval van de plattelanders, blijkt dat zij steeds meer op regionale en stedelijke centra georiënteerd zijn (SCP, 2007), maar daarbij blijft het dorps huis juist een samenbindend element.

De ruimtelijke oriëntatie is per bevolkingsgroep vaak verschillend, zo liet paragraaf 2.2.2 al zien. Oudere mensen, met name 50-plussers, en alleenstaanden zijn vaker georiënteerd op lokale voorzieningen die vooral in de eerste levensbehoefte voorzien. Een concentratie van een supermarkt, postkantoor en vaak ook medische voorzieningen is in deze groep gewenst. Dit terwijl jongeren de voorzieningen het liefst verspreid over het gebied zien. Voor hen zijn met name sportvoorzieningen en voorzieningen met een ontmoetingsfunctie belangrijk. Voor gezinnen met kinderen geldt dat een concentratie van voorzieningen rondom de school gewenst is, terwijl tweeverdieners focussen op de bereikbaarheid van de reeks voorzieningen die zij gebruiken. Voor deze laatste twee groepen is het aanbod op buurt- en wijkniveau dus erg belangrijk.

De ruimtelijke oriëntatie, die per gebiedstype en bevolkingsgroep verschilt, zorgt zo dus voor verschillende activiteitenpatronen en voorkeuren voor voorzieningen. Uit een gemeentelijk onderzoek is gebleken dat de bewoners van de drie onderzoeksgebieden in grote mate georiënteerd zijn op de omliggende grote steden, zoals bijvoorbeeld Haarlem, Amsterdam en Leiden (Gemeente Haarlemmermeer, 2003). Met dit gegeven in het achterhoofd is in de enquête daarom gevraagd naar waar de mensen hun vrije tijd voornamelijk besteden. Hierbij heeft een flink aantal respondenten twee antwoorden gegeven. Het bovenste gedeelte van tabel 6.1 laat daarom zien wat het eerste antwoord van de respondenten op deze vraag was, en het onderste gedeelte toont de procentuele verdeling van het tweede antwoord.

Tabel 6.1: Overzicht van waar de respondenten hun vrije tijd besteden.

Wijk *	Thuis	In de wijk	In de gemeente	Buiten de gemeente	Totaal	Totaal %
Lisserbroek	68%	9%	9%	14%	126	100%
Pax	51%	5%	32%	13%	156	100%
Toolenburg	53%	3%	35%	9%	144	100%
Totaal	57%	5%	26%	12%	426	100%
* 1^e antwoord: Cramer's V is 0,193 en significantieniveau 0,000. Significante samenhang.						
Wijk	Thuis	In de wijk	In de gemeente	Buiten de gemeente	Totaal	Totaal %
Lisserbroek	-	16%	10%	74%	31	100%
Pax	-	22%	28%	50%	36	100%
Toolenburg	-	8%	34%	58%	36	100%
Totaal	-	16%	24%	60%	103	100%
2^e antwoord: Cramer's V is 0,197 en significantieniveau 0,091. Geen significante samenhang.						

Bron: Schriftelijke enquêtes sociaal-culturele accommodaties, 2009.

In eerste instantie antwoordt het merendeel van de respondenten met ‘In en om het huis’, wat in deze tabel vertaald is met ‘Thuis’. Onder de respondenten die een tweede antwoord geven, wordt ‘Buiten de gemeente’ relatief het meest genoemd. De categorie ‘In de wijk’ wordt relatief het minst genoemd in beide antwoorden, wat aangeeft dat het merendeel van de respondenten in hun vrije tijd blijkbaar niet zo gefocust is op lokale voorzieningen in de directe omgeving, en dus ook niet op wijkgebouwen of dorpshuizen.

Wat verder opvallend is in tabel 6.1, is dat de respondenten uit Lisserbroek relatief het meest georiënteerd lijken te zijn op voorzieningen en plaatsen buiten de gemeente. Zij geven deze categorie relatief het meeste aan bij de vraag over vrijetijdsbesteding. Nu zullen deze respondenten door het schaalvergrotingsproces voor veel voorzieningen buiten het dorp moeten reizen, dus worden zij hier min of meer toe gedwongen. De respondenten uit Pax en Toolenburg blijven relatief vaak binnen de gemeente. Dit werd ook aanvankelijk verwacht, omdat de respondenten uit deze gebieden wat ouder zijn en relatief vaak geboren en getogen Haarlemmermeerder.

In tabel 5.5, paragraaf 5.3, werd duidelijk dat in Pax en Toolenburg relatief veel respondenten wekelijks het wijkgebouw bezochten. Dit in tegenstelling tot de respondenten uit Lisserbroek, waarbij meer dan de helft van de respondenten er hooguit één keer per jaar komt. Zo kan aan de hand van de ruimtelijke oriëntatie dus worden gesteld: hoe groter de oriëntatie op de eigen gemeente of wijk/kern, hoe frequenter men het wijkgebouw lijkt te bezoeken.

De vrijetijdsbesteding wordt echter niet volledig door het voorzieningengebruik bepaald. Ook voor de ontspanning en het ontmoeten van familieleden of vrienden/kennissen verplaatst men zich buiten de eigen wijk of kern. Om te kijken in hoeverre de woonplaats van familieleden en vrienden/kennissen bepalend kunnen zijn voor de ruimtelijke oriëntatie, en dus de behoefte aan lokale voorzieningen, is daarom ook naar deze gegevens gevraagd. Tabel 6.2 en 6.3 laten het resultaat van deze enquêtevraag zien.

Tabel 6.2: Overzicht van waar de familieleden van de respondenten voornamelijk wonen.

Wijk	In dezelfde woonplaats	Elders in de gemeente	Buiten de gemeente	Totaal	Totaal
Lisserbroek	16%	16%	68%	126	100%
Pax	26%	10%	64%	156	100%
Toolenburg	27%	14%	59%	144	100%
Totaal	23%	13%	64%	426	100%

Cramer's V is 0,091 en significantieniveau 0,133. Geen significante samenhang.

Bron: Schriftelijke enquêtes sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Tabel 6.3: Overzicht van waar de vrienden/kennissen van de respondenten voornamelijk wonen.

Wijk	In dezelfde woonplaats	Elders in de gemeente	Buiten de gemeente	Totaal	Totaal
Lisserbroek	26%	13%	61%	126	100%
Pax	39%	13%	48%	156	100%
Toolenburg	39%	15%	46%	144	100%
Totaal	35%	14%	51%	426	100%

Cramer's V is 0,099 en significantieniveau 0,080. Geen significante samenhang.

Bron: Schriftelijke enquêtes sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Aan de hand van tabel 6.2 kan worden gezegd dat men relatief vaak familieleden buiten de gemeente heeft wonen. Met name de respondenten uit Lisserbroek geven dit relatief veel aan. In Pax en Toolenburg geeft ook een aanzienlijk deel van de respondenten aan dat hun familieleden buiten de gemeente wonen, echter een kwart van de respondenten uit deze gebieden laat weten dat de familie juist in dezelfde woonplaats woonachtig is. Als wordt

gekeken naar de woonplaats van vrienden en kennissen, zichtbaar in tabel 6.3, dan wordt duidelijk dat die vaak ook woonachtig zijn buiten de gemeente. Echter, vergeleken met de woonplaats van familieleden wonen zij relatief vaker in dezelfde woonplaats. Men heeft vrienden en kennissen dus vaker dichtbij huis dan familieleden.

De woonplaats van familieleden, vrienden en kennissen verklaart dus voor een deel de ruimtelijke oriëntatie van de respondenten. In Lisserbroek is men duidelijk georiënteerd op plaatsen en voorzieningen buiten de gemeente; daar heeft men relatief vaak familieleden, vrienden en kennissen wonen. Voor de andere twee gebieden geldt dat men relatief vaak vrije tijd doorbrengt binnen de gemeente, waar ook de familie en vrienden woonachtig zijn. De behoefte aan lokale voorzieningen kan hierdoor ook worden beïnvloed. Naarmate men vaker buiten de gemeente komt om familieleden en vrienden te ontmoeten, zal het activiteitenpatroon zich naar een hoger schaalniveau verplaatsen. Hierdoor verliezen lokale voorzieningen aan betekenis. Blijft men binnen de eigen gemeente actief, dan zal men ook eerder behoefte ontwikkelen aan lokale voorzieningen, zo ook aan wijkgebouwen en dorpshuizen.

Een andere belangrijke factor die de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties sterk kan beïnvloeden, is de binding die men heeft met de buurtbewoners en de mate waarin deze buurtbewoners het wijkgebouw of dorpshuis bezoeken of erover praten. In paragraaf 2.1.3 werd beschreven dat bindingen tussen mensen steeds losser en vrijblijvender worden (Karsten en de Stigter Speksnijder, 2006). De voor- en nadelen worden tegen elkaar afgewogen voordat men daadwerkelijk bindingen aan gaat met anderen. Dit geldt ook voor de binding met voorzieningen. De vraag vanuit de bevolking naar lokale voorzieningen is hierdoor drastisch veranderd (Van Dam, de Groot en Verwest, 2006). Om te zien in hoeverre de binding met buurtbewoners van invloed is op de behoefte aan het wijkgebouw of dorpshuis, is in de schriftelijke enquête daarom ook gevraagd naar de mate van contact met buurtbewoners.

Tabel 6.4 maakt duidelijk in hoeverre de respondenten contact hebben met hun buurtbewoners. Hieruit blijkt dat de mate van buurtcontact nogal verdeeld is: 40% van de respondenten geeft aan oppervlakkig contact met de buurtbewoners te hebben, terwijl nog eens 40% aangeeft juist intensief contact met de buurtbewoners te hebben.

Tabel 6.4: Mate van contact met buurtbewoners.

Wijk	Ja, intensief	Ja, regelmatig	Ja, oppervlakkig	Geen contact	Totaal	Totaal
Lisserbroek	47%	18%	33%	2%	126	100%
Pax	38%	22%	39%	1%	156	100%
Toolenburg	33%	18%	47%	3%	144	100%
Totaal	40%	19%	40%	2%	426	100%

Cramer's V is 0,101 en significantieniveau is 0,189. Geen significante samenhang.

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Wat duidelijk wordt, is dat men in Lisserbroek relatief het meest intensief contact heeft met buurtbewoners. Aangezien het hier een kleine kern met relatief weinig inwoners betreft, was dit te verwachten. Ook laat de tabel zien dat oppervlakkig contact met de burens, evenals geen contact, relatief het vaakst in Toolenburg voor komt. Hoe nieuwer en stedelijker het gebied, hoe minder het buurtcontact, zo lijkt het. Ook de bekendheid met de wijkgebouwen is in dit gebied relatief weinig aanwezig. Deze bekendheid en het buurtcontact kunnen dus met elkaar samenhangen: hoe minder buurtcontact, hoe minder bekend men is met het wijkgebouw.

Aan de respondenten is ook gevraagd waarom men geen contact met de buurtbewoners zou hebben. Tabel 6.5 laat de resultaten van deze vraag zien. Het niet hebben van contact met buurtbewoners lijkt vooral een kwestie van behoefte te zijn: de meeste respondenten geven aan geen behoefte te hebben aan buurtcontact. De tweede reden die naar voren komt, is het tijdgebrek: men geeft aan geen tijd te hebben voor het contact leggen met buurtbewoners. Of men wil er liever geen tijd in steken, dat zou men er ook mee kunnen bedoelen.

Tabel 6.5: Reden voor geen contact met buurtbewoners.

Wijk	Geen behoefte	Geen interesse	Geen tijd	Geen reactie	Anders	Totaal	Totaal
Lisserbroek	55%	18%	9%	0%	18%	11	100%
Pax	25%	0%	33%	17%	25%	12	100%
Toolenburg	35%	6%	35%	18%	6%	17	100%
Totaal	37%	8%	27%	13%	15%	40	100%

Cramer's V is 0,347 en significantieniveau is 0,294. Geen significante samenhang.

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Andere redenen die respondenten hebben aangegeven om geen contact te hebben met de buurtbewoners, hebben vooral te maken met het ontbreken van een gelijkwaardige leefstijl of interesse. Zo geeft één respondent letterlijk als antwoord: “Het klikt niet qua interesse/leefstijl”. Wat door meerdere respondenten ook wordt aangegeven als reden, is dat er weinig gezinnen met kinderen van dezelfde leeftijd in de buurt wonen. Men mist hierdoor het contact onderling als ouders. De woonomgeving lijkt verder ook te kunnen bepalen of men wel of geen buurtcontact heeft. Zo geeft één respondent aan vrijstaand te wonen en dus nauwelijks burens te hebben, en woont een ander aan een galerij waar nauwelijks contact met burens ontstaat.

Dit kan voor sommige respondenten betekenen dat de binding met de buurt en de buurtbewoners nauwelijks aanwezig is, en dat de focus op voorzieningen op een hoger schaalniveau komt te liggen. Het wijkgebouw of dorps huis waar men vlakbij woont, is op die manier geen onderdeel van het eigen activiteitenpatroon en door het gebrek aan contact in de buurt heeft men nauwelijks bekenden die hier wel komen. Zo wordt opnieuw duidelijk dat het onderdeel zijn van een bepaald sociaal netwerk vaak van invloed is op iemands activiteitenpatroon. Dit geldt ook voor sociaal-culturele accommodaties; men zal hier relatief sneller gebruik van maken als bekenden hier ook komen.

In dit licht is er aan de niet-gebruikers gevraagd of men bekenden heeft, in dit geval burens of vrienden, die het wijkgebouw of dorps huis bezoeken. Tabel 6.6 laat zien hoe de niet-gebruikers op deze vraag hebben geantwoord.

Tabel 6.6: Of men burens of vrienden heeft die in het wijkgebouw/dorps huis komen.

Wijk *	Ja	Nee	Weet ik niet	Totaal	Totaal
Lisserbroek	39%	17%	44%	23	100%
Pax	14%	20%	66%	77	100%
Toolenburg	12%	19%	69%	65	100%
Totaal	17%	19%	64%	165	100%

Cramer's V is 0,171 en significantieniveau 0,046. * Significante samenhang.

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

De verdeling van de percentages in deze tabel zijn vergelijkbaar met de tabel over het contact met buurtbewoners: in Lisserbroek zijn relatief veel respondenten die burens of vrienden hebben die in dorps huis De Meerkoet komen, in het stedelijk gebied is dit aanzienlijk minder.

Vooral in Toolenburg is het aantal respondenten dat niet weet of buren of vrienden in het wijkgebouw komen relatief hoog. Dit hangt ook samen met het uitblijven van buurtcontact in die wijk. Nu blijkt dus dat hoe nieuwer en stedelijker het gebied, hoe minder het buurtcontact, hoe minder de bekendheid met sociaal-culturele accommodaties en hoe minder vaak men buren of vrienden heeft die er wel komen.

Tabel 6.7 laat vervolgens zien in hoeverre er over het wijkgebouw of dorps huis wordt gesproken in de omgeving. Het blijkt dat er bijna niet negatief wordt gesproken over het wijkgebouw of dorps huis in de onderzoeksgebieden. In Lisserbroek zijn relatief veel respondenten die aangeven vooral positieve verhalen over het dorps huis te horen. In Toolenburg is dit percentage aanzienlijk lager. Daar geven relatief de meeste respondenten aan nooit wat over de sociaal-culturele accommodaties te horen in hun omgeving. Voor sommige respondenten is dit een reden om de accommodatie ook niet te bezoeken: 4% van de respondenten geeft dit aan. Het merendeel zegt echter dat dit hun keuze niet beïnvloed: 64%.

Tabel 6.7: Mate van spreken over de accommodaties in de directe omgeving.

Wijk *	Ja, positief	Ja, negatief	Nee	Totaal	Totaal
Lisserbroek	39%	0%	61%	23	100%
Pax	16%	1%	83%	77	100%
Toolenburg	8%	0%	92%	64	100%
Totaal	16%	1%	83%	164	100%

Cramer's V is 0,204 en significantieniveau 0,009. * Significante samenhang.

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Al met al wordt duidelijk dat de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties door verschillende factoren kan worden beïnvloed. In hoofdstuk vijf zijn de persoonlijke factoren al aan bod gekomen en werd er een vergelijking gemaakt tussen de mensen die hier geen behoefte aan hadden (niet-gebruikers) en de mensen die dit wel hadden (gebruikers). Uit voorgaande paragraaf blijken ook de ruimtelijke oriëntatie, de binding met de buurtbewoners en het onderdeel zijn van een sociaal netwerk bepalende factoren te zijn. Deze variabelen lijken ook sterk met elkaar in verband te staan: hoe groter de ruimtelijke oriëntatie, doordat men daar voorzieningen gebruikt, vrienden of familie heeft wonen of daar de vrije tijd doorbrengt, hoe minder behoefte men lijkt te hebben aan het wijkgebouw of dorps huis. En naarmate men minder binding heeft met de buurtbewoners, zal men ook minder snel bekenden hebben die in het wijkgebouw of dorps huis komen en hoort men minder snel verhalen over dit type voorziening in de omgeving. De onbekendheid met het wijkgebouw of dorps huis blijft daardoor bestaan en het gebruik zal niet of nauwelijks toenemen.

6.1.2 Interactie tussen behoefte en gebruik

In verschillende opzichten heeft men meer ruimte gekregen om het leven naar eigen keus in te richten. Dit heeft een grote invloed op het (lokale) voorzieningengebruik en de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties (Breedveld en van den Broek, 2003). Voorgaande paragraaf maakte duidelijk dat deze behoefte door verschillende factoren wordt beïnvloed. Het conceptueel model in paragraaf 2.3 maakte dit ook al duidelijk. De begrippen ‘gebruik’ en ‘behoefte’ staan daar met een wederkerige pijl aan elkaar verbonden, wat duidt op samenhang. Hierbij spelen zowel de persoonlijke achtergrond, de woonplaats en bindingen van mensen, als het aanbod van voorzieningen en activiteiten en de ruimtelijke oriëntatie een belangrijke rol (Molenaar, 1998, p. 70-71).

Deze variabelen vormen samen de behoefte aan (lokale) voorzieningen, en hebben op die manier ook invloed op het gebruikspatroon. Zo verandert de behoefte aan voorzieningen in de

loop der tijd, bijvoorbeeld wanneer men een nieuwe levensfase ingaat, wanneer men ouder wordt, wanneer men gaat verhuizen, wanneer men onderdeel wordt van een nieuw netwerk, wanneer het aanbod in de omgeving verandert, etc. (Gemeente Haarlemmermeer, 2002b, p. 7). Het gebruikspatroon verandert hierin mee. Zo kunnen de mensen die reeds gebruik maken van een wijkgebouw of dorpshuis bijvoorbeeld een andere behoefte ontwikkelen, waardoor zij voor andere activiteiten zullen kiezen of waardoor zij de accommodatie vaker of minder vaak zullen bezoeken. Het kan echter ook voorkomen dat de niet-gebruikers een andere behoefte ontwikkelen, bijvoorbeeld doordat zij werkloos raken of ouder worden, waardoor zij uiteindelijk wel behoefte krijgen aan een sociaal-culturele accommodatie.

Zo wordt duidelijk dat er sterke interactie is tussen de behoefte van mensen en het gebruikspatroon dat zij laten zien. De grote groep niet-gebruikers die in dit onderzoek naar voren komt, hoeft dus niet altijd een groep niet-gebruikers te blijven.

6.2 Tevredenheid met de sociaal-culturele accommodaties

Behalve het gebruik van en de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties, is in dit onderzoek ook aandacht besteed aan de tevredenheid met deze accommodaties en de daar aangeboden activiteiten. Omdat er vanuit de gemeente en vanuit de accommodaties nog geen onderzoek naar de ‘klanttevredenheid’ is uitgevoerd, is dit aspect in de enquête verwerkt. Op die manier kan een eerste inzicht worden verschaft over in hoeverre men tevreden is met de accommodaties en de daar aangeboden activiteiten en faciliteiten. Ook aan de niet-gebruikers zijn vragen gesteld over het wijkgebouw en de activiteiten. Niet alle respondenten uit die groep hebben deze vragen echter kunnen beantwoorden, omdat zij relatief vaak onbekend zijn met dit type voorziening. Toch is er ook uit deze groep een eerste beeld gekomen over hoe men tegen wijkgebouwen en dorpshuizen en sociaal-culturele activiteiten aankijkt, ondanks dat men er niet komt.

In de enquête staan vier vragen over de tevredenheid: vraag 20 en 21 voor de gebruikers en vraag 30 en 31 voor de niet-gebruikers, zie Bijlage 3 voor de enquête. In elk van deze vragen staat een blok met stellingen. Eén van de twee vragen voor beide groepen betreft een blok met stellingen over de accommodatie zelf, bijvoorbeeld:

- De accommodatie heeft een belangrijke functie voor mijn huishouden.
- De accommodatie heeft een slecht imago.
- Ik vind de accommodatie onmisbaar voor mijn wijk/dorp.
- Ik zou het erg vinden als de accommodatie zou sluiten.
- Ik besteed mijn vrije tijd liever ergens anders.

De andere vraag bevat een blok met stellingen over het activiteitenaanbod, bijvoorbeeld:

- De accommodatie legt teveel nadruk op bepaalde doelgroepen.
- De accommodatie zou meer (nieuwe) activiteiten moeten aanbieden.
- Het activiteitenaanbod wordt goed gecommuniceerd naar de wijk/het dorp.
- Bewoners zouden meer invloed moeten krijgen op het activiteitenaanbod.
- Sociaal-culturele activiteiten in een wijkgebouw/dorpshuis zijn onnodig.

Per stelling zijn er vijf antwoordcategorieën geformuleerd. Deze variëren van ‘helemaal mee oneens’ tot ‘helemaal mee eens’, met als tussencategorie ‘weet niet/neutral’. Aan deze antwoorden zijn scores van -2 tot 2 toegekend. Daarbij staat -2 voor het meest negatieve antwoord en 2 voor het meest positieve. Hierbij is uiteraard rekening gehouden met de positieve en negatieve vraagstelling, die werd afgewisseld in de verschillende stellingen. Deze scores konden vervolgens zonder problemen bij elkaar worden opgeteld, zodat er per stelling

een overzichtelijke totaalscore ontstaat. Op die manier is bekeken hoe de respondenten uiteindelijk hebben gescoord op ieder blok met stellingen; tevreden/positief of ontevreden/negatief. De volgende twee subparagrafen zullen beschrijven hoe de scores eruit zien.

6.2.1 Waardering van de accommodaties

Om te kunnen beschrijven hoe men de vier accommodaties in de drie onderzoeksgebieden waardeert, zijn er dus een aantal stellingen geformuleerd die de mening over dit onderwerp moeten scherp stellen. De voorgaande paragraaf liet al een aantal van deze stellingen zien. Hierbij is aan de gebruikers vooral gevraagd naar de tevredenheid met het beheer en onderhoud, de bereikbaarheid en de ruimte. De niet-gebruikers hebben met hun stellingen duidelijk kunnen maken in hoeverre zij de sociaal-culturele accommodaties een belangrijke voorziening vinden. Door het uitvoeren van een eenzijdige T-toets in SPSS, is tabel 6.8 tot stand gekomen. Bij deze toets is berekend hoe de gemiddelden van de scores van de vier blokken met stellingen variëren.

Tabel 6.8: Overzicht van de variabelen rondom de waardering van en behoefte aan wijkgebouw/dorpshuis.

Gebruikers	Minimum	Maximum	Gemiddelde	95% varieert tussen de waarden
Waardering wijkgebouw	-10	18	7,4	6,7 tot 8,1
Waardering activiteitenaanbod	-6	10	1,9	1,6 tot 2,2
Niet-gebruikers				
Waardering wijkgebouw	-9	14	0,15	0,5- tot 0,8
Waardering activiteitenaanbod	-7	12	0,006	0,42- tot 0,43

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Het minimum en maximum geeft aan wat de maximaal behaalde negatieve en positieve scores van de respondenten zijn. Een aantal respondenten heeft bijna alle stellingen met ‘helemaal mee oneens’ of ‘helemaal mee eens’ beantwoord, en komt daardoor uit op een extreme score van bijvoorbeeld -10 of 18. Het gemiddelde geeft aan wat de respondenten samen gemiddeld hebben geantwoord. Zo wordt duidelijk dat de gebruikers een relatief hoge waardering voor het wijkgebouw hebben, terwijl de waardering voor het activiteitenaanbod aanzienlijk lager is. Ook wordt duidelijk dat de niet-gebruikers relatief veel stellingen met ‘weet niet/neutral’ hebben beantwoord. Dit was te verwachten, aangezien deze respondenten vaak onbekend zijn met de accommodaties en de daar aangeboden activiteiten.

De waardering voor de accommodaties wisselt nogal onder de gebruikers, zie Bijlage 4 voor een overzicht met de gemiddelde scores per stelling. Zo blijkt men de accommodatie niet heel belangrijk te vinden voor het huishouden en heeft men sterk de mening dat het wijkgebouw of dorpshuis een slecht imago heeft, maar zou men het wel erg vinden als de accommodatie zou sluiten. Dit geeft aan dat men de functie van de sociaal-culturele accommodatie wel waardeert en inziet dat het voor de wijk of kern als geheel een belangrijke voorziening is. Men is het er dan ook mee eens dat de accommodatie onmisbaar is voor de eigen wijk/kern.

De niet-gebruikers blijven, zoals eerder beschreven, vrij neutraal in hun beantwoording. Toch valt op dat men zich wél als doelgroep van het wijkgebouw of dorpshuis kan zien en dat men de vrije tijd niet per se liever ergens anders doorbrengt. Dit is opvallend, aangezien de niet-gebruikers niet in het wijkgebouw of dorpshuis komen. Zij hebben hier blijkbaar wel ideeën over. Het activiteitenaanbod kan hiervoor een verklarende factor zijn: men komt er niet omdat zij er geen aansprekende activiteiten vinden. Dit zou door verandering van het aanbod dus kunnen leiden tot een verandering voor deze groep respondenten; van niet-gebruik naar gebruik.

Wat de niet-gebruikers echter ook laten weten, is dat de sociaal-culturele accommodaties niet meer van deze tijd zijn. In tegenstelling tot de gebruikers vinden de niet-gebruikers het wijkgebouw of dorpshuis dus niet onmisbaar, en vinden zij het gemiddeld genomen ook niet erg als deze accommodatie zou sluiten. Dit geeft weer een ander beeld dan de alinea hiervoor beschreef. Blijkbaar is de groep niet-gebruikers qua mening erg verdeeld.

6.2.2 Waardering van het activiteitenaanbod

De waardering van het activiteitenaanbod laat een ander beeld zien dan de vorige subparagraaf schetste. Hierin zijn de antwoorden wat meer neutraal geformuleerd en kan eigenlijk niet worden gezegd of men positief of negatief is, op enkele uitzonderingen na. Zo geldt voor de gebruikers dat men positief heeft geantwoord op de stelling ‘ik weet niet welke activiteiten de accommodatie aanbiedt’. Ook de gebruikers houden dus een zekere mate van onbekendheid met de accommodatie. Dit komt waarschijnlijk doordat zij er vaak voor één activiteit komen en zich verder niet verdiepen in de rest van het activiteitenaanbod. Ook geven de gebruikers aan dat de accommodatie inderdaad teveel nadruk lijkt te leggen op bepaalde doelgroepen, waardoor het activiteitenaanbod dus beperkt blijft.

De niet-gebruikers zijn het vooral eens met de stelling ‘sociaal-culturele activiteiten in een wijkgebouw/dorpshuis zijn onnodig’. Het antwoord op deze stelling is het meest positief van het hele blok. Een andere stelling die er tussenuit springt, gaat niet zozeer over het activiteitenaanbod maar over het trekken van nieuwe mensen. De niet-gebruikers zijn het oneens met de stelling dat de accommodatie voldoende doet om nieuwe mensen te trekken. Dit geeft aan dat men vindt dat de accommodaties actiever moeten communiceren of in ieder geval meer moeite moet doen om ook nieuwe en onbekende mensen te bereiken. In de enquête is aan de niet-gebruikers ook de vraag gesteld of het wijkgebouw/dorpshuis mensen zoals zij meer moeten betrekken bij de accommodatie. Tabel 6.9 laat zien hoe men hier op heeft geantwoord. Er lijkt dus wel een wens onder sommige niet-gebruikers te zijn om alsnog bij de accommodatie te worden betrokken, aangezien 61% van de respondenten met ‘ja’ antwoordde. De resultaten per gebied liggen ook bij deze vraag dicht bij elkaar.

Tabel 6.9: Aantal respondenten dat vindt dat de accommodaties mensen meer zouden moeten betrekken.

Wijk	Ja	Nee	Totaal	Totaal %
Lisserbroek	57%	43%	7	100%
Pax	64%	36%	56	100%
Toolenburg	58%	42%	50	100%
Totaal %	61%	39%	113	100%

Cramer's V is 0,066 en significantieniveau 0,784. Geen significante samenhang.

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

6.2.3 Gemis van activiteiten of faciliteiten

Om de tevredenheid met sociaal-culturele accommodaties te toetsen, is verder nog gevraagd aan de gebruikers of zij bepaalde activiteiten en/of faciliteiten missen in het wijkgebouw of dorpshuis dat zij bezoeken. In tabel 6.10 wordt duidelijk hoeveel respondenten er per gebied positief hebben geantwoord op deze vraag. De tabel maakt duidelijk dat onder de gebruikers in Pax 29% van de mensen iets mist in wijkgebouw De Boerderij. Onder de gebruikers in Toolenburg is dit iets lager; iets meer dan een kwart van de respondenten geeft aan dat zij een activiteit of faciliteit missen. In Lisserbroek is dit nog iets minder. De verschillen tussen de drie gebieden lopen dus niet erg uiteen.

De respondenten geven vooral aan bepaalde activiteiten te missen. In alle onderzoeksgebieden wordt aangegeven dat er meer activiteiten voor kinderen of jongeren moeten worden

aangeboden. Ook is er veel vraag naar activiteiten voor ouderen die in de avond plaatsvinden. Vooral door werkende ouderen wordt dit als een kans gezien. Ook activiteiten als cursussen (koken, dansen, taal, etc.), sport voor ouderen en disco's of feesten worden vaak gemist in de sociaal-culturele accommodaties in de drie onderzoeksgebieden. Een aantal gebruikers van wijkgebouw De Boerderij vindt het een gemis dat de biertap en frituur daar niet langer aanwezig zijn.

Tabel 6.10: Aantal gebruikers dat nog activiteiten of faciliteiten mist.

Wijk *	Ja	Nee	Totaal	Totaal
Lisserbroek	24%	76%	110	100%
Pax	29%	71%	53	100%
Toolenburg	26%	74%	51	100%
Totaal	26%	74%	214	100%

Cramer's V is 0,052 en significantieniveau 0,744. * Geen significante samenhang.

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties, 2009.

Zo worden er per accommodatie door verschillende gebruikers specifieke activiteiten en faciliteiten aangewezen die ontbreken. Echter, er wordt door sommige respondenten ook aandacht gevraagd voor het ontbreken van een pinautomaat, supermarkt, postkantoor, tandarts, dokter en/of apotheek. Met name de respondenten uit Lisserbroek en Pax vragen hier aandacht voor.

6.2.4 Opmerkingen van de respondenten

Aan het einde van de schriftelijke enquête is aan alle respondenten gevraagd om eventuele op- of aanmerkingen te noteren ten aanzien van het onderwerp of de enquête zelf. Een overzicht van de belangrijkste opmerkingen die door de respondenten zijn genoteerd, is in Bijlage 5 opgenomen. Veel opmerkingen zijn algemeen. Zo geeft een aantal respondenten aan het een goed initiatief te vinden dat er onderzoek wordt gedaan naar het gebruik van en de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties, en wil één persoon zelfs op de hoogte worden gehouden van het vervolg hiervan. Andere respondenten grijpen de gelegenheid aan om via deze enquête de gemeente aan te spreken of hun beklag te doen over andere voorzieningen. Zo zijn er niet voldoende hondenuitlaatplaatsen, zijn er onvoldoende speeltoestellen in een bepaalde straat en wenst men een supermarkt en postkantoor in Lisserbroek. Een aantal respondenten geeft aan ook andere ontmoetingsplaatsen, zoals bijvoorbeeld speeltuintjes of winkels, belangrijk te vinden voor de sociale cohesie en leefbaarheid in een wijk. “Als deze worden opgeknapt”, zo stelt één respondent, “dan zijn de buurthuizen niet meer nodig omdat de leefbaarheid vanzelf verbetert”.

Gelukkig zijn er ook respondenten geweest die wat hebben opgeschreven over het wijkgebouw of dorpshuis dat zij bezoeken, of waarvan zij juist wegblijven. Tabel 6.11 geeft de belangrijkste opmerkingen weer aan de hand van een indeling op onderwerp. Hier blijkt het imago van het wijkgebouw of dorpshuis nog niet onder alle respondenten positief te zijn. Sommigen zien het als een voorziening met een stoffig imago, dat vooral is bedoeld voor ouderen, en maken er daarom zelf geen gebruik van. Een ander komt juist wel in het dorpshuis en geeft aan dat het een gezellig en goed imago heeft. De meningen van gebruikers en niet-gebruikers lopen dus sterk uiteen. Sommige mensen hebben er duidelijk geen behoefte aan om een wijkgebouw of dorpshuis te bezoeken. Onder het kopje ‘Behoefte’ wordt echter wel zichtbaar dat een aantal van hen wel verwacht in een later stadium, in een andere levensfase, wél van deze voorziening gebruik te gaan maken. Ook deze respondenten geven dus indirect aan dat het wijkgebouw of dorpshuis vooral voor ouderen en gepensioneerden, geschikt is.

Tabel 6.11: Opmerkingen die respondenten aan het einde van de enquête gaven.

<p>Imago van sociaal-culturele accommodaties:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Beeld van dorpshuis dat het voor 60-plussers is, dus stoffig imago. 2) Ziet wijkgebouw als toevallige ruimte waar men een activiteit doet en niet als gebouw vanuit de wijk. 3) Dorpshuis heeft gezellig en goed imago als centrum bij huttenbouw, Koninginnedag en kerstmarkt. <p>Behoeftte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Meneer en zijn vrouw hebben nu nog geen behoefte aan activiteiten in een wijkgebouw, misschien wel als ze wat ouder zijn. 2) Misschien bij beperkt worden in bewegingsvrijheid meer interesse in buurtcentrum. 3) Nog weinig vrije tijd ivm werk, maar met 4 jaar klaar. Dan zou ontmoetingsplek leuk zijn. <p>Communicatie sociaal-culturele accommodaties:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Er zou meer informatie via folders of huis-aan-huis bladen moeten komen over dorpshuis en aangeboden activiteiten 2) Krant van Dorpshuis de Meerkoet wordt niet bezorgd in nieuwbouwwijk. 3) Wijkgebouw handelt passief bij het aantrekken van nieuwe mensen, doelloos dus. Er moet een plan komen! <p>Activiteitsaanbod:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Er moet iets voor de opgroeiende jeugd komen vanaf 12/13 jaar. Vang ze op zodat ze geen rare dingen gaan doen! 2) Jammer dat er voor bepaalde leeftijdsgroepen (15-18) niets is: zij vernielen nu vaak bushokjes of doen andere irritante dingen. 3) Ziet graag meer activiteiten voor 50-plussers in de avonduren en op zaterdag. Nu gaat mevrouw hiervoor naar Haarlem.
--

Bron: Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties 2009.

Volgens een aantal respondenten moeten de accommodaties beter communiceren. Men moet met een plan komen of moet in ieder geval meer aandacht besteden aan de communicatie van het aanbod naar de wijk toe, bijvoorbeeld door middel van het verspreiden van een krantje (ook in de nieuwbouwwijken) of het zetten van advertenties in huis-aan-huisbladen. Wellicht dat het actiever communiceren van het aanbod een nieuwe groep gebruikers kan trekken: de mensen die uit onbekendheid bij de voorziening wegblijven. Het activiteitsaanbod kan volgens sommigen beter worden gecommuniceerd. Zo zouden er meer activiteiten voor jongeren, allochtonen en werkende ouderen moeten komen.

6.3 Conclusie

De onderzoeksvragen die in dit hoofdstuk centraal stonden, luiden:

- In hoeverre heeft men behoefte aan lokale voorzieningen? Verschilt deze behoefte per onderzoeksgebied?
- Hoe tevreden is men met de lokale sociaal-culturele accommodaties en de daar aangeboden activiteiten? Verschilt deze tevredenheid per onderzoeksgebied?

De eerste deelvraag is aan bod gekomen in paragraaf 6.1. Daar werd duidelijk dat door veranderingen in de maatschappij, de behoefte aan lokale voorzieningen, en dus ook sociaal-culturele accommodaties en activiteiten is veranderd. Aan de hand van beschrijvingen van de ruimtelijke oriëntatie, woonplaats van familie en vrienden en binding met buurtbewoners, werd duidelijk dat hoe groter de ruimtelijke oriëntatie is, doordat men daar voorzieningen gebruikt, vrienden of familie heeft wonen of daar de vrije tijd doorbrengt, hoe minder men behoefte lijkt te hebben aan het wijkgebouw of dorpshuis. Ook werd duidelijk dat als men minder contact of binding heeft met de buurtbewoners, men minder snel bekenden zal hebben die de sociaal-culturele accommodatie bezoeken en minder snel verhalen hoort over deze accommodatie. Hierdoor blijft de onbekendheid met het wijkgebouw of dorpshuis bestaan en zal het gebruik onder deze mensen niet of nauwelijks toenemen.

In paragraaf 3.2 werd al duidelijk dat vroeger vooral de samenlevingsopbouw in de sociaal-culturele accommodaties centraal stond, terwijl nu het wijkleven belangrijk wordt geacht. Sociaal-culturele accommodaties worden daarom tegenwoordig gezien als ontmoetingsplekken voor omwonenden, waar verschillende functies en activiteiten bijeen komen. Tegenwoordig wordt er echter steeds minder gebruik gemaakt van de sociaal-

culturele accommodaties (Reijndorp 1998; Gemeente Haarlemmermeer 2007b). De maatschappij is dus veranderd en de wijkcentra kunnen hun functie als ontmoetingsplek niet goed meer uitoefenen. Men is steeds meer gefocust op voorzieningen buiten de eigen wijk of kern en het combineren van voorzieningen wordt daarbij als belangrijk gezien. Zo is de behoefte aan lokale voorzieningen afgenomen ten gunste van vaak grotere voorzieningen op een hoger schaalniveau.

De behoefte aan voorzieningen verschilt echter wel per bevolkingsgroep, en deze verandert ook in de loop der tijd. Dit heeft vaak te maken met de overgang naar een andere levensfase, bijvoorbeeld: men wordt ouder, krijgt kinderen, stopt met werken, is verhuisd, etc. Zo is het peilen van de behoefte aan voorzieningen in dit onderzoek geen vast gegeven, maar slechts een momentopname. Een jong gezin uit Toolenburg dat nu zegt geen behoefte te hebben aan het wijkgebouw, kan over een aantal jaren opeens wel actief betrokken raken bij deze voorziening doordat zij er bijvoorbeeld activiteiten voor de kinderen treffen. De behoefte, en de verdeling tussen gebruikers en niet-gebruikers, zou er in een vervolgonderzoek dus ook heel anders uit kunnen zien.

Over de tevredenheid met de lokale sociaal-culturele accommodaties en de daar aangeboden activiteiten, die vooral in paragraaf 6.2 aan bod kwam, kan worden gezegd dat de gebruikers niet geheel positief zijn over de accommodaties zelf. Ze vinden de accommodatie vaak onmisbaar voor de eigen wijk/kern en zouden het erg vinden als deze zou sluiten. Echter, men vindt de accommodatie niet belangrijk voor het eigen huishouden en vindt het wijkgebouw of dorps huis vaak een slecht imago hebben. De niet-gebruikers vinden de accommodaties niet meer van deze tijd, en zouden het dan ook niet erg vinden als deze zouden sluiten. Toch lijken zij zichzelf wel als doelgroep te kunnen zien, maar waarschijnlijk spreekt het aanbod van activiteiten hen niet voldoende aan om er ook te komen.

De tevredenheid met het activiteiten aanbod is wat minder positief gebleken. Zo blijken de gebruikers toch een zekere mate van onbekendheid te houden met het activiteiten aanbod. Ook vindt deze groep dat er soms teveel gefocust wordt op bepaalde doelgroepen. Hiermee kan de accommodatie potentiële gebruikers dus indirect weren. De niet-gebruikers lijken het aanbod van sociaal-culturele activiteiten in de wijk onnodig te vinden. Ook geeft deze groep aan dat de accommodaties onvoldoende doen om nieuwe mensen te trekken. Zo vindt een aanzienlijk deel van de niet-gebruikers dat ze meer betrokken moeten worden door de accommodaties.

Een andere vraag die is gesteld om de tevredenheid met de accommodatie en activiteiten te toetsen, ging over het eventuele gemis van activiteiten en/of faciliteiten. Hieruit bleek dat ongeveer een kwart van de respondenten iets mist: vooral activiteiten voor jongeren, allochtonen en werkende ouderen. Verder bleek men in De Boerderij de horecavoorziening te missen: de biertap en de frituur. Hier kwam een aantal respondenten in de opmerkingenbox aan het einde van de enquête nog op terug. Daar werd ook door een aantal mensen aangegeven dat de wijkgebouwen beter moeten communiceren met de wijk: 'ze moeten met een plan komen'. Tevens werd uit deze opmerkingen duidelijk dat een aantal mensen het wijkgebouw of dorps huis ziet als een voorziening met een stoffig imago, dat vooral is bedoeld voor ouderen. Een aantal mensen denkt er daarom in een latere levensfase wel gebruik van te gaan maken: als men gepensioneerd is of lichamelijk beperkter wordt. Verder lijken er geen grote verschillen tussen de drie onderzoeksgebieden te zijn ten aanzien van de tevredenheid.

7. Conclusies en aanbevelingen

Dit laatste hoofdstuk zal de belangrijkste punten uit de voorgaande hoofdstukken nogmaals behandelen en trekt op basis daarvan conclusies ten aanzien van het aanbod en gebruik van en de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties. Eerst zal kort worden besproken hoe het onderzoek is opgezet. Vervolgens wordt er aandacht besteed aan het aanbod van de accommodaties en activiteiten. Sluit deze goed aan bij de vraag vanuit de lokale bevolking? Ook de bekendheid van de respondenten met de accommodaties zal hier aan bod komen. Daarna zal worden beschreven in hoeverre het gebruik van sociaal-culturele accommodaties belangrijk is, en hoe de niet-gebruikers hierin moeten worden benaderd. Tevens zal er worden gekeken naar de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties. Hoe sterk is deze aanwezig en is dit per gebied verschillend? Ten slotte zullen er aanbevelingen worden gedaan, die aangeven hoe het beleid ten aanzien van de sociaal-culturele accommodaties de uitkomsten van dit onderzoek zou moeten gebruiken, en waar eventueel vervolgonderzoek rekening mee dient te houden.

De onderzoeksvraag die in dit hoofdstuk centraal staat, luidt:

- Welke conclusies kunnen er naar aanleiding van dit onderzoek worden getrokken ten aanzien van het beleid rondom de sociaal-culturele accommodaties?

7.1 Opzet van het onderzoek

Voordat ook deze laatste onderzoeksvraag zal worden beantwoord, zal eerst nog eens kort worden uitgelegd hoe het onderzoek dat tot deze scriptie heeft geleid, is opgezet.

Naar aanleiding van een gemeentelijk onderzoek naar de efficiëntie en effectiviteit van de huidige sociaal-culturele accommodaties, is besloten om verder te kijken dan alleen naar beheer, onderhoud en exploitatie. Het was nodig om onderzoek te doen naar de mensen voor wie de accommodaties zijn neergezet: de gebruikers, maar ook de niet-gebruikers. Omdat de gemeente Haarlemmermeer een gevarieerd karakter heeft, is besloten om dit onderzoek in drie verschillende gebiedstypes te doen: nieuw stedelijk, oud stedelijk en een kleine kern. Dit is zo gekozen, omdat werd verwacht dat deze gebieden verschillende resultaten zouden laten zien. Op deze manier is de keuze voor de wijken Toolenburg en Pax in Hoofddorp en de kleine kern Lisserbroek tot stand gekomen.

Er is vervolgens een schriftelijke enquête gemaakt (zie Bijlage 3). Door middel van een steekproef uit de gemeentelijke basisadministratie zijn er per onderzoeksgebied 500 huishoudens van 18 jaar of ouder geselecteerd. Hier zijn de schriftelijke enquêtes naartoe verstuurd. Vervolgens zijn er ook nog eens 65 enquêtes bij de vier betreffende accommodaties uitgedeeld, om het aantal gebruikers in dit onderzoek te waarborgen. Met deze verschillende manieren van verzending en uitdelen is later geen rekening gehouden bij het invoeren van de enquêtes: alle resultaten zijn uiteindelijk bij elkaar gekomen.

Aan de hand van de resultaten van de schriftelijke enquêtes, zijn vervolgens analyses gemaakt voor wat betreft het gebruik van de sociaal-culturele accommodaties, de behoefte aan en de waardering voor dit type voorziening. Ook het aanbod van accommodaties en activiteiten is per onderzoeksgebied geanalyseerd. Dit is gedaan aan de hand van gemeentelijke gegevens en informatie van de vier onderzochte accommodaties. De volgende paragraaf zal dieper ingaan op de uitkomsten van deze analyse.

7.2 Aanbod van en bekendheid met de accommodaties en activiteiten

In dit onderzoek is bekeken in hoeverre het aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten verschilt tussen de drie onderzoeksgebieden. De verwachting was dat er een duidelijk verschil in aanbod zou zijn, omdat er onder de inwoners van de drie onderzoeksgebieden verschillende gebruikspatronen en voorkeuren bestaan. Door leefstijlverschillen tussen gebieden en verschillen in samenstelling van de bevolking, zou ook het aanbod van accommodaties en activiteiten per gebied anders kunnen zijn. De analyses van de schriftelijke enquête hebben dit bevestigd.

Aanbod

Het aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten toont per onderzoeksgebied duidelijke verschillen. Vooral het aantal activiteiten dat wordt aangeboden en de functies en doelgroepen van deze activiteiten laten verschillende patronen zien. Zo worden er in Pax veel activiteiten op het gebied van ontwikkeling en ontplooiing aangeboden, terwijl in Toolenburg de ontmoeting en ontspanning prioriteit lijkt te hebben. Als wordt gekeken naar de doelgroep, dan blijkt deze in Lisserbroek het breedst te zijn: de activiteiten worden voornamelijk voor het hele dorp georganiseerd en het dorpshuis wordt op die manier duidelijk als samenbindend element voor de hele gemeenschap gebruikt. Het activiteitenaanbod is hier dan ook het grootst.

Ook in Pax is de doelgroep van de verschillende activiteiten vrij breed en is het aantal aangeboden activiteiten aanzienlijk. Dit terwijl in het jongste en meest stedelijke gebied Toolenburg twee accommodaties aanwezig zijn, waar slechts een beperkt activiteitenaanbod is, vooral voor senioren. De doelgroep is hier dus het kleinst, wat erop lijkt te duiden dat in nieuwere en meer stedelijke wijken het aanbod meer specifiek is toegespitst op slechts een deel van de wijkbewoners, omdat het draagvlak onder de overige wijkbewoners lijkt te ontbreken.

Het aanbod is op die manier per gebiedstype duidelijk anders en beïnvloedt de verschillende gebruikspatronen en behoeften, zoals ook zichtbaar werd in het conceptueel model in paragraaf 2.3. Het aanbod wordt echter wederzijds beïnvloed door deze patronen van gebruik en behoefte. Dit is ook nodig, omdat elk gebied wordt gekenmerkt door een bepaalde populatie met een specifieke, maar veranderlijke behoefte. In hoeverre het aanbod in de onderzoeksgebieden aansluit bij de behoefte van de bevolking, zal in paragraaf 7.4 aan de orde komen.

Bekendheid

De bekendheid met de sociaal-culturele accommodaties is nog niet optimaal. Gezien de teruglopende bezoekpercentages werd verwacht dat een aanzienlijk aantal respondenten niet bekend is met het wijkgebouw of dorpshuis in hun omgeving. Ook dit is door de resultaten van de respondenten bevestigd: een groot deel van de respondenten weet totaal niet van het bestaan van het wijkgebouw of dorpshuis af. De analyses van de vragen over de bekendheid met dit type voorziening, hebben duidelijk gemaakt dat in Toolenburg, het jongste en meest stedelijke gebied, de onbekendheid het grootst is. In oudere gebieden als Pax en Lisserbroek, waar mensen relatief lang op hun huidige adres wonen, is men vaak wél bekend met het aanbod van accommodaties en de daar aangeboden activiteiten. De stedelijkheid en woonduur zijn dus van grote invloed op de bekendheid.

Ook een aantal persoonlijke kenmerken is bepalend voor de bekendheid met het wijkgebouw of dorpshuis. Zo blijkt er vooral onder mensen met een baan voor meer dan twaalf uur per

week, mensen die relatief kort op het huidige adres wonen, mensen die hoger opgeleid zijn en mensen die getrouwd en/of samenwonend zijn met kinderen, een grote onbekendheid te zijn met het wijkgebouw of dorps huis. Tevens blijken de mensen die onbekend zijn met de accommodaties gemiddeld negen jaar jonger te zijn dan de mensen die wel bekend zijn. Het is dus sterk afhankelijk van de levensfase waarin men zich bevindt of men het wijkgebouw of dorps huis kent.

Idealistisch gezien zou deze groep ‘onbekenden’ meer betrokken moeten worden bij de accommodaties. Een grote mate van bekendheid leidt echter niet automatisch tot hogere bezoekerjfers: relatief veel mensen die bekend zijn met de accommodaties komen er nooit of slechts één keer per jaar. Zelfs onder de frequente gebruikers bestaat een zekere mate van onbekendheid. Zo bezoekt men het wijkgebouw of dorps huis vaak voor één specifieke activiteit en blijft de rest van het activiteiten aanbod onbekend. Het is echter zeer aannemelijk dat de bekendheid met sociaal-culturele accommodaties zich in een later stadium alsnog (verder) zal ontwikkelen: wanneer mensen een andere levensfase in gaan, of als er iets verandert in hun persoonlijke achtergrond: als men stopt met werken, wanneer men ouder wordt, etc. Wat de gemeente kan doen om de grote onbekendheid met sociaal-culturele accommodaties terug te brengen, zal in de aanbevelingen in paragraaf 7.5 duidelijk worden.

7.3 Gebruik en niet-gebruik van de sociaal-culturele accommodaties

Een groot deel van het onderzoek draait om het gebruik van de wijkgebouwen en dorps huizen. Volgens de lokale overheden is het belangrijk dat mensen gebruik kunnen maken van deze accommodaties, omdat zij op die manier in contact kunnen komen met andere buurtbewoners en er zo meer sociale cohesie kan ontstaan. De accommodaties zijn toegankelijk voor de verschillende maatschappelijke domeinen en dragen op die manier bij aan het algemene welzijn. Ook is de verwachting dat er meer sociale controle en zelfredzaamheid in de wijk ontstaat, als mensen elkaar in een wijkgebouw of dorps huis kunnen ontmoeten.

Gebruikers van de sociaal-culturele accommodaties

De gebruikersgroep in dit onderzoek wordt getypeerd door wat oudere mensen die al langer in de gemeente Haarlemmermeer wonen, en die relatief vaker geen baan en geen (thuiswonende) kinderen hebben. De niet-gebruikers daarentegen, zijn qua persoonlijke achtergrond bijna het tegenovergestelde van de gebruikersgroep. Deze groep wordt getypeerd door wat jongere, werkende mensen, die relatief kort op het huidige adres wonen en relatief vaker een gezin met kinderen vormen. Verder laten de gebruikers en niet-gebruikers slechts kleine verschillen zien qua persoonlijke achtergrond, bijvoorbeeld op het gebied van opleidingsniveau of geslacht.

Verschillen tussen de drie onderzoeksgebieden zijn vooral te vinden als wordt gekeken naar de bezoekfrequentie en de reden van het bezoek. De verwachting was dat bewoners van een kleine kern vaak wekelijks de sociaal-culturele accommodatie bezoeken. In Lisserbroek is dit echter niet het geval: veel bezoekers komen er slechts jaarlijks en men komt er vooral voor niet sociaal-culturele activiteiten, bijvoorbeeld om te stemmen, voor medische voorzieningen of voor het consultatiebureau. De bezoekerjfers van een accommodatie geven dus niet aan of men hier daadwerkelijk voor sociaal-culturele activiteiten komt.

De accommodaties in de stedelijke gebieden worden vaak wel wekelijks bezocht. Deze wijkgebouwen lijken een harde kern van bezoekers te hebben, die wekelijks een cursus komt volgen of spelletjes komt doen: ontmoeting en ontspanning en ontwikkeling en ontplooiing staan hier dan ook centraal. Wat echter wel opvalt in het stedelijke gebied is dat er door de

focus op senioren en het beperkte activiteitsaanbod kansen blijven liggen om ook andere groepen bij de accommodaties te betrekken. Een deel van de respondenten geeft in de enquête namelijk aan bepaalde activiteiten te missen (activiteiten voor allochtonen, werkende ouderen, moeders, etc.) en een aantal van deze mensen zegt gebruik te gaan maken van het wijkgebouw of dorpshuis als deze activiteiten worden aangeboden. Er zal dus beter gecommuniceerd moeten worden tussen de accommodaties en de wijken om de juiste afstemming te vinden.

Niet-gebruikers: negeren of bekeren?

Het gebruik maken van sociaal-culturele accommodaties moet passen in iemands leefstijl, en bij de niet-gebruikers is dit vaak een probleem. Deze mensen hebben relatief minder bindingen in en met de buurt, zijn vaak onderdeel van meerdere kleine netwerken op een hoger schaalniveau, en combineren vaak een carrière op de arbeidsvloer met het opvoeden van kinderen. Zij komen daardoor nauwelijks in contact met mensen uit de buurt die wél gebruik maken van het wijkgebouw of dorpshuis, en ontwikkelen mede hierdoor geen behoefte aan dit type voorziening. Toch zijn er verschillende redenen genoemd waarom men geen gebruik maakt van het wijkgebouw of dorpshuis.

Ongeveer 40% van de niet-gebruikers geeft aan niet in het wijkgebouw of dorpshuis te komen, omdat zij hier niet bekend mee zijn. Zij weten dus niet dat er een wijkgebouw of dorpshuis in hun directe omgeving is en/of hebben totaal geen weet van het activiteitsaanbod. Bijna 30% van de niet-gebruikers blijft weg bij de sociaal-culturele accommodaties vanwege persoonlijke omstandigheden, gebeurtenissen of bepaalde negatieve gevoelens. Zij geven aan geen interesse, zin of tijd te hebben, chronisch ziek te zijn, een slechte ervaring te hebben gehad of ervaren een gevoelsmatige drempel om het wijkgebouw of dorpshuis binnen te stappen, vaak doordat er een vaste kern bezoekers is.

Het is nu de vraag wat de lokale overheid precies voor ogen heeft met deze groep niet-gebruikers. Moeten zij worden genegeerd in het ontwikkelingsproces van de accommodaties en hun activiteitsaanbod, met de gedachte dat zij er nu bewust geen gebruik van maken en op de lange termijn, in een latere levensfase, vanzelf een behoefte zullen ontwikkelen? Of wil de lokale overheid juist proberen om deze groep te ‘bekeran’ tot gebruikers, zodat zij op korte termijn wel tot de bezoekers van de accommodaties kunnen worden gerekend?

Gezien de bevindingen uit dit onderzoek lijkt het het beste om deze groep van voldoende communicatie te voorzien, maar niet te veel moeite te doen om ze naar de accommodaties te trekken. De onwetendheid met de accommodaties lijkt nu de grootste reden te zijn waarom mensen wegblijven. Negeren zou betekenen dat je deze groep uitsluit bij toekomstige ontwikkelingen rondom het beleid en de programmering. Bekeran gaat echter een stap te ver, omdat de accommodaties nu niet binnen de leefstijl van deze groep lijken te passen. Men zal dus niet snel voor één van de aangeboden activiteiten naar een accommodatie toe gaan. Het uitbreiden van de communicatie zou al voldoende verandering teweeg kunnen brengen. Het is daarom nodig om de accommodaties goed op de kaart te zetten, zodat men weet dat er wijkgebouwen en dorpshuizen in de directe omgeving zijn en waarvoor men daar terecht kan.

7.4 Behoefte aan en tevredenheid met de sociaal-culturele accommodaties

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: in hoeverre sluit het aanbod van sociaal-culturele accommodaties en activiteiten aan bij de behoefte van de bevolking? En in hoeverre verschilt dit per gebiedstype? Gezien de resultaten van de schriftelijke enquêtes kan worden gezegd dat het aanbod lijkt aan te sluiten op de behoefte. Het woord ‘lijkt’ is hier op zijn plaats: het aanbod van activiteiten en faciliteiten sluit immers aan bij de behoefte van de groep

gebruikers, en een aanzienlijk deel van de niet-gebruikers geeft juist aan geen behoefte te hebben. De behoefte van de overige niet-gebruikers zou normaal gesproken onduidelijk blijven, maar dankzij dit onderzoek komt naar voren dat er onder hen wel degelijk een wens bestaat om meer betrokken te worden bij de sociaal-culturele accommodaties. Sommigen zien zichzelf als doelgroep en anderen spreken hun behoefte zelfs uit, door aan te geven welke activiteit of faciliteit zij missen. Het aanbod zou dus beter moeten worden aangepast aan de behoeften vanuit de bevolking, en de behoefte van de niet-gebruikers mag hierin niet worden gepasseerd.

Behoeft

De behoefte aan lokale voorzieningen, en sociaal-culturele accommodaties en activiteiten in het bijzonder, is echter veranderlijk. De gebruikspatronen van mensen veranderen hierin mee. De resultaten van dit onderzoek moeten daarom worden gezien als een momentopname: een vervolgonderzoek zou er anders uit kunnen zien.

In dit onderzoek is duidelijk geworden dat een aantal factoren van grote invloed is op de behoefte van de bevolking aan lokale voorzieningen, en in het bijzonder aan de wijkgebouwen en dorpshuizen. Hierbij kwam vooral de ruimtelijke oriëntatie naar voren: hoe groter de oriëntatie op de eigen gemeente of wijk, hoe frequenter men het wijkgebouw of dorpshuis lijkt te bezoeken. Naarmate men vaker buiten de gemeente komt om familieleden en vrienden te ontmoeten, zal het activiteitenpatroon zich naar een hoger schaalniveau verplaatsen. Hierdoor verliezen lokale voorzieningen vaak aan betekenis.

Ook het hebben van bindingen in de buurt en het onderdeel zijn van een lokaal sociaal netwerk, beïnvloedt de behoefte aan lokale voorzieningen. Hoe nieuwer en stedelijker het gebied, hoe minder het buurtcontact, hoe groter de onbekendheid met en hoe kleiner de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties. Stedelijkheid, buurtcontact en bekendheid hangen op die manier met elkaar samen en zijn van invloed op de behoefte.

Naar aanleiding van de bevindingen van dit onderzoek wordt verwacht dat er in oudere stedelijke gebieden en kleine kernen, waar mensen relatief lang wonen, veel behoefte blijft bestaan aan sociaal-culturele accommodaties. Naar mate de bevolking hier ouder wordt, zal het activiteitenaanbod meeveranderen. Uiteindelijk zal de behoefte in deze gebieden steeds kleiner worden, omdat de nieuwe generaties op een andere manier met dit type voorziening opgroeien. Het draagvlak voor wijkgebouwen en dorpshuizen wordt naar verwachting steeds kleiner.

In nieuwere en meer stedelijke gebieden is de behoefte vaak relatief klein en daarom het aanbod beperkt. Veel respondenten uit dit gebiedstype geven aan in de toekomst wellicht wel gebruik te gaan maken van het wijkgebouw: “als ik wat ouder word”, “als ik gepensioneerd ben”, “als ik wat minder mobiel word”, zijn vaak genoemde antwoorden. Hier kan de behoefte aan sociaal-culturele accommodaties en activiteiten dus juist toenemen met het ouder worden van de bevolking. Zo lijkt er in de verschillende gebiedstypen dus een verschuiving van de behoefte plaats te gaan vinden.

Tevredenheid

Ook de tevredenheid met de sociaal-culturele accommodaties is onderzocht. Hieruit blijkt dat de gebruikers een tegenstrijdig antwoord geven. Aan de ene kant vindt men het wijkgebouw of dorpshuis niet belangrijk voor het eigen huishouden en vindt men de accommodaties vaak een slecht imago hebben. Aan de andere kant vindt men deze voorziening wel onmisbaar voor

de eigen wijk en zou men het erg vinden als deze zou sluiten. Deze groep kan het belang van een sociaal-culturele accommodatie dus goed op waarde schatten, en ziet het nut ervan in voor de maatschappij in het algemeen. Het nut voor de mensen zelf en hun huishouden moet nog duidelijker worden. Hierin hebben de gemeente en accommodaties dus een taak liggen.

De niet-gebruikers vinden de sociaal-culturele accommodaties niet meer van deze tijd en zouden het niet erg vinden als deze zijn deuren moet sluiten. Wat echter wel opvalt, is dat een aanzienlijk deel van deze groep zich wel als doelgroep van de accommodatie ziet. Ook zou 61% van deze groep meer betrokken willen worden bij het wijkgebouw of dorps huis, al is het maar in de vorm van meer communicatie zodat inzichtelijk wordt wat de accommodaties te bieden hebben. Dit is zowel voor de gemeente als de accommodaties een ingang, om ook deze groep te kunnen bereiken. In de aanbevelingen wordt duidelijk hoe zij dit het beste kunnen oppakken.

7.5 Aanbevelingen

Naar aanleiding van dit onderzoek en de hiervoor beschreven conclusies kunnen er een aantal aanbevelingen worden gedaan, zowel voor het gemeentelijk beleid als voor eventueel vervolgonderzoek.

Beleid gemeente Haarlemmermeer

Het gemeentelijk onderzoek naar de effectiviteit en efficiëntie van de sociaal-culturele accommodaties, dat in 2008-2009 is uitgevoerd, moet worden gezien als een nulmeting. De komende jaren zal worden nagegaan hoe het eigenaarschap en beheer, en de exploitatie van de accommodaties zich verder ontwikkelen. Dit onderzoek heeft wel invloed gehad op het beleid dat wordt gevoerd ten aanzien van de sociaal-culturele accommodaties. Zo is er in 2009 een nota gemaakt (Gemeente Haarlemmermeer, 2009b), waarin wordt beschreven hoe men het gemeentelijk beleid ten aanzien van de wijkgebouwen en dorps huizen de komende jaren wil aanpassen.

Uit deze nota wordt duidelijk dat de sociaal-culturele accommodaties volgens de gemeente een uitnodigend en voor iedereen toegankelijk onderkomen moeten zijn, voor ontmoeting en ontspanning, ontwikkeling en ontplooiing en voor informatie en advies, op basis van de vraag en behoefte van wijk- en dorpsbewoners. Op die manier wil men de kwaliteit van leven en wonen in de wijken en kernen verbeteren. Hiertoe heeft de gemeente drie uitwerkingstrajecten geformuleerd, gericht op: “programma en gebruik, eigenaarschap professioneel onderbrengen, haalbaarheid onderzoeken van zelfstandige professionele uitvoeringsorganisatie voor exploitatie en dagelijks beheer van de sociaal-culturele accommodaties”.

In het kader van dit onderzoek is met name het eerste punt, ‘programma en gebruik’ interessant. De gemeente wil in de beleidsregels voor subsidies opnemen dat de inwoners en gebruikers van de accommodaties invloed hebben op de programmering en het gebruik, en dat er klant-tevredenheidsonderzoeken moeten worden gehouden. Op die manier wil men sturen in de kwaliteit van de programmering en het gebruik van de accommodaties: “op basis van vraag en behoeften moeten activiteiten worden aangeboden voor een zo breed mogelijk doelgroep” (Ibid.).

Sturen in de kwantiteit, dus in het aantal bezoekers en activiteiten, ziet de gemeente niet zitten omdat men maatwerk wil creëren. De aanbevelingen die hieronder zijn geformuleerd, houden rekening met dit nieuwe beleidsplan en zullen waar nodig de verwachte effecten en risico's schetsen.

7.5.1 Aanbevelingen voor het gemeentelijk beleid

1] **Het verbeteren van het imago: meer mensen aanspreken**

De gemeente zal samen met de wijkgebouwen en dorpshuizen meer actie moeten ondernemen om mensen bewust te maken van de sociaal-culturele accommodaties. Dit kan bijvoorbeeld door een positieve imagocampagne te houden. Uit dit onderzoek blijkt namelijk dat een groot deel van de respondenten de sociaal-culturele accommodaties wel kent, maar er nooit komt omdat er een stoffig imago aan kleeft. Het wijkgebouw of dorpshuis is volgens velen een voorziening voor ouderen en minder mobiele mensen en spreekt daarom niet iedereen aan.

Onder andere door meer aandacht voor de sociaal-culturele accommodaties te vragen, op de gemeentelijke internetsite, door het plaatsen van advertenties in weekbladen, of door de accommodaties een eigen blaadje te laten verspreiden, zal de bekendheid met de sociaal-culturele accommodaties toenemen. Hierbij kan zowel op de sociaal-culturele activiteiten als op de andersoortige activiteiten worden gefocust, waardoor duidelijk wordt dat de accommodaties vaak een breed aanbod voor een brede doelgroep hebben. De wijkgebouwen en dorpshuizen kunnen zich op die manier dus profileren als voorziening voor iedereen, met meerdere functies; ontmoeting en ontspanning, ontwikkeling en ontplooiing, informatie en advies, en verschillende soorten activiteiten. Naarmate men hiermee bekend raakt, kunnen de sociaal-culturele activiteiten in het 'systeem' van de mensen komen en kan men sneller besluiten om de accommodatie toch een keer binnen te stappen.

De gemeente en accommodaties dienen dan wel rekening te houden met het feit dat mensen tegenwoordig liever worden aangesproken als zelfbewust individu dat graag van een voorziening gebruik maakt, op basis van gelijkwaardige uitwisseling, en niet als iemand die op zoek is naar een gezellig tijdverdrijf (Reijndorp, 1998, p. 185). Door dit aspect van individualiteit te benadrukken in de communicatie, zou men meer mensen kunnen aanspreken.

2] **Betere communicatie van accommodaties naar de wijk**

Behalve de communicatie van de accommodaties naar de wijk toe om het imago en de bekendheid te verbeteren, zal er ook beter moeten worden gecommuniceerd over het aanbod van activiteiten en faciliteiten. Een aanzienlijk deel van de respondenten, zowel gebruikers als niet-gebruikers, geeft aan te weinig informatie te ontvangen en zou meer betrokken willen worden bij de accommodaties.

De onbekendheid met de accommodaties en hun activiteiten bleek een bepalende factor te zijn waarom men wegblijft bij de accommodaties. Zelfs onder de gebruikers zou er een mate van onbekendheid met het activiteitenaanbod bestaan. Door op een frequente basis inzichtelijk te maken hoe het aanbod er precies uit ziet – wat de openingstijden zijn, welke activiteiten en faciliteiten er precies worden aangeboden, etc. – is men beter op de hoogte en kan men zelf afwegen of gebruik van het wijkgebouw of dorpshuis bij hen past.

3] **Een bredere functie van accommodaties en activiteiten niet in de weg staan**

In het onderzoek werd duidelijk dat veel mensen de wijkgebouwen of dorpshuizen bezoeken voor niet sociaal-culturele activiteiten. Met name in de kleine kernen gebeurt dit veel. Door het proces van schaalvergroting zien veel voorzieningen zich daar genooddaakt om te clusteren met andere voorzieningen, of om ander onderdak te zoeken. Op die manier komen er vaak meerdere voorzieningen of activiteiten bij elkaar. In het geval van Lisserbroek kan men het dorpshuis dus niet alleen bezoeken voor sociaal-culturele activiteiten als line-dancen en sjoelen, maar ook voor een bezoek aan de huisarts, fysiotherapeut of aan het

consultatiebureau. Het is goed mogelijk dat ook in de stedelijke gebieden dit soort combinaties van functies gaat ontstaan. De gemeente en de accommodaties moeten dit niet in de weg staan, maar moeten dit als een kans zien. Op deze manier kunnen sociaal-culturele accommodaties breder in de maatschappij komen te staan, en zal men ook sneller bekend raken met dit type voorziening.

Wel moeten de WMO-functies worden gewaarborgd: ontmoeting en ontspanning, ontwikkeling en ontplooiing, en informatie en advies. Zoals eerder gezegd, zijn deze functies erg belangrijk voor de verschillende maatschappelijke domeinen die door deze Wet Maatschappelijke Ondersteuning worden onderscheiden: welzijn en sociale samenhang, jongeren, senioren, mensen met een beperking en chronisch zieken, en andere kwetsbare groepen. Op dit moment lijken niet alle domeinen samen te komen in de sociaal-culturele accommodaties, maar wellicht dat een combinatie met medische voorzieningen of bijvoorbeeld maatschappelijk werk, deuren kan openen.

4] Maatwerk: een goede balans vinden tussen vraag en aanbod

Er zal per wijk of kern een goede afstemming moeten worden gevonden tussen de vraag vanuit de bevolking en het aanbod van de sociaal-culturele accommodaties en activiteiten. De gemeente wil hierin sturen door inwoners en gebruikers in een 'gebruikersraad' plaats te laten nemen. Op die manier kunnen zij samen met de accommodaties de programmering vormen en kan het gebruik worden geëvalueerd. Waar de gemeente en de accommodaties echter voor moeten waken, is dat er op die manier geen op zichzelf functionerende 'eilandjes' ontstaan met vaste groepen gebruikers (Hospitality Consultants, 2008, p. 4). Op die manier zouden andere mensen indirect kunnen worden geweerd, en wordt de toegankelijkheid niet goed nagestreefd. De inzet van sociaal-culturele accommodaties is namelijk gericht op de maatschappij in het geheel. Er zal dus bijzondere aandacht moeten komen voor mensen of groepen waarvan de deelname niet vanzelfsprekend is (Ibid.). Het opzetten van een interactief wijkprogramma, waarin ook de niet-gebruikers hun eventuele behoefte of mening kunnen ventileren, heeft dus de voorkeur. Ook het houden van klant-tevredenheidsonderzoeken zal bijdragen aan een betere afstemming tussen vraag en aanbod. Maatwerk staat dus centraal bij de ontwikkeling van de sociaal-culturele accommodaties en het activiteitenaanbod.

7.5.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Er is tot op heden nauwelijks onderzoek gedaan naar de werking van sociaal-culturele accommodaties, de behoefte hieraan, het gebruik of wegblijven hiervan en de tevredenheid hiermee. Dit onderzoek is daarom grotendeels op eigen inzicht ontwikkeld, en heeft voor eventueel vervolgonderzoek een aantal belangrijke punten waar rekening mee moet worden gehouden.

1] Beter rekening houden met verschillende soorten gebruikers

In dit onderzoek zijn alle mensen die gebruik maken van de sociaal-culturele accommodatie gerekend tot de gebruikersgroep. In deze gebruikersgroep zijn echter grote verschillen: de één komt er wekelijks, de ander slechts één keer per jaar; de één komt er voor het klaverjassen of bridgen, de ander komt er alleen om bloed te laten prikken. Vooral dit laatste punt is een opvallend resultaat: veel mensen die tot de gebruikersgroep zijn gerekend, bezoeken de sociaal-culturele accommodatie voor activiteiten die niet sociaal-cultureel zijn. Hierdoor is er een vertekend beeld ontstaan, omdat het nu lijkt alsof de helft van de respondenten voor sociaal-culturele activiteiten het wijkgebouw of dorps huis bezoekt.

Er zal daarom in vervolgonderzoek een onderscheid moeten worden gemaakt tussen mensen die voor sociaal-culturele activiteiten in het wijkgebouw of dorpshuis komen, en mensen die er voor andersoortige activiteiten komen. Ook kan er onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende bezoekfrequenties van de gebruikers. Op die manier wordt duidelijk hoeveel 'echte', frequente gebruikers er per accommodatie zijn en in hoeverre er daadwerkelijk gebruik wordt gemaakt van de activiteiten die opgezet zijn vanuit de WMO-functies.

2] Verspreiden van de enquêtes op één manier uitvoeren

In dit onderzoek is ervoor gekozen om de schriftelijke enquêtes zowel per post te versturen als op de onderzoekslocaties uit te delen. Dit heeft ervoor gezorgd dat er een scheve verhouding is ontstaan: het aantal gebruikers en niet-gebruikers is in dit onderzoek ongeveer gelijk aan elkaar, terwijl dit in de realiteit totaal niet het geval is. Er zijn in de huidige maatschappij veel meer niet-gebruikers dan gebruikers, en de verwachting is dat dit verschil in de toekomst alleen maar toeneemt. Voor vervolgonderzoek zal het daarom beter zijn om alleen een aselechte steekproef te trekken, omdat er op die manier een realistische afspiegeling van de onderzoeksgebieden ontstaat. De kans is echter groot dat er dan nauwelijks gebruikers in het onderzoek worden betrokken. Gebruikers en niet-gebruikers kunnen daarom het beste apart van elkaar worden onderzocht.

Wanneer er in vervolgonderzoek vragen over de gebruikers worden gesteld, dan zou men zich apart moeten toelagen op de accommodaties en de mensen die hier kunnen worden aangetroffen. Dit zou kunnen worden gecombineerd met de geplande klanttevredenheidsonderzoeken die de gemeente met de accommodaties wil uitvoeren. De niet-gebruikers zouden dan dus apart moeten worden onderzocht.

3] Sociaal-culturele accommodaties in relatie tot andere accommodaties

Zoals in het eerste hoofdstuk van deze scriptie al aan de orde kwam, is het onderzoek naar sociaal-culturele accommodaties hier beperkt gebleven tot wijkgebouwen en dorpshuizen. Er zijn echter nog meer accommodaties die een sociaal-cultureel karakter hebben. Zo vallen jongerencentra, dienstencentra en multifunctionele accommodaties hier ook onder en kan een Brede School vergelijkbare functies in huis hebben.

Deze accommodaties zouden in vervolgonderzoek moeten worden meegenomen, zodat zij tegen elkaar kunnen worden afgezet. Het aanbod van sociaal-culturele accommodaties zal op die manier breder kunnen worden geanalyseerd.

Slotwoord

Het proces dat tot deze scriptie heeft geleid, was aan het begin uitdagend: de nieuwe situatie op de stageplek bij de gemeente Haarlemmermeer, het ondersteunen van het gemeentelijk onderzoek naar de efficiëntie en effectiviteit van de accommodaties, het selecteren van de onderzoeksgebieden, het maken van de enquête en het uiteindelijk verzenden, terugkrijgen en invoeren van deze schriftelijke vragenlijsten: alles was nieuw en interessant genoeg om er dieper op in te gaan.

Na deze beginfase werd het lastiger om goed aan het werk te blijven. De stage was voorbij, de enquêtes waren bijna allemaal retour gestuurd en ingevoerd in SPSS: het echte werk zou nu eigenlijk pas komen. Het schrijven van de hoofdstukken, het analyseren van de resultaten en het komen tot een degelijke conclusie namen aanzienlijk meer tijd in beslag dan gepland. Het maken van deze scriptie bleek uiteindelijk een grote opgave te zijn.

Achteraf gezien hadden er een aantal dingen anders gekund tijdens dit onderzoek. Dit heeft vooral te maken met de werkvolgorde. Zo is de schriftelijke enquête wegens tijdgebrek al naar de mensen verstuurd voordat het theoretisch kader af was. Doordat de gemeente zelf ook een steekproef uit de gemeentelijke basisadministratie zou trekken voor haar eigen onderzoek, moest de enquête in april 2009 worden verstuurd. Dit heeft ervoor gezorgd dat er achteraf een aantal vragen onbeantwoord is gebleven, en dat andere vragen onnodig bleken te zijn. Ook de manier van verspreiding van de enquête en het weer terugkrijgen van de enquête had beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Bij een volgend proces zal hier zeker rekening mee worden gehouden.

Het resultaat dat er nu ligt, biedt een goed inzicht in de situatie rondom de sociaal-culturele accommodaties in de gemeente Haarlemmermeer. Door dit onderzoek kan men een goed beeld krijgen van de gebruikers en niet-gebruikers van de vier onderzochte accommodaties, en de motivaties en achtergronden die zij hebben. Nu is het afwachten hoe de toekomstige ontwikkelingen rondom de sociaal-culturele accommodaties eruit zullen zien, en hoe de lokale overheid en maatschappij precies met dit type voorziening om zullen gaan.

Op dit moment ben ik werkzaam bij de gemeente Heerhugowaard als Wijkbeheerder, en wordt mij steeds meer duidelijk dat de lokale overheden er alles aan doen om de bevolking op een zo goed mogelijke manier met elkaar te laten samenleven. De sociaal-culturele accommodaties moeten worden gezien als één van de instrumenten die hieraan kunnen bijdragen. In welke vorm dat precies zal zijn, moet de toekomst uitwijzen.

Literatuurlijst

- Abrahamse, J. en Annemarie Kok (red.) (2003), *Nieuwe voorzieningen op het platteland*. Groningen, Stichting Noorderbreedte.
- Bakker, J.H. (2008), *Welkom in megapolis. Denken over wonen, stad en toekomst*. Amsterdam, Uitgeverij Atlas.
- Beck, U. en E. Beck-Gernsheim (2002), *Individualization*. London, SAGE publications.
- Beer, P. de (2004), Individualisering zit tussen de oren, pp. 18-38, in: Duyvendak, J. W. en M. Hurenkamp (red.) (2004), *Kiezen voor de kudde*. Van Genneep, Amsterdam.
- Breedveld, K. en A. van den Broek (2003), *De meerkeuzemaatschappij. Facetten van de temporele organisatie van verplichtingen en voorzieningen*. SCP, Den Haag.
- Breedveld, K. et al (2006), *De tijd als spiegel. Hoe Nederlanders hun tijd besteden*. Den Haag, SCP.
- Brinkgreve, C. (1999), Van huis uit: individualisering en opvoeding, pp. 63-72, in: P. Schnabel (1999), *Individualisering en sociale integratie*. Nijmegen, Uitgeverij SUN.
- Daalhuizen, F. en Heins, S. (red.) (2001), *Rurale diversiteit en dynamiek. Een wetenschappelijke visie op het Nederlandse platteland in de 21^e eeuw*. Amersfoort, Bergdrukkerij.
- Dam, F. van (1995), *Meer voor minder. Schaalverandering en bereikbaarheid van voorzieningen in landelijke gebieden in Nederland*. Utrecht; Drukkerij Elinkwijk B.V.
- Dam, F. van, C. de Groot en F. Verwest (2006), *Krimp en ruimte; bevolkingsafname, ruimtelijke gevolgen en beleid*. Rotterdam; NAi Uitgevers.
- Deth, van J. en Leijenaar, M. (1994), *Maatschappelijke participatie in een middelgrote stad. Civil society en vrijwilligerswerk II*. Rijswijk, Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dijk, van en van Soomeren (red.) (2000), *Voorzieningen op Vinex-uitleglocaties*. Amsterdam, Van Dijk Van Soomeren en Partners BV.
- Doorn, J.A.A. van (1960), De Nederlandse ontwikkelingsgebieden: schets van de sociale problematiek, pp. 43-56, in: J.P. Groot (1974), *Het kleine dorp; overlevingskansen van en perspectieven voor dorpen en buurtschappen in Nederland*. Baarn; Bosch & Keuning N.V.
- Draak, J. den en R. Verhoeff (red) (1997), *Stedelijke voorzieningen. Dynamiek en dilemma's van planning en draagvlak*. Utrecht, Uitgeverij Jan van Arkel.
- Duyvendak, J. W. en M. Hurenkamp (red.) (2004), *Kiezen voor de kudde*. Van Genneep, Amsterdam.

Eijkelen, R. van (1979), *Voorzieningen in directe woonomgeving. Het feitelijk gebruik vergeleken met richtlijnen voor ontwerp*. Tilburg, Instituut voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek.

Elliott, A. en C. Lemert (2006), *The new individualism (ook bekend als: Deadly worlds). The emotional costs of globalization*. London, Routledge.

Engbersen, R. (2002), Sociale cohesie, pp. 151-160, in: Verplanke, L. et. al. (2002), *Open deuren: sleutelwoorden van lokaal sociaal beleid*. Utrecht, Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW) en Verwey-Jonker Instituut.

Felling, A.J.A. (2004), *Het proces van individualisering in Nederland: een kwarteeuw sociaal-culturele ontwikkeling*. Nijmegen, Janssen Print.

Gemeente Eindhoven (2009), *Jongeren, vrijetijdsbesteding en gebruik van voorzieningen*. Eindhoven, Bestuursinformatie en onderzoek.

Gemeente Enkhuisen (2004), *Raadsvoorstel: bestuursopdracht accommodatiebeleid*. Enkhuisen: gemeentelijk bestuur.

Gemeente Haarlemmermeer (2002a), *Leefstijlen in de polder: omnibusonderzoek 2002*. Hoofddorp, Bestuursdienst afdeling Onderzoek en Statistiek.

Gemeente Haarlemmermeer (2002b), *Uit en actief. Sociale en culturele voorzieningen: behoeften, gebruik en tevredenheid*. Hoofddorp, Bestuursdienst afdeling Onderzoek en Statistiek.

Gemeente Haarlemmermeer (2003), *Sociaal Belicht; een sociale schets van de gemeente Haarlemmermeer*. Hoofddorp, Team Onderzoek.

Gemeente Haarlemmermeer (2005), *Omnibusonderzoek 2005*. Hoofddorp, Team Onderzoek.

Gemeente Haarlemmermeer (2007a), *Kijk op de Wijk 2*. Hoofddorp, Team Onderzoek.

Gemeente Haarlemmermeer (2007b), *Bezoek buurt- en dorpshuizen (memo)*. Hoofddorp, Team Onderzoek.

Gemeente Haarlemmermeer (2008a), *Wonen en Leven*. Hoofddorp, Team Onderzoek.

Gemeente Haarlemmermeer (2008b), *Bevolkingsprognose 2008-2025*. Hoofddorp, Team Onderzoek.

Gemeente Haarlemmermeer (2009a), *De staat van Haarlemmermeer I: Trendrapport 2008*. Hoofddorp, Team Onderzoek.

Gemeente Haarlemmermeer (2009b), *Nota Uitwerking Plan van Aanpak sociaal-culturele accommodaties*. Hoofddorp, H. Vreeburg.

Groot, J.P. (1972), *Kleine plattelandskernen in de Nederlandse samenleving. Schaalvergroting en dorpsbinding*. Wageningen, H. Veenman & Zonen N.V.

- Groot, J.P. (1974), *Het kleine dorp; overlevingskansen van en perspectieven voor dorpen en buurtschappen in Nederland*. Baarn; Bosch & Keuning N.V.
- Haalen, M.G. van et al (1978), *Werken met sociaal-culturele accommodaties. Een gebouw is meer dan een ding*. Deventer, Van Loghum Slaterus B.V.
- Hospitality Consultants (HC) (2008), *WMO en accommodatiebeleid. Herziening van het accommodatiebeleid: noodzaak en kans?*. Nieuwsbrief 2; november 2008. Amersfoort, HC BV.
- I&O Research en Gemeente Haarlemmermeer (2009), *Effectiviteit en efficiëntie van sociaal-culturele accommodaties*. Gemeente Haarlemmermeer.
- Karsten, L. en M. de Stigter-Speksnijder (2006), *Vinex-wijken: de professionele kritiek en de dagelijkse woonpraktijk*. Zeist, A-D Druk BV.
- Kruijthoff (1997), *Doorstromingseffecten van Vinex-locaties in de Haarlemmermeer*. Delft, University Press.
- Kunneman (1996), *Van theemutscultuur naar walkman-ego: postmoderne individualisering*. Amsterdam, Uitgeverij Boom.
- Molenaar, G. (1998), *Randstad in gebruik; een sociaal-geografische analyse van het gebruik van enkele publieke voorzieningen in de Randstad*. Utrecht, Elinkwijk bv.
- Nederlandse Bond van Volkshuizen (±1948), *Het werk van de volks- en dorpshuizen in vogelvlucht*. Bestuur van de Nederlandse Bond van Volkshuizen, geen uitgeverij bekend.
- Nijenhuis, H. (1987), *Werk in de schaduw: club- en buurthuizen in Nederland, 1892-1970*. Amsterdam, Stichting Beheer IISG.
- Pennarts, H. (1953), *Een idee veroverd de wereld. Volks- en dorpshuiswerk, wijk- en buurthuizen*. Bussum, Uitgever A. Voorhoeve.
- Pinkster, F. en R. van Kempen (2002), *Leefstijlen en woonmilieuvorkeuren*. Amersfoort, Bergdrukkerij.
- PRIMO (Provinciaal Instituut voor Maatschappelijke Ontwikkeling) (2004), *Multifunctionele accommodaties in Noord-Holland*. Purmerend, PRIMO nh.
- Reijndorp, A. et. al. (1998), *Buitenwijk. Stedelijkheid op afstand*. NAI Uitgevers, Rotterdam.
- Schnabel, P. (red.) (1999), *Individualisering en sociale integratie*. Nijmegen, Uitgeverij SUN.
- SCP (2006), *Thuis op het platteland. De leefsituatie van platteland en stad vergeleken*. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau.
- SCP (2007), *Het beste van twee werelden. Plattelanders over hun leven op het platteland*. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau.

Snel, E en G. Engbersen (1999), Individualisering en sociale ongelijkheid, pp. 73-89, in: P. Schnabel (1999), *Individualisering en sociale integratie*. Nijmegen, Uitgeverij SUN.

Swanborn, P.G. (1994), *Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Amsterdam, uitgeverij Boom.

Veen, R. van der (1999), Individualisering en beleid, tussen minimale staat en controlestaat, pp. 90-111, in: P. Schnabel (1999), *Individualisering en sociale integratie*. Nijmegen, Uitgeverij SUN.

Veld, J. ter (1954), *Ontstaan en ontwikkeling van het oudste dorpshuis in Nederland*. Groningen, in machineschrift.

Verdoes, B.C.H. (1965), *Het dorps- of wijkcentrum in de lokale samenleving*. Den Haag, Staatsuitgeverij.

Vocht, de A. (2007), *Basishandboek SPSS 15 voor Windows*. Utrecht, Bijleveld Press.

Wassenberg, F. (2004), *Denken over de toekomst van wijken. Inspiratiepapers Woonwijken van de Toekomst*. Rijswijk, Quantes.

Wilterdink, N. en B. van Heerikhuizen (2003), *Samenlevingen: een verkenning van het terrein van de sociologie*. Groningen, Wolters-Noordhoff.

Online bronnen

Gemeente Haarlemmermeer (2010), Haarlemmermeer in cijfers:
http://www.haarlemmermeer.nl/Over_Haarlemmermeer/Onderzoek_feiten_en_cijfers/Haarlemmermeer_in_cijfers

Google Maps (2009), Zoekmachine en geografisch overzicht:
<http://maps.google.nl>.

VNG (2009), Vereniging voor Nederlandse Gemeenten, overzichtskaart:
<http://www.vng.nl/image/map/nl/gemeenten.gif>.

Wikipedia (2008), Online encyclopedie:
<http://nl.wikipedia.org/wiki/Hoofddorp>.

Bijlage 1 Brief aan besturen

Geachte heer/mevrouw,

Zoals u weet, is er in september 2008 een onderzoek gestart naar de effectiviteit en efficiëntie van de 36 sociaal-culturele accommodaties in de gemeente. Dat onderzoek vond vooral plaats onder exploitanten, beheerders en belangrijke netwerkpartners van de accommodaties en had als doel om het functioneren van de dorpshuizen, wijkgebouwen, jongerencentra en dienstencentra in kaart te brengen.

In aanvulling op dat onderzoek wordt er de komende weken een onderzoek gehouden onder de inwoners van twee wijken van Hoofddorp; Toolenburg en Pax, en een dorp; Lisserbroek. Dit onderzoek richt zich meer op hoe het wijkgebouw of het dorpshuis wordt gebruikt door de inwoners en zal een indicatie geven van de behoefte van de inwoners ten aanzien van dit type voorziening.

Er is gekozen voor Toolenburg, Pax en Lisserbroek, omdat dit verschillende gebiedstypen zijn, die model kunnen staan voor andere gebieden in de gemeente. Er is rekening gehouden met de grootte en de leeftijd van de verschillende gebieden en met de selectie van deze drie wijken/dorpen is getracht een vergelijking te maken tussen oud- en nieuw-stedelijke gebied en kleine dorpen.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door Mieke Roorda. Zij is studente Stadsgeografie aan de Universiteit Utrecht en stagiaire bij Team Wonen, Welzijn en Zorg. Door het uitzetten van een enquête in de vier onderzoeksgebieden, zal zij proberen het gebruikspatroon en de behoefte van de bewoners ten aanzien van de sociaal-culturele accommodaties in kaart te brengen. Aan de hand van de onderzoeksresultaten zal zij vervolgens haar afstudeerscriptie schrijven.

De resultaten uit beide onderzoeken zullen worden ingezet bij de ontwikkeling van nieuw beleid ten aanzien van de sociaal-culturele accommodaties. Ook zullen de resultaten worden teruggekoppeld aan de accommodaties zelf.

Onderstaand schema geeft weer hoe het onderzoek de komende weken zal plaatsvinden:

Week	Activiteit
Week 15	Aankondiging enquête
Week 16	Steekproef trekken
Week 17	Enquête printen en versturen
Week 18 en 19	Bij accommodaties langs om enquêtes uit te delen
Week 20 t/m 23	Diepte-interviews met 2 respondenten per gebied

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met:

- Herman Vreeburg, beleidsadviseur sociaal-culturele accommodaties: 023 - 567 6690, of
- Mieke Roorda, stagiaire en studente Universiteit Utrecht: mieke_roorda@hotmail.com.

Met vriendelijke groet,
Herman Vreeburg

Bijlage 2 Begeleidende brief bij enquête

Geachte heer / mevrouw,

Sociaal-culturele accommodaties, ofwel dorpshuizen en wijkgebouwen, zijn belangrijke gemeentelijke basisvoorzieningen. Daarom is het belangrijk te weten hoe u als inwoner van de gemeente Haarlemmermeer dit type voorziening in uw directe omgeving gebruikt, en in hoeverre de daar aangeboden activiteiten aansluiten bij uw behoeften.

In september 2008 is er een onderzoek gestart naar de effectiviteit en efficiëntie van de 36 sociaal-culturele accommodaties in de gemeente. Dat onderzoek vond vooral plaats onder exploitanten, beheerders en belangrijke netwerkpartners van de accommodaties en had als doel om het functioneren van de dorpshuizen, wijkgebouwen, jongerencentra en dienstencentra in kaart te brengen.

In aanvulling op dat onderzoek wordt er de komende weken een onderzoek gehouden onder inwoners van twee wijken van Hoofddorp (Toolenburg en Pax) en een dorp (Lisserbroek). Dit onderzoek richt zich op hoe het wijkgebouw of het dorpshuis wordt gebruikt en zal een indicatie geven van de behoefte van de inwoners ten aanzien van dit type voorziening.

In de bijgevoegde vragenlijst kunt u aangeven hoe u de sociaal-culturele accommodatie(s) in uw directe woonomgeving gebruikt, of waarom u deze niet gebruikt. Ook kunt u aangeven hoe uw behoefte ten aanzien van het dorpshuis of wijkgebouw eruit ziet.

De resultaten uit beide onderzoeken zullen worden ingezet bij de ontwikkeling van nieuw beleid ten aanzien van de sociaal-culturele accommodaties. Ook zullen de resultaten worden teruggekoppeld aan de accommodaties zelf. Door de vragenlijst in te vullen, draagt u dus bij aan de kwaliteit van het dorpshuis of wijkgebouw. Uiteraard worden alle teruggestuurde vragenlijsten vertrouwelijk behandeld en blijft uw anonimiteit gewaarborgd.

Aan de hand van de onderzoeksresultaten zal een afstudeerscriptie worden geschreven door Mieke Roorda, studente Stadsgeografie aan de Universiteit Utrecht en stagiaire bij Team Wonen, Welzijn en Zorg. Hoe meer inwoners de enquête invullen, hoe beter de resultaten kunnen worden geanalyseerd. We hopen daarom dat u uw opvattingen en wensen aan ons kenbaar wilt maken. We realiseren ons dat het invullen van deze vragenlijst tijd van u vraagt. Toch hopen we van harte op uw deelname.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15 minuten. Iedere 75^{ste} volledig ingevulde en teruggestuurde vragenlijst wordt beloond met een VVV Iris-cheque. Als u hier kans op wilt maken, kunt u op de laatste pagina van de vragenlijst uw gegevens noteren. Deze gegevens zullen direct na binnenkomst worden gescheiden van de vragenlijst en worden alleen gebruikt voor het versturen van de cheques. Begin juni zullen de winnaars een VVV Iris-cheque ontvangen. Over de uitslag kan niet worden gecorrespondeerd.

<p>Wilt u de ingevulde vragenlijst in bijgevoegde antwoordenvolop (een postzegel is niet nodig) uiterlijk vrijdag 15 mei terugsturen?</p>
--

Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met:

- Herman Vreeburg, beleidsadviseur sociaal-culturele accommodaties:

Telnr: 023 - 567 6690

E-mail: h.vreeburg@haarlemmermeer.nl

- Mieke Roorda, stagiaire en studente Universiteit Utrecht:

E-mail: mieke_roorda@hotmail.com.

Bij voorbaat danken wij u voor uw medewerking.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer,
Namens deze,
De portefeuillehouder welzijn



Dr. T.C.M. Horn

Bijlage 3 Schriftelijke enquête sociaal-culturele accommodaties

SOCIAAL-CULTURELE ACCOMMODATIES
2009

Indeling van vragen:

- Algemene vragen (1)
- Gebruik van en Behoeftte aan wijkgebouw/dorpshuis
- Behoeftte aan sociaal-culturele accommodaties en -activiteiten
- Algemene vragen (2)

Bij voorbaat hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst.

Over de vragenlijst het volgende:

- Het gaat om uw mening, dus er zijn geen goede of foute antwoorden.
- U wordt verzocht om alle vragen die voor u van toepassing zijn, te beantwoorden.
- Als uw precieze mening er niet bij staat, geeft u dan aan wat het dichtst in de buurt komt.
- Het hokje dat voor uw antwoord staat graag **zwart** of **blauw** inkleuren.
- Wanneer u zelf iets moet schrijven, graag binnen het aangegeven hokje blijven.
- Bij sommige vragen mag u meerdere antwoorden geven, dit wordt waar nodig aangegeven.
- Vragen die niet voor u van toepassing zijn kunt u overslaan.

Voor vragen of opmerkingen kunt u contact opnemen met Mieke Roorda op het volgende
E-mail adres: mieke_roorda@hotmail.com

Succes met het invullen van de vragenlijst!

ALGEMENE VRAGEN (1)

1) Bent u een man of een vrouw?

- Man
- Vrouw

2) Wat is uw leeftijd?

..... jaar

3) Wat is uw postcode?

.... ..

4) In welk jaar bent u in de gemeente Haarlemmermeer komen wonen?

- In het jaar
- Ik woon er vanaf mijn geboorte.

5) Hoe lang woont u op uw huidige woonadres?

- Korter dan een jaar.
- 1 tot 5 jaar.
- 5 tot 10 jaar.
- Langer dan 10 jaar.

6) Welke thuissituatie is op u van toepassing?

- Ik woon alleen. (Ga naar vraag 9)
- Ik woon alleen met kind(eren).
- Ik ben gehuwd/woon samen, zonder kinderen of met uitwonend(e) kind(eren).
- Ik ben gehuwd/woon samen, met thuiswonend(e) kind(eren).
- Ik woon bij mijn ouder(s)/verzorger(s).
- Anders, namelijk

7) Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden (inclusief uzelf)?

..... personen.

8) Hoeveel personen zijn er in de volgende leeftijdsgroepen (inclusief uzelf)?

- personen jonger dan 4 jaar.
- personen van 4 tot en met 12 jaar.
- personen van 13 tot en met 18 jaar.
- personen van 19 tot en met 29 jaar.
- personen van 30 jaar of ouder.

9) Heeft u wel eens contact met de buurtbewoners in uw straat?

- Ja, intensief contact: dagelijks tot wekelijks.(Ga naar vraag 11)
- Ja, regelmatig contact: maandelijks.(Ga naar vraag 11)
- Ja, oppervlakkig contact: alleen gedag zeggen of praatje maken. (Ga naar vraag 11)
- Nee, geen contact met buurtbewoners.

10) Waarom heeft u geen contact met de buurtbewoners in uw straat?

- Geen behoefte aan: voldoende andere contacten of liever op mezelf.
- Geen interesse: niet mijn soort mensen.
- Geen tijd: druk met werkzaamheden en andere contacten elders.
- Zou wel willen, maar krijg geen reactie(s).
- Anders, namelijk:

11) Bent u bekend met het wijkgebouw/dorpshuis en de daar aangeboden activiteiten?

- Ja, ik ken het wijkgebouw/dorpshuis en ben bekend met de daar aangeboden activiteiten.
- Wel bekend met het wijkgebouw/dorpshuis maar niet met de daar aangeboden activiteiten.
- Nee, ik wist niet van het bestaan van het wijkgebouw/dorpshuis af.

12) Komt u wel eens in het wijkgebouw/dorpshuis?

- Ja, enkele malen per week.
- Ja, eens per week.
- Ja, één of enkele malen per maand.
- Ja, één of enkele malen per jaar.
- Nee, nooit. (Ga naar vraag 26)

GEBRUIK van en BEHOEFTE aan wijkgebouw/dorpshuis

13) Welk wijkgebouw/dorpshuis bezoekt u (het vaakst)?

Naam wijkgebouw/dorpshuis:

14) Hoe ligt dit wijkgebouw/dorpshuis ten opzichte van uw woonadres?

Geschatte loopafstand in minuten: minuten.

Geschatte afstand in meters: meter.

15) Waarom heeft u dit wijkgebouw/dorpshuis in 2008 / 2009 bezocht?

(meerdere antwoorden mogelijk)

Om een cursus te volgen.

Om te sporten.

Om culturele activiteiten bij te wonen.

Om spelletjes te doen.

Om kunstzinnige activiteiten te doen.

Om mensen te ontmoeten.

Om een informatiebijeenkomst of vergadering bij te wonen.

Anders, namelijk

16) Zou u bereid zijn verder of langer te reizen voor hetzelfde doel?

Ja

Nee (Ga naar vraag 18)

17) Hoeveel minuten of hoeveel meter zou u maximaal willen afleggen voor hetzelfde doel?

..... minuten

..... meter

18) Maakt u wel eens gebruik van andere wijkgebouwen/dorpshuizen?

Ja

Nee (Ga naar vraag 20)

19) Welk(e) wijkgebouw(en) of dorpshuis(/-huizen)?

.....

20) Hieronder volgt een aantal stellingen over het wijkgebouw/dorpshuis dat u (het vaakst) bezoekt. Geef zo goed mogelijk aan in hoeverre u het met deze stellingen eens of oneens bent.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal/ Weet niet	Mee eens	Helemaal mee eens
1) Het wijkgebouw/dorpshuis heeft een belangrijke functie voor mijn huishouden.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2) Het wijkgebouw/dorpshuis heeft een slecht imago.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3) Het wijkgebouw/dorpshuis wordt goed beheerd en onderhouden.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4) Het wijkgebouw/dorpshuis is goed bereikbaar.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5) Het wijkgebouw/dorpshuis biedt niet voldoende ruimte voor de activiteiten.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
6) Het wijkgebouw/dorpshuis wordt altijd door dezelfde mensen bezocht.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
7) Ik ga graag naar het wijkgebouw/dorpshuis.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
8) Ik zie het wijkgebouw/dorpshuis als ideale ontmoetingsplaats.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
9) Ik vind een wijkgebouw/dorpshuis onmisbaar voor mijn wijk/dorp.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
10) Ik zou het erg vinden als het wijkgebouw/dorpshuis zou sluiten.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

21) Hieronder volgt een aantal stellingen over de sociaal-culturele activiteiten die in het wijkgebouw/dorpshuis plaatsvinden. Geef zo goed mogelijk aan in hoeverre u het met deze stellingen eens of oneens bent.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal/ Weet niet	Mee eens	Helemaal mee eens
1) Het wijkgebouw/dorpshuis legt te veel nadruk op bepaalde doelgroepen.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2) Het wijkgebouw/dorpshuis zou meer (nieuwe) activiteiten moeten bieden.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3) Het activiteitenaanbod wordt goed gecommuniceerd naar de wijk/het dorp.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4) Het activiteitenaanbod in het wijkgebouw/dorpshuis is al jaren hetzelfde.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5) Ik kom voor één activiteit in het wijkgebouw/dorpshuis.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
6) Ik weet niet welke activiteiten het wijkgebouw/dorpshuis aanbiedt.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
7) Ik vind het activiteitenaanbod goed zoals het nu is.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

22) Is er een activiteit en/of faciliteit of zijn er meerdere activiteiten/faciliteiten die u mist?

Ja

Nee (Ga naar vraag 24)

23) Welke activiteit(en) en/of faciliteit(en) mist u in het wijkgebouw/dorpshuis waar u (het vaakst) komt?

.....

24) Doet u wel eens vrijwilligerswerk in het wijkgebouw/dorpshuis?

- Ja
- Nee (Ga naar vraag 35)

25) Hoeveel uur per maand besteedt u hier ongeveer aan?

..... uur (Ga naar vraag 35)

BEHOEFTE aan sociaal-culturele accommodaties en -activiteiten

26) Waarom komt u nooit in het wijkgebouw/dorpshuis? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Geen activiteiten of bijeenkomsten die mij aanspreken. Geen zin.
- Geen bekenden die het wijkgebouw/dorpshuis bezoeken. Geen interesse.
- Gevoelsmatige drempel om de accommodatie te bezoeken. Geen tijd.
- Niet bekend met het bestaan van de accommodatie en activiteiten. (Ga naar vraag 34)
- Anders, namelijk

27) Heeft u burenen, vrienden en/of familieleden die wel in het wijkgebouw/dorpshuis komen?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

28) Wordt er in uw omgeving wel eens gesproken over het wijkgebouw/dorpshuis of het activiteitenaanbod daar?

- Ja, vooral positief. (Ga naar vraag 30)
- Ja, vooral negatief. (Ga naar vraag 29)
- Nee, nooit. (Ga naar vraag 30)

29) Is dit voor u een reden om het wijkgebouw/dorpshuis niet te bezoeken?

- Ja
 Nee

30) Hieronder volgt een aantal stellingen over de behoefte aan wijkgebouwen en dorpshuizen als basisvoorziening. Geef zo goed mogelijk aan in hoeverre u het met deze stellingen eens of oneens bent.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal/ Weet niet	Mee eens	Helemaal mee eens
1) Het wijkgebouw/dorpshuis is onmisbaar voor mijn wijk/dorp.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2) Het wijkgebouw/dorpshuis is niet meer van deze tijd.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3) Het wijkgebouw/dorpshuis moet naar een hoger schaalniveau toe gaan.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4) Ik beschouw mijzelf niet als doelgroep van een wijkgebouw/dorpshuis.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5) Ik ben niet lokaal gericht dus ook niet op het wijkgebouw/dorpshuis.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
6) Ik besteed mijn vrije tijd liever ergens anders.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
7) Ik zou het erg vinden als het wijkgebouw/dorpshuis zou sluiten.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

31) Hieronder volgt een aantal stellingen over de behoefte aan sociaal-culturele activiteiten. Geef zo goed mogelijk aan in hoeverre u het met deze stellingen eens of oneens bent.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal/ Weet niet	Mee eens	Helemaal mee eens
1) Het wijkgebouw/dorpshuis maakt niet goed duidelijk welke activiteiten er zijn.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2) Het wijkgebouw/dorpshuis doet voldoende om nieuwe mensen te trekken.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3) Het wijkgebouw/dorpshuis biedt voldoende activiteiten.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4) Buurt-/dorpsbewoners zouden meer invloed moeten krijgen op het activiteitenaanbod.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5) Ik vind het activiteitenaanbod niet bij mij passen.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
6) Sociaal-culturele activiteiten in een wijkgebouw/dorpshuis zijn onnodig.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
7) Sociaal-culturele activiteiten doe ik vaak buiten de gemeente.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

32) Zou u wel gebruik maken van het wijkgebouw/dorpshuis als er andere activiteiten worden aangeboden?

- Ja
- Nee (Ga naar vraag 35)

33) Welke activiteiten zouden dit zijn voor u?

.....
 (Ga naar vraag 35)

34) Vindt u dat de wijkgebouwen/dorpshuizen meer moeite moeten doen om mensen zoals u bij hun accommodatie te betrekken?

- Ja
- Nee

ALGEMENE VRAGEN (2)

35) Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- Geen
- Lager onderwijs (lagere school of basisschool)
- Voortgezet gewoon lager onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs (VGLO of VSO)
- Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (MAVO, VMBO of huishoudschool, e.d.)
- Hoger algemeen voortgezet onderwijs (HAVO, VWO, MMS)
- Middelbaar beroepsonderwijs (MTS, UTS, MEAO, INAS, e.d.)
- Hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs

36) Welke situatie is het meest op u van toepassing?

- Ik heb een betaalde baan voor meer dan 12 uur per week.
- Ik heb een betaalde baan voor minder dan 12 uur per week.
- Ik heb geen betaalde baan (VUT, gepensioneerd, werkloos, arbeidsongeschikt, huisvrouw of huisman). (Ga naar vraag 38)
- Ik volg een (dag)opleiding (Ga naar vraag 38)
- Anders, namelijk(Ga naar vraag 38)

37) Waar bent u werkzaam?

- Op de luchthaven Schiphol.
- Elders binnen de gemeente Haarlemmermeer.
- In één van de grote steden rondom de gemeente: Haarlem, Amsterdam, Leiden.
- Elders buiten de gemeente Haarlemmermeer.

38) Wat is ongeveer het netto inkomen per maand van uw huishouden (dus inclusief inkomen van uw partner, maar exclusief de inkomens van uw kinderen)

- Minder dan € 1200,-
- Tussen de € 1200,- en € 2000,-
- Tussen de € 2000,- en € 3000,-
- Tussen de € 3000,- en € 4000,-
- Meer dan € 4000,-

39) Waar besteedt u uw vrije tijd voornamelijk?

- In en om het huis.
- In de buurt/wijk.
- In de gemeente Haarlemmermeer.
- Buiten de gemeente Haarlemmermeer.

40) Waar wonen uw familieleden waarmee u het meeste contact heeft voornamelijk?

- Vooral in mijn eigen woonplaats.
- Vooral elders in de gemeente Haarlemmermeer.
- Vooral buiten de gemeente Haarlemmermeer.

41) Waar wonen uw vrienden en kennissen waarmee u het meeste contact heeft voornamelijk?

- Vooral in mijn eigen woonplaats.
- Vooral elders in de gemeente Haarlemmermeer.
- Vooral buiten de gemeente Haarlemmermeer.

42) Als u nog opmerkingen heeft, bijvoorbeeld over hoe u het invullen van de enquête heeft ervaren of over de onderwerpen die aan de orde zijn gekomen, dan kunt u deze in onderstaand tekstvak kwijt.

Hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst!
 U kunt deze (zonder postzegel) terugsturen met meegepaste retourenveloppe.

Iedere 75^{ste} inzender wordt beloond met een VVV Iris-cheque. Als u hier kans op wilt maken, kunt u hieronder uw gegevens noteren.

Ja, ik maak graag kans op een VVV Iris-cheque.

Uw gegevens:

Naam:

Adres:

Postcode + Woonplaats:

Bijlage 4 Overzicht met stellingen en gemiddelde scores (Hfst. 6)

GEBRUIKERS

Stellingen vraag 20: Waarderingwijkgebouw, met gemiddelde score erachter.

- 1) Accommodatie heeft belangrijke functie voor mijn huishouden. (0,2)
- 2) Accommodatie heeft een slecht imago. (1,3)
- 3) Accommodatie wordt goed beheerd en onderhouden. (1,1)
- 4) Accommodatie is goed bereikbaar. (1,3)
- 5) Accommodatie biedt niet voldoende ruimte voor activiteiten. (0,1)
- 6) Accommodatie wordt altijd door dezelfde mensen bezocht. (0,1)
- 7) Ik ga graag naar de accommodatie. (0,7)
- 8) Ik zie de accommodatie als ideale ontmoetingsplaats. (0,5)
- 9) Ik vind de accommodatie onmisbaar voor mijn wijk/dorp. (1,0)
- 10) Ik zou het erg vinden als de accommodatie zou sluiten. (1,3)

NIET-GEBRUIKERS

Stellingen vraag 30: Behoeftewijkgebouw, met gemiddelde score erachter.

- 1) Accommodatie is onmisbaar voor mijn wijk/dorp. (0,1)
- 2) Accommodatie is niet meer van deze tijd. (0,4)
- 3) Accommodatie moet naar een hoger schaalniveau toe gaan. (-0,1)
- 4) Ik beschouw mijzelf niet als doelgroep van een accommodatie. (-0,5)
- 5) Ik ben niet lokaal gericht, dus ook niet op de accommodatie. (0,1)
- 6) Ik besteed mijn vrije tijd liever ergens anders. (-0,6)
- 7) Ik zou het erg vinden als de accommodatie zou sluiten. (0,1)

GEBRUIKERS

Stellingen vraag 21: Waarderingactiviteiten, met gemiddelde score erachter.

- 1) Accommodatie legt teveel nadruk op bepaalde doelgroepen. (0,5)
- 2) Accommodatie zou meer (nieuwe) activiteiten moeten bieden. (0,1)
- 3) Activiteitsaanbod wordt goed gecommuniceerd naar de wijk/het dorp. (0,5)
- 4) Activiteitsaanbod in wijkgebouw/dorpshuis is al jaren hetzelfde. (-0,1)
- 5) Ik kom voor één activiteit in de accommodatie. (0,1)
- 6) Ik weet niet welke activiteiten de accommodatie aanbiedt. (0,6)
- 7) Ik vind het activiteitsaanbod goed zoals het nu is. (0,2)

NIET-GEBRUIKERS

Stellingen vraag 31: Behoefteactiviteiten, met gemiddelde score erachter.

- 1) Accommodatie maakt niet goed duidelijk welke activiteiten er zijn. (-0,5)
- 2) Accommodatie doet voldoende om nieuwe mensen te trekken. (-0,3)
- 3) Accommodatie biedt voldoende activiteiten. (0)
- 4) Bewoners zouden meer invloed moeten krijgen op het activiteitsaanbod. (-0,2)
- 5) Ik vind het activiteitsaanbod niet bij mij passen. (-0,1)
- 6) Sociaal-culturele activiteiten in een wijkgebouw/dorpshuis zijn onnodig. (0,6)
- 7) Sociaal-culturele activiteiten doe ik vaak buiten de gemeente. (-0,1)

Bijlage 5 Opmerkingen van de respondenten

Aan het einde van de enquête is de respondenten de mogelijkheid gegeven om opmerkingen te noteren ten aanzien van het onderwerp. Onderstaande opmerkingen zijn hiervan het resultaat:

Activiteiten van het wijkgebouw worden slecht gecommuniceerd, bijv. via wijkkrantje.

Activiteiten in De Veste zijn niet aantrekkelijk. In De Amazone wel, maar deze zijn steeds moeilijker te bereiken in verband met invaliditeit en de Meertaxi die nooit op tijd rijdt.

Als er meer bedrijvigheid in een buurt is (winkels e.d.) dan is er meer sociale controle e.d.

Daar wordt de leefbaarheid positief door beïnvloed: minder behoefte SCA en gesubs. act. Beeld van dorps huis dat het voor 60-plussers is, dus stoffig imago.

Beheerders moeten meer initiatief nemen. Niet afwachtend en passief blijven. Nu is er een mentaliteit van 'Geen stap teveel' en 'Ik doe wat mij gevraagd wordt'. Vroeger gebruikers als vrijwilligers ingezet: gaf voldoening, vereniging en soc. gemeenschapsgevoel.

Bezoek aan dorps huis in het gezin flink afgenomen sinds invoeren rookverbod. Dorps huis heeft geen geïntegreerde rookruimte en dat is een gemis.

De speeltuinen in de buurt moeten worden opgeknapt. Op die manier kan de buurt meer samen komen en wordt het contact ook beter.

Door de spreiding van H'meer en dorp als buitenwijk van Lisse, is dorps huis noodzakelijk voor de dorpsidentiteit. Komt het beste tot uiting bij Koninginnedag en de huttenbouw.

Er moet iets voor de opgroeiende jeugd komen vanaf 12/13 jaar. Vang ze op zodat ze geen rare dingen gaan doen!

Er zou meer informatie via folders of huis-aan-huis bladen moeten komen over dorps huis en aangeboden activiteiten.

Geen tabpier en frituur meer aanwezig in de Boerderij. Waarom niet?

Goed dat de behoeften worden gepeild.

Goed initiatief, deze enquête.

Graag een postkantoor in Lisserbroek.

Graag supermarkt in Lisserbroek.

Hebben van buurthuis is prima, heeft alleen zelf weinig tijd. Kan zich voorstellen dat het voor anderen een welkome gelegenheid is.

Heeft in '76 een grote rommelmarkt georganiseerd voor wijkcentrum in Pax. Cebeco-boerderij is hierdoor wijkcentrum geworden.

Het bestaan van buurthuis/wijkgebouw lijkt deze mevrouw vooral erg van belang voor de oudere, minder mobiele inwoners. Voortbestaan van locaties is erg belangrijk!

Meer activiteiten voor allochtonen organiseren.

Is goed mogelijk dat deze meneer er in zijn toekomstige gepensioneerdentijd wel gebruik van gaat maken.

Jammer dat er voor bepaalde leeftijdsgroepen (15-18) niets is: zij vernielen nu vaak bushokjes of doen andere irritante dingen.

Komt er niet veel maar hoopt van harte dat het blijft. Dorps huis heeft gezellig en goed imago als centrum bij huttenbouw, Koninginnedag en kerstmarkt.

Komt nooit in Amazone: geen activiteiten op tijden dat zij kan. Gaat wel naar cursus in 't Kattegat, Bornholm.

Komt uit Haarlem. Idee dat wijkcentra voor 60+ is, daardoor nooit behoefte gehad acc. te bezoeken. Door werk veel te maken met SCA, maar daardoor niet opeens wél bezoeken.

Zit niet in haar 'systeem'.

Krant van Meerkoet wordt niet bezorgd in nieuwbouwwijk.

Lisserbroek lijkt meer verbonden met Lisse dan dat het een kern van Haarlemmermeer is.

- Maakt geen gebruik van accommodaties in eigen buurt, wel in aantal anderen om cursus te geven en te sporten.
- Meer activiteiten voor 50+ in de avonduren en op zaterdag. Nu gaat mevrouw daarvoor naar de Egelantier in Haarlem.
- Meneer en zijn vrouw hebben nu nog geen behoefte aan activiteiten in een wijkgebouw, misschien wel als ze wat ouder zijn.
- Misschien bij beperkt worden in bewegingsvrijheid, dan meer interesse in buurtcentrum. Nu genoeg interesses en mensen om zich heen om tijd te besteden aan andere activiteiten.
- Mist biertap. Vind dat wijkgebouw aantrekkelijk en gezellig moet zijn om te bezoeken, komt daarom in Boerderij en niet in Boskern. Beheerder speelt belangrijke rol.
- Niet bekend met wijkgebouw Floriande maar bezoekt wel dorps huis Beinsdorp
- Nog niet op de hoogte van activiteiten en ook nog geen behoefte aan. Wel kinderen op peuterspeelzaal gehad en schoonvader in opvang voor dementerenden.
- Nog weinig vrije tijd ivm werk, maar met 4 jaar klaar. Dan zou ontmoetingsplek leuk zijn. Nu hoor je er niks van terwijl mevr. er 500m. vandaan woont.
- Nooit van wijkgebouw gehoord en geen idee van activiteiten daar.
- Onbekendheid met activiteiten is belemmering om SCA te gebruiken. Onregelmatig bezoek met specifieke bijeenkomsten. Belang van SCA niet onderschatten.
- Prettig wonen in de gemeente Haarlemmermeer!
- Sinds 2006 in wijk: nooit wat van activiteiten/wijkgebouw vernomen. Evt. op zoek naar iets voor kinderen met lichte handicap.
- Sterke binding aan kerkelijke gemeenschap in Lisse. De Meerkoet vervult maatschappelijk gezien belangrijke functie binnen het dorp, maar ik ben het inhoudelijk met veel activiteiten niet eens.
- Toen kinderen klein waren vaak naar buurthuis. Nu niet meer, misschien in latere fase weer wel.
- Vindt het fijn om mensen te ontmoeten en praatje te maken buiten activiteiten om.
- Voor mensen met honden zou een sterke verbetering van sociale accommodaties (hondenuitlaatplaatsen) een grote verbetering betekenen voor de hele gemeenschap. Minder overlast met zulke plaatsen.
- Waarom heeft men behoeften? Is dat wel te realiseren in een wijkgebouw? Sterk afhankelijk van leeftijd, man/vrouw of cultuur. Bereikbaarheid ook belangrijk punt.
- Weet niet of er in deze wijk een dorps huis/wijkgebouw is.
- Wijkgebouw De Boerderij heeft geen goede horecavoorziening.
- Wijkgebouw handelt passief bij trekken van nieuwe mensen, doelloos dus. Er moet een plan komen.
- Yoga heeft duidelijke buurtfunctie: 65 deelnemers uit de buurt. Aanzien van wijkcentra kan verbeterd worden: nu oubollig en gericht op ouderen.
- Ziet Meerkoet graag warmere uitstraling krijgen. Ook personeel: mag toch niet zo zijn dat als laatste applaus valt dat dan de emmers sop tevoorschijn komen. Personeel sluit zich op in keuken.
- Ziet wijkgebouw als toevallige ruimte waar men een activiteit doet en niet als gebouw vanuit de wijk.